

An aerial photograph of a vibrant green landscape. A winding river flows through the scene, bordered by lush green fields and a dense forest of tall trees. The lighting is bright, suggesting a sunny day, and the overall scene is peaceful and natural.

# Brabantse Wouden

## Majestueus Nationaal Park

OPERATIONEEL PLAN 2024 - 2030

## MAJESTUEUS NATIONAAL PARK BRABANTSE Wouden - Operationeel Plan 2024 - 2030



▲ Holle weg in de Brabantse Wouden (© Lander Loeckx)

## GEBIEDSCOALITIE



### PROVINCIE VLAAMS-BRABANT

Dirk Buysse—Dirk.Buysse@vlaamsbrabant.be  
Inge Beyens—Inge.Beyens@vlaamsbrabant.be



### AGENTSCHAP VOOR NATUUR EN BOS

Patrick Huvenne—Patrick.Huvenne@vlaanderen.be  
Bart Meuleman—Bart.Meuleman@vlaanderen.be



### VRIENDEN VAN HEVERLEEBOS EN MEERDAALWOUD

Jan Horemans—Jan.Horemans@vhm.be  
Bart Vercoetere—Bart@vhm.be



## REDACTIE, VORMGEVING EN GRAFIEK



INTOE bv

Gert Van de Genachte—Gert@intoe.be  
Kris De Coster—Kris@intoe.be



deze publicatie werd mogelijk gemaakt dankzij een subsidie van de Vlaamse Overheid

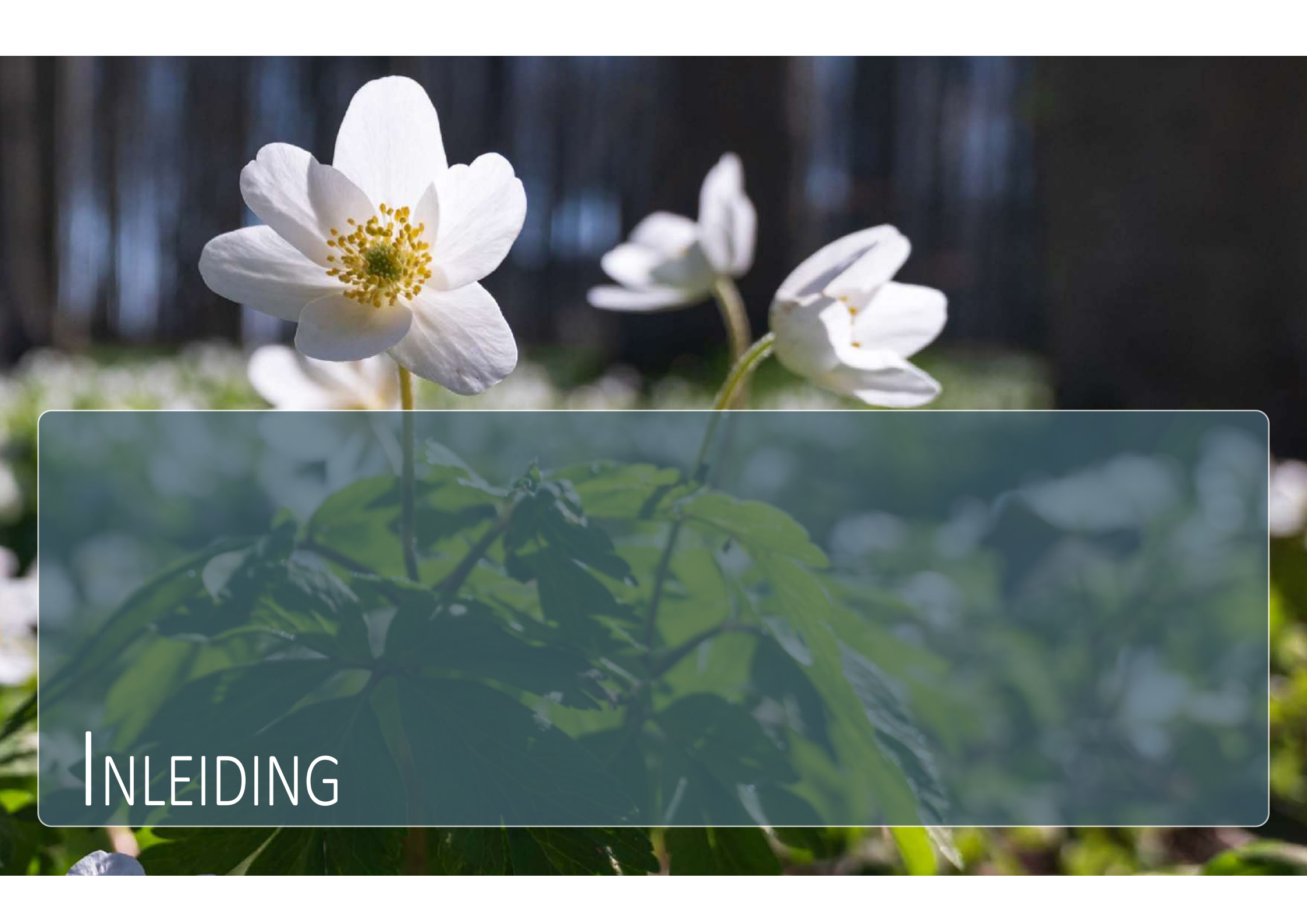


<b>COLOFON</b>	<b>2</b>
<b>INHOUDSTAFEL</b>	<b>4</b>
<b>INLEIDING</b>	<b>6</b>
Karakter van dit Masterplan	8
Statuut van dit Masterplan	8
Rechtsgevolgen van dit Masterplan	8
Autonomie van alle partijen	8
<b>1 ORGANISATIE &amp; GOVERNANCE</b>	<b>10</b>
1.1 Eenheid van aanpak voor de volledige Brabantse Wouden (Vlaamse deel)	12
1.2 Een complementair kernpartnerschap	13
1.2.1 Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)	14
1.2.2 Provincie Vlaams-Brabant	15
1.2.3 Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud vzw. (VHM)	17
1.2.4 Koninklijke Schenking (KS)	18
1.3 De Coalitie Brabantse Wouden staat centraal	19
1.4 Het belang van de volledige coalitie wordt weerspiegeld in de overleg- en bestuurstructuren	20
1.5 Een ruime thema- en werkgroepwerking om de wendbaarheid te verhogen	21
1.6 Voorgestelde rechtspersoon	22

# INHOUDSTAFEL

1.7	Een parkteam dat ondersteunend, integrerend en complementair werkt	23	<b>4 FINANCIERING</b>	<b>82</b>
1.8	Voorstel samenstelling parkteam	24	4.1	Perspectieven voor financiering en steun vanuit overheden 84
1.9	De samenwerkingsovereenkomst als start	25	4.1.1	Gevraagde Vlaamse financiering 84
1.10	Op weg naar een gewestgrensoverschrijdend park	26	4.1.2	Toegezegde financiering lokale besturen 85
<b>2</b>	<b>PARTICIPATIE</b>	<b>28</b>	4.1.3	Gevraagde niet-financiële steun aan de Vlaamse overheid 85
2.1	Iedereen is mee	31	4.2	Perspectieven voor private financiering en terugverdienmechanismen 86
2.2	Iedereen doet mee	36	4.3	Budget voor de eerste 6 jaren 88
2.2.1	Bewonersparticipatie	37	<b>5 INDICATOREN EN MONITORINGPROGRAMMA</b>	<b>90</b>
2.2.2	We ondersteunen de vrijwilligerswerking	38	<b>BETEKENIS GEHANTEERDE BEGRIPPEN</b>	<b>100</b>
2.2.3	Wetenschappelijk onderzoek, burgerwetenschap, wetenschappelijke raad	44		
2.2.4	Samenwerking met bedrijven zit in ons DNA	48		
<b>3</b>	<b>PROJECTENPROGRAMMA</b>	<b>50</b>		
3.1	Projecten voor Biodiversiteit en Klimaat	54		
3.2	Projecten voor Ruimte en Omgeving	60		
3.3	Projecten voor Landschap en Erfgoed	66		
3.4	Projecten voor Toerisme en Beleving	70		
3.5	Projecten voor Landbouw	74		
3.6	Projecten met betrekking tot governance	80		





INLEIDING

## SITUERING VAN DIT OPERATIONEEL PLAN

Dit Operationeel Plan 2024-2030 is een verlengstuk van het Masterplan 2024-2048 van de Brabantse Wouden, majestueus Nationaal Park. Daar waar het Masterplan een langetermijnvisie uitstippelt met een tijdshorizon van 24 jaar, heeft het Operationeel Plan een tijdshorizon van 6 jaar, met als doel om binnen de coalitie de projecten en acties vast te leggen om de doelstellingen uit het Masterplan stapsgewijze te realiseren.

Deze projecten uit dit Operationeel Plan zijn nader omschreven in het Masterplan waardoor samenlezing van beide documenten zinvol is. De meeste projecten uit dit Operationeel Plan hebben een openstaande financiering. Dit Operationeel Plan heeft dan ook tot doel als inspiratie- en onderhandelingsdocument te dienen zodat de openstaande financiering de komende 6 jaar zoveel mogelijk kan worden ingevuld.

Voor een volgende planperiode zal een volgende versie worden gemaakt zodat het Operationeel Plan een steeds evoluerend document is.

Verder bevat dit Operationeel Plan een volledige uiteenzetting van de participatie en de governance. Dit is een beschrijving met de kennis van vandaag en voorafgaand aan de erkenning van het Nationaal Park en de oprichting van de structuren. Dit deel, geschreven ten behoeve van de erkenningsaanvraag, zal dus vrijwel zeker aan voortschrijdende inzichten onderhevig zijn.

## KARAKTER VAN DIT OPERATIONEEL PLAN

Dit Operationeel Plan (net zoals het Masterplan waarvan het een operationalisering is) werd sterk participatief uitgewerkt en ontstond via minstens 300 workshops en overlegmomenten. Het bevat dan ook veel projectvoorstellen die zeer ruim gedeeld worden tussen de betrokkenen of waarover consensus bestaat. Maar dit Operationeel Plan is niet te beschouwen als een document dat in zijn volledig aanpak en projecten goedgekeurd werd door alle partners of participanten. Dit Operationeel Plan houdt dan ook geen financiële verbintenis in van de partners.

## STATUUT VAN DIT OPERATIONEEL PLAN

Dit Operationeel Plan werd dan wel sterk participatief uitgewerkt maar niet onderworpen aan een formeel openbaar onderzoek noch aan expliciete goedkeuring door de raden van de bestuurlijke overheden (gemeenteraden, provincieraad) en is dus niet te beschouwen als “beslist beleid”. Dit Operationeel Plan met zijn doelstellingen en projecten vormt geen Beleidsmatig Gewenste Ontwikkeling zoals bedoeld in de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening en kan niet gehanteerd worden bij de beoordeling van vergunningsaanvragen.

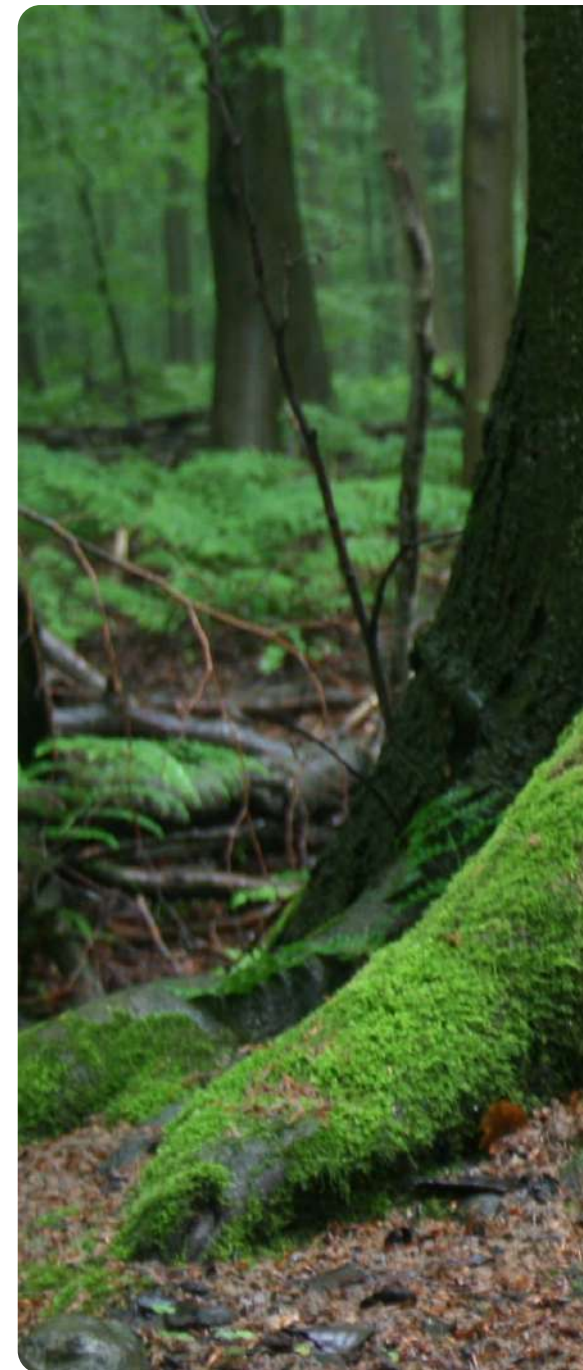
## RECHTSGEVOLGEN VAN DIT OPERATIONEEL PLAN

De erkenning als Nationaal Park, de werking van het parkbureau en de inhoud van dit operationeel plan genereren geen verplichtingen of geen beperkende maatregelen bovenop de vigerende regelgeving voor de houders van zakelijke rechten binnen BW of voor de gebruikers ervan, tenzij uitdrukkelijk anders overeengekomen.

## AUTONOMIE VAN ALLE PARTIJEN

De erkenning als Nationaal Park, de werking van het parkbureau en de inhoud van dit operationeel plan kunnen nooit afbreuk kunnen doen aan de autonome beheerbevoegdheid van de terreinbeheerders in de ruime zin van het woord, noch aan de gemeentelijke of provinciale bevoegdheden, opdrachten of autonomie. Bij de uitvoering van dit Operationeel Plan zal rekening worden gehouden met het lokaal beleid, dat autonoom gevoerd wordt door de gemeenten, respectievelijk de provincie.

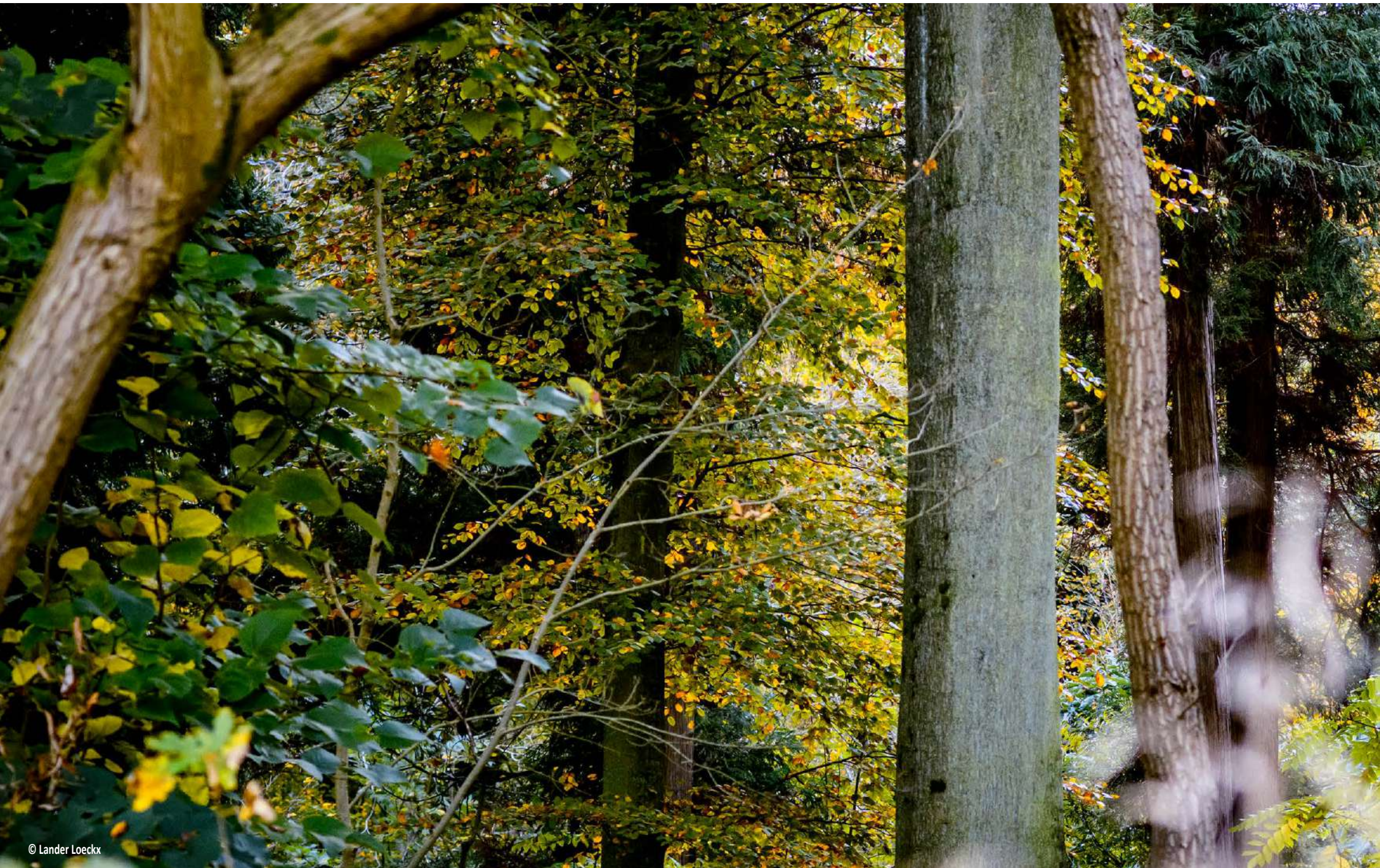
De gefaseerde opstart van de projecten uit dit Operationeel Plan is afhankelijk van het aantrekken van financiering en cofinanciering én van het nog te nemen engagement van gemeenten en andere partners om er al dan niet in te participeren.







▲ Voetaanzet dikke beuk in Zoniënwoud (© Arnaut Zwanepoel)





1.

# ORGANISATIE & GOVERNANCE

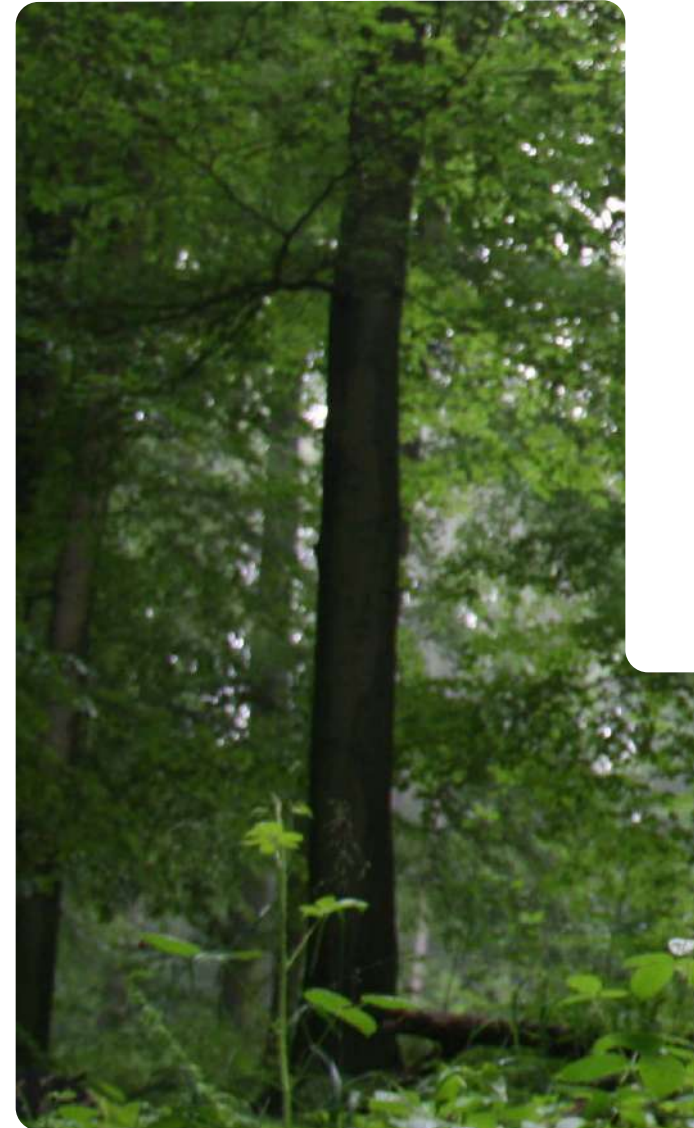
Volgende uitgangspunten zijn van belang binnen de voorgestelde *governance* structuur voor de Brabantse Wouden :

- ⊕ Een éénheid van aanpak voor de volledige Brabantse Wouden met focus op versterken van natuur(waarden) en op het optimaliseren van ecosysteemdiensten;
- ⊕ Een complementair kernpartnerschap;
- ⊕ In de samenwerking staat het geheel van de partners, de Brabantse-Wouden-coalitie centraal;
- ⊕ We formaliseren het belang van de volledige coalitie in de besluitvormingsstructuren;
- ⊕ We organiseren de overlegstructuren efficiënt;
- ⊕ Een uitbouw die, met respect voor de autonomie van de gewesten, de besluitvorming per gewest organiseert maar voorziet in een grondige afstemming en overleg met de beide andere gewesten en waar zinvol een gezamenlijke communicatie;
- ⊕ Een team parkbureau (verder parkenteam genoemd) dat ondersteunend, integrerend en complementair werkt.

## 1.1 EENHEID VAN AANPAK VOOR DE VOLLEDIGE BRABANTSE Wouden (VLAAMS DEEL)

Brabantse Wouden onderscheidt zich van andere kandidaat parken doordat de landschappelijke zone rondom de natuurkern (ca 10 000 ha) met ca 23 000 ha erg omvangrijk is. De landschappelijke zone vormt niet alleen een functionele matrix voor de natuurwaarden in de natuurkern (verbinden, ontzorgen, voeden, bufferen, ...). De maatschappelijke en ruimtelijke uitdagingen in de landschappelijke zone op vlak van water en klimaat, ruimtelijke kwaliteit en landschapszorg, transitie van landbouw en toeristisch onthaal, routes en attracties, ... zijn ook uitdagend en omvangrijk.

Het Masterplan voor de Brabantse Wouden is één en ondeelbaar. Hetzelfde geldt voor de *governance*. Ook deze beschouwen we als één en ondeelbaar en wordt dus opgezet voor de volledige Brabantse Wouden met een verantwoordelijkheid en bevoegdheid over het volledige werkingsgebied.



## 1.2 EEN COMPLEMENTAIR KERNPARTNERSCHAP

Brabantse Wouden werd de voorbije jaren niet getrokken door een bestaand partnerschap of een bestaande structuur. Op dit vlak onderscheidt Brabantse Wouden zich van de andere kandidaturen getrokken door jarenlang bestaande samenwerkingen of structuren :

- ⊕ Hoge Kempen en Scheldevallei, getrokken en gehost door een Regionaal Landschap;
- ⊕ Kalmthout, ingebed in een landsgrensoverschrijdende natuurparkwerking (Benelux Economische Unie, 2001);
- ⊕ Bosland, samenwerkingsverband (sinds 2006) tussen zogenaamde Boslandgemeenten, ANB, Toerisme Limburg en RLZ Lage Kempen.

De kandidatuur Brabantse Wouden wordt 'slechts' sinds 2021 voorbereid door 3 partners (kernpartners genoemd) die elkaar vonden. Niet toevallig, maar vanuit een grote complementariteit :

- ⊕ De Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud, als

grootste natuurvereniging in de regio maar ook als geestelijke vader van een gewestgrensoverschrijdende parkidee meer dan 40 jaar geleden.

- ⊕ Het Agentschap voor Natuur en Bos, als -veruit- belangrijkste terreinbeheerder binnen het kandidaat Nationaal Park, als ervaringsdeskundige gebiedsgerichte samenwerking (o.a. rond Meerdaalwoud en rond Zoniënwoud met structuurvisie en een doelgroepenwerking) en als overheidsorganisatie met een brede werking rond natuur in de ruimste zin, ook buiten de natuurkernen.
- ⊕ Het provinciebestuur Vlaams-Brabant dat met zijn diverse diensten heel wat projecten ontplooit in het ruime werkingsgebied, vooral buiten de natuurkernen, en over tal van voor het park nuttige bevoegdheden en instrumenten beschikt.

Verder behoort ook de Koninklijke Schenking als terreinbeheerder met een oppervlakte groter dan 200 ha tot het kernpartnerschap.

Op basis van een SWOT-analyse van elk van deze kernpartners zien we volgende rolverdeling tussen deze kernpartners. Deze rollen zijn uiteraard niet volledig uitsluitend ten aanzien van de andere kernpartners en partners maar ze zijn wel behoorlijk complementair.



▲ Dood hout in Zoniënwoud (© Arnaut Zwanepoel)

## 1.2.1 Agentschap voor Natuur en Bos (ANB)

Aansluitend bij haar opdracht en missie, bij haar dominante grondpositie in de Brabantse Wouden en bij haar sterkten zal ANB als kernpartner inzetten op of fungeren als :

- ⊕ **Leadpartner bij de realisatie van de natuurdoelstellingen:** Als dominante natuurbeheerder (ca 6 500 ha in beheer binnen de Brabantse Wouden) in de eerste plaats op de eigen terreinen én binnen de natuurkernen maar ook door de inzet van haar terreinkennis, ecologische expertise en subsidie-instrumenten ter ondersteuning van andere terreinbeheerders in de natuurkernzone, in de zoekzones voor natuurontwikkeling en in de verbindende landschappen.
- ⊕ **Leadpartner internationale netwerking:** ANB heeft het netwerk dat noodzakelijk is om de internationale ambities van het park te realiseren. ANB fungeert als UNESCO *fo-cal point* Nature voor België (vanuit het werelderfgoed in het Zoniënwoud) en heeft tal van internationale contacten vanuit de domeinen die ook in het buitenland ruim gekend zijn : zeker Hallerbos en Zoniënwoud, ook Meerdaalwoud. Netwerken als LTER, EFUF, UNEP, IUCN, Rewilding Europe,... zijn allemaal met de ANB-domeinen in de Brabantse Wouden verknoot.
- ⊕ **Toegewezen rollen van het ANB inzake natuurbeleid en -beheer:** (beleidsuitvoering / adviserings- en vergunningenbeleid / gebiedsgerichte werking en handhaving), waarbij de context van een Nationaal Park met zijn intensieve overleg toe kan laten om in nauw overleg tussen de partners ruimte te bieden aan proeftuinen of nieuwe werk- en omgangsvormen, zonder de beleidskaders geweld aan te doen. Door zijn omvang en samenhang biedt het NPBW een mogelijkheid voor ANB om een proefproject op te zetten met een veel duidelijker **'Single Point of**

**Contact' of 'Front Office werking'** voor de andere partners (gemeenten, Regionale Landschappen en Bosgroepen, doelgroepen, ...) en voor bewoners en bedrijven. De complexiteit van ANB, de interne tegenspraak tussen ANB-geleringen, de relatieve onbereikbaarheid van specifieke diensten, ... waren het voorbije jaar tijdens de aanloopfase naar Brabantse Wouden immers een veelgehoorde kritiek van partners waarop ANB een antwoord moet bieden.

- ⊕ **Inbrengen projectexpertise :** De Brabantse Wouden zal worden gerealiseerd via vele tientallen projecten (opgenomen in dit operationeel plan) door het op te zetten parkbureau en parkteam. ANB (in het bijzonder regiobeheer Brabantse Wouden) heeft een jarenlange ervaring en capaciteit (> 25 jaar), in het bijzonder bij de regiobeheerders, met betrekking tot projectwerking. Tientallen samenwerkingsakkoorden en projecten werden opgezet met andere besturen, departementen, of externe financierders. Die projecten droegen bij aan de realisatie van het eerste ecodeuct in Vlaanderen, het eerste ecodeuct over de Ring 0, tientallen erfgoedrestauraties in eigen beheer of met uiteenlopende partners. Deze projectexpertise zal ingebracht worden als garantie voor snelle realisaties vanuit het park.
- ⊕ **Ervaringsdeskundige participatieve samenwerking en partnerwerking.** ANB (in het bijzonder regiobeheer Brabantse Wouden) heeft ruime ervaring in het opzetten en actief houden van structuren (structuurvisie en beheercommissie Meerdaalwoud, structuurvisie en intergemeestelijk akkoord Overlegmodel Zoniënwoud, oprichting Stichting Zoniënwoud, samenbrengen partners voor strategische projecten HORIZON+ en WALDEN ...). ANB zal vanuit deze ervaring de participatieve en partnerwerking in de schoot van het park mee uitbouwen en structureren.

- ⊕ **Inbreng expertise natuurtechnische thema's :** Door jarenlange ervaring, samenwerking met partners en korte lijnen met INBO als wetenschappelijke partner bouwde ANB rond nogal wat natuurtechnische thema's expertise op die zal worden ingebracht. Dit kan o.a. gaan om (niet limitatief) : vijverbeheer, bosexploitatie, bosverjonging en soortkeuze, ecologische ontsnipperingsinfrastructuur, ...



▲ Boshyacinten in Hallerbos (© Regine Vanallemeere)

## 1.2.2 Provincie Vlaams-Brabant

De provincie telt meerdere directies en diensten die een stevige rol kunnen en zullen opnemen binnen de Brabantse Wouden : Dienst Leefmilieu, Dienst Ruimtelijke Planning, Dienst Land- en tuinbouw, Dienst Erfgoed en Toerisme Vlaams-Brabant vzw als 5 meest betrokken entiteiten en verder Dienst Waterlopen, Provinciale OntwikkelingsMaatschappij (POM), Dienst Mobiliteit, ... Tot slot vallen de Bosgroep Vlaams-Brabant en de beide betrokken Regionale Landschappen onder de voogdij van de provincie, maar aangezien we deze als belangrijke zelfstandig opererende partners beschouwen, behandelen we hun rol niet binnen het kernpartnerschap maar binnen de projectwerking (zie deel 3).

### Dienst Leefmilieu

- ⊕ Coördinatie binnen het provinciebestuur, *in casu* afstemming tussen verschillende beleidsdomeinen binnen de provincie en afstemming met eigen instrumentarium Biodiversiteit (RL / Bosgroep / ...).
- ⊕ Regisseursrol -binnen de landschappelijke zone - rond planning en faciliteren van uitvoering van grotere (meer gebiedsgerichte) of kleinere projecten en acties rond bv. tuinen, publiek groen, klimaatadaptatie, ontharding of rond specifieke verbindende landschappen via enerzijds subsidies of technische ondersteuning partners of anderzijds via eigen verwerving en inrichting.
- ⊕ Inzet en sturing van de provinciale instrumenten 'Regionale Landschappen' en 'bosgroep' voor projecten rond natuurinrichting, natuurverbinding, bosuitbreiding, kwalitatieve verbetering van bossen, ....
- ⊕ Inpassing en afstemming educatieve werking vanuit Bosmuseum Groenendaal en Streekhuis Dijleland in samenwerking met Natuuracademie en VHM.

### Toerisme Vlaams-Brabant (TVB) vzw

- ⊕ TVB vzw is leadpartner bij het **ontwerpen en beheren van de routes** in het park, desgevallend met inbegrip van ATF, en zal zich verder ontwikkelen op vlak van het beheer van de randinfrastructuur langs die routes (bv informatieborden, *beacons*/QR voor ontsluiting verhalen, banken, ....) en van het beheer van de instappunten tot die routes (bv overzichtsboarden, fietsherstelpunt, ...).
- ⊕ TVB vzw is leadpartner op vlak van **zacht gastheerschap** : recreatieve ondernemers, horeca en de aangewezen partner om nieuwe concepten zoals spelnatuur of hondenloop nabij die gastheren te promoten en ondersteunen.
- ⊕ TVB vzw is leadpartner binnen het onderzoek naar een eventuele **verblijfstaks en visitor payback systemen**.
- ⊕ TVB vzw is leadpartner op vlak van toeristisch-recreatieve monitoring, rapportering en onderzoek.
- ⊕ TVB vzw kan vanuit haar ervaring met de peter- en meterwerking ondersteuning bieden bij de gewenste professionalisering van de **vrijwilligerswerking** (gidsenwerking, beheerwerking, *stewards*, *rangers*) die binnen het park BW zal worden georganiseerd.
- ⊕ TVB vzw kan, mits personele uitbouw, zorg dragen voor het beheer van de **hardere onthaalinfrastructuur** zoals bezoekerscentra, randparkings, topattracties (bv toren) of het parkbureau ondersteunen daarbij indien de personele uitbouw daartoe binnen het parkbureau zou gebeuren.
- ⊕ TVB vzw kan Brabantse Wouden vanuit ervaring bijstaan met opzetten van eventuele specifieke **promotiecampagnes** op het ogenblik dat daar vraag naar is en budget voor

is. TVB vzw neemt BW mee in haar toeristische promotie. TVB vzw beschikt daartoe over website, campagnes, ....

- ⊕ TVB vzw kan vanuit (moeilijke) ervaringen (Het Vinne, provinciale domeinen) de ontwikkeling van het **combiconcept** met bivak, trekkershutten, spartelwater, BBQ ... samen met de partners binnen het parkbureau onderzoeken. Het betreft evenwel een moeilijk concept dat een grondig onderzoek en een sterke structuur vereist.
- ⊕ Actief lid of medetrekker van de themagroep toerisme.

### Dienst Ruimtelijke Planning

- ⊕ **Regisseursrol bovenlokale gebiedsgerichte samenwerking** : Onder de paraplu van de BW en uitvoering gevend aan de vele omgevingsdoelstellingen van de BW wenst dienst Ruimtelijke Planning de regisseursrol (bv naar aanpak zoals de Strategische Projecten) verder op te nemen, ook na het eventueel stopzetten van deze Strategische Projecten.
- ⊕ **Inzet plannings- en ruimtelijke instrumenten** (in de ruime zin) : voor de verwezenlijking van de doelstellingen van de BW m.b.t (niet limitatief) natuuruuitbreiding, natuurverbinding, reconversie van terreinen, rechtszekerheid voor landbouw, ruimte voor recreatief ondernemerschap, bouwshift en ontharding ... zal dienst Ruimtelijke Planning binnen haar reguliere werking de nodige instrumenten, tijd, *know how* en VTE reserveren om deze rol op te nemen in afspraak met het parkbureau, met Vlaanderen en met de lokale besturen (incl. eventuele delegaties wat deze laatste 2 betreft).
- ⊕ Actief lid of medetrekker van de themagroep ruimte.

### Dienst Erfgoed

- ⊕ Inzet van ondersteuningsmogelijkheden, expertise en ontsluitingsactiviteiten voor het inventariseren, onderzoeken, onderhouden, valoriseren en openstellen van erfgoed en landschappen.
- ⊕ Inzet van de erfgoedstichting : voor de restauratie, valorisatie, openstelling van erfgoed en landschappen.
- ⊕ Actief lid of medetrekker van de themagroep erfgoed.

### Dienst Landbouw

- ⊕ Coördinatie van een beleidswerking rond landbouw en een klankbordwerking met representatieve landbouwers voor de Brabantse Wouden.
- ⊕ Inbreng expertise en actieve participatie rond de doelstellingen en binnen de projecten van de pijler landbouw uit het Masterplan.
- ⊕ Actief lid of medetrekker van de themagroep landbouw.



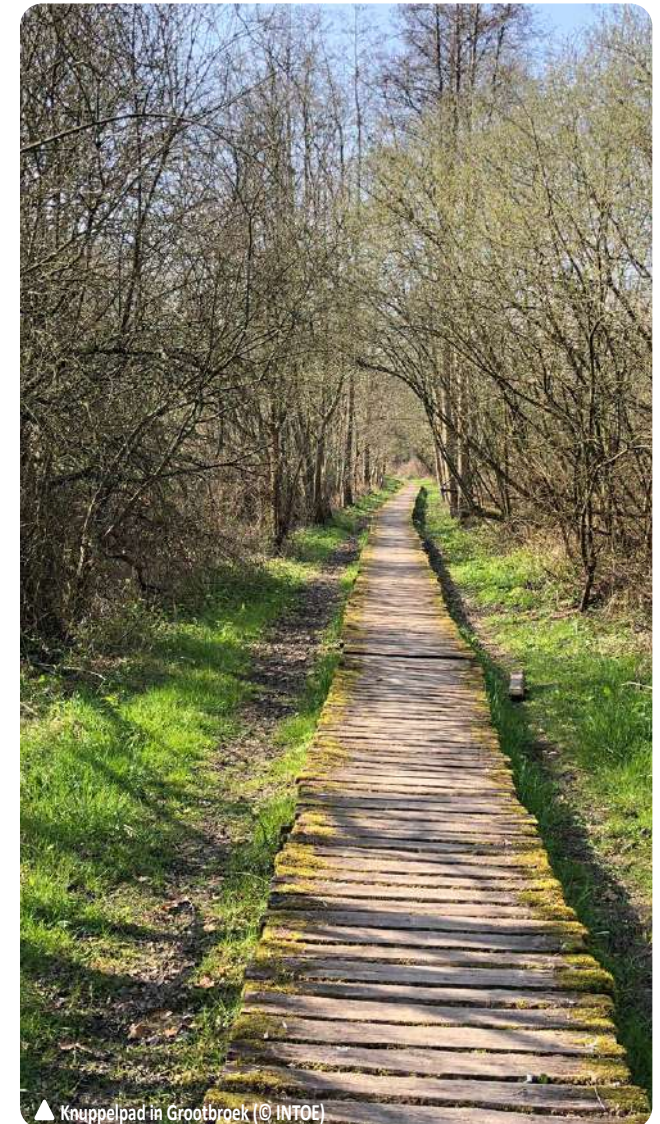
▲ Oude trambeding op Brabants Plateau (© VHM)

### Dienst Waterlopen

- ⊕ Lead partner of actieve samenwerking bij de ombouw van de (smallere) valleien tot een doorlopend kralensnoer van natuurplekken, in het bijzonder voor de waterlopen in beheer bij de provincie.
- ⊕ Actieve samenwerking bij het opzetten van een meer integraal waterbeheer in het bewoond weefsel (o.a. via de droogte- en hemelwaterplannen) en in het agrarisch gebied (erosiebeleid 2.0).
- ⊕ Actief lid of medetrekker van de themagroep water.

### POM

- ⊕ Actieve rol bij de vergroening van bedrijfsterreinen.
- ⊕ Actieve rol bij de reconversie van of herontwikkeling van terreinen (bvb poort en bezoekerscentrum Florival).
- ⊕ Mogelijke rol bij acties rond werking met bedrijven.



▲ Knuppelpad in Grootbroek (© INTOE)



### 1.2.3 Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud vzw (VHM)

Aansluitend bij haar sterkten en kansen zal de VHM als kernpartner inzetten op of fungeren als :

- ⊕ Leadpartner bij verdere uitbouw **vrijwilligerswerking**: Vrijwilligerswerking wordt cruciaal voor de Brabantse Wouden, zowel voor taken waarvoor dit al redelijk goed is uitgebouwd (vrijwilligers natuurbeheer en gidsenwerking) als voor nieuwe te verkennen taken (onderhoudsvrijwilligers recreatieve uitrusting, toeristisch recreatief *stewardship*, handhaving light en rangerwerking). VHM fungeert als leadpartner bij de verdere uitbouw in samenwerking met ANB, Stichting Zoniënwoud, NGZ, NPSG DL, ... en de vele andere organisaties.
- ⊕ Leadpartner in uitbouw **wetenschappelijke raad**: Gelegen te midden van 4 universiteiten vormen de BW het decors van heel wat onderzoek. Het behouden van een overzicht daarop, de vertaling van wetenschap naar parkinzicht en naar bezoekers, het neerleggen van eigen wetenschappelijke onderzoeksvragen vanuit het park, begeleiding bij opzetten van *citizen science* projecten, een wetenschappelijk verantwoorde monitoring, ... zijn allen cruciale topics waarvoor het opzetten van een wetenschappelijke raad belangrijk is. VHM is in de uitbouw ervan leadpartner.
- ⊕ **Natuurcoalitie, link met alle natuurverenigingen** : VHM werkte voor de biodiversiteitsvisie samen met lokale afdelingen van Natuurpunt (o.a. Halle, Beersel, Linkebeek), met Natuurpunt Studie, Natuurstudiegroep Dijleland. Het is belangrijk deze 'natuurcoalitie' als samenwerkingsverband in stand te houden en verder uit te bouwen ivm kennisdeling, capaciteitsopbouw, uitvoeringsmonitoring. VHM zorgt ervoor dat alle natuurverenigingen binnen de ruime coalitie hun rol vinden.

- ⊕ Scherp houden **natuurfocus** : Samenwerken is compromissen maken. De sectorvisie natuur omvat deze compromissen met andere ruimtegebruikers niet maar is een belangrijke input voor het Masterplan én een stip aan de horizon. Eens de Masterplanperiode operationeel is, bewaakt VHM samen met de natuurcoalitie de focus op de natuurwinsten en trekt VHM binnen het (kern)partnerschap aan de bel wanneer dat nodig is. Los daarvan behouden VHM (en de facto alle natuurverenigingen) – uiteraard een vrijheid van handelen – om te reageren tegen projecten binnen de Brabantse Wouden ongeacht hun initiatiefnemer.
- ⊕ **Erfgoedcoalitie, erfgoedvisie en erfgoedprojecten** : Het samenbrengen van erfgoedvrijwilligers uit alle gemeenten samen met erfgoedexperten uit administratie en academische wereld was wellicht een primeur voor Vlaanderen. Het verder samenbrengen en uitbouwen van deze coalitie is een eerste stap naar de opmaak van een innovatieve erfgoedvisie en naar erfgoedprojecten. Al te vaak blijft erfgoedzorg immers steken bij het inventariseren en statisch beschermen. De context van een NP biedt opportuniteiten om valorisatiegericht op erfgoed in te zetten en algemene landschapszorg (terug) hoog op de agenda te plaatsen. VHM zal als organisator optreden om de coalitie verder uit te bouwen. De oprichting van een IOED Brabantse Wouden zal worden onderzocht. Daarbij is VHM een belangrijke partner.
- ⊕ **Wendbare innovatieve projectontwikkelaar** : Als slank bestuurd vrijwilligersorganisatie en als multidisciplinaire vrijwilligersgroep is VHM wendbaarder en innovatiever dan andere kernpartners en partners die rekening moeten houden met overheidslogica's, hiërarchische besluitvorming, kerntaken, ... Deze kracht moet behouden worden.



De andere kernpartners nodigen VHM uit om creatief en innovatief te blijven en kort op de bal te spelen.

- ⊕ **Enthousiasmeren en steunen natuurorganisaties over de gewestgrens** : Natuurorganisaties over de gewestgrens zijn even geëngageerd maar moeten het doen met minder middelen, zowel wat vrijwilligers als wat financiële ondersteuning betreft. VHM onderzoekt hoe deze verenigingen vanuit Brabantse Wouden kunnen worden ondersteund.
- ⊕ **Natuurbeheerder** : *Last but not least* bouwt VHM – uiteraard – zijn rol als professionele beheerder van reservaatwaardige natuur verder uit met de voltooiing (naar oppervlakte) van het reservaat Doode Bemde en de opstart van één of meerdere nieuwe reservaten. Wat aankoop betreft worden afspraken gemaakt binnen de coalitie Brabantse Wouden. Niet enkel voor aankoop, maar ook als regionale hub voor beheercapaciteit & materiaal, valorisatie van reststromen.



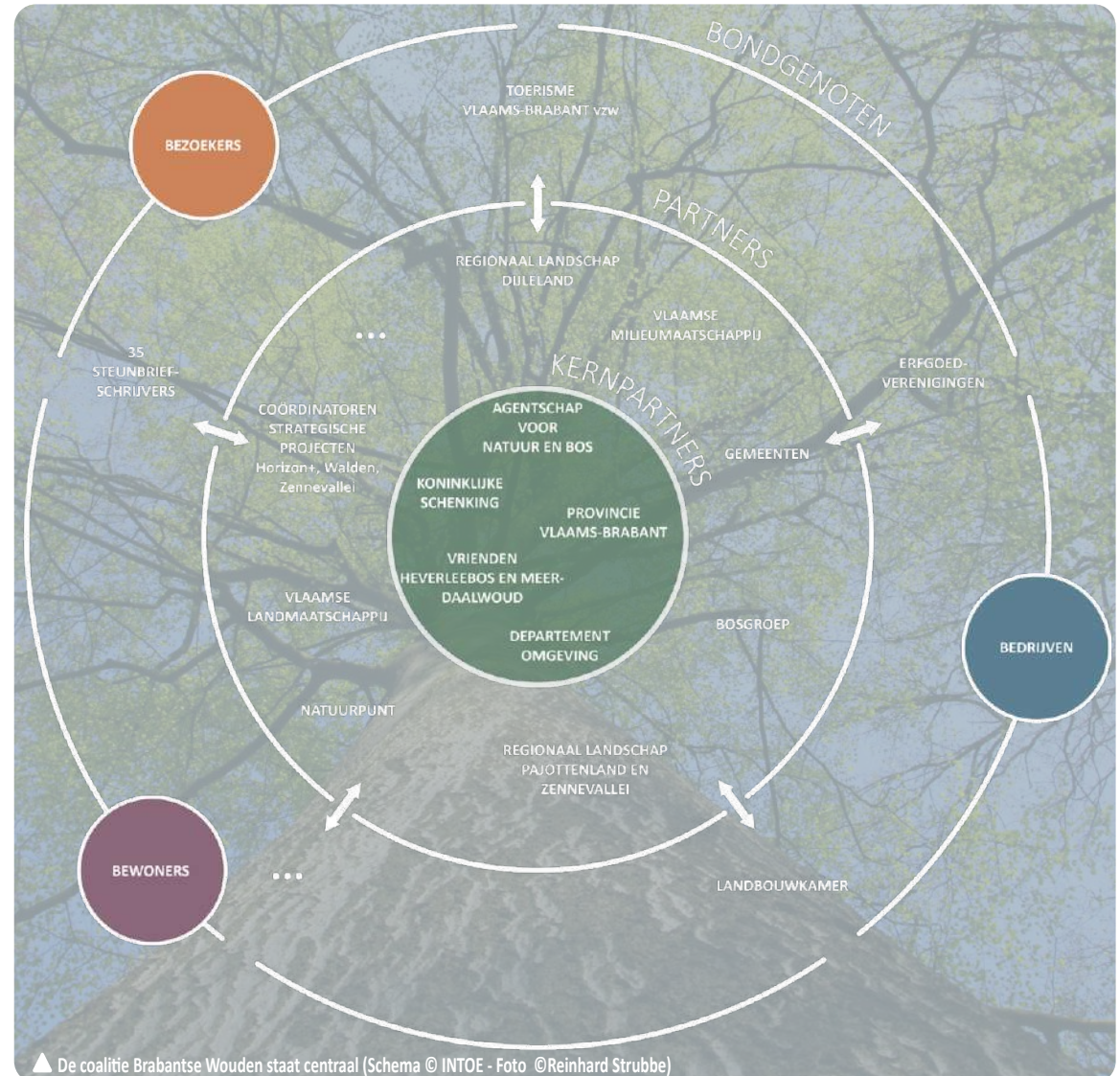
▲ Zicht op verbindend landschap - Huldenberg (© INTOE)



## 1.2.4 Koninklijke Schenking (KS)

Aansluitend bij haar werking te Tervuren zal de Koninklijke Schenking (KS) als kernpartner inzetten op of fungeren als :

- ✦ **Internationaal netwerk botanisten en dendrologen** : Met haar vermaard arboretum in Tervuren behoort de Koninklijke Schenking tot een groot internationaal netwerk van botanisten en dendrologen.
- ✦ **Inzet netwerk** : de KS beschikt over een zeer ruim netwerk en contacten binnen ons land wat een troef is voor op te zetten samenwerkingen.
- ✦ **Wetenschappelijke inbreng en collectiebeheer** : Binnen de KS is er ruime ervaring met de relatie tussen boomsoortenkeuze, herkomsten en aspecten zoals klimaatverandering. Ook *knowhow* op vlak van collectiebeheer kan via KS worden binnengehaald.
- ✦ **Beheerder sterkste wandeldomein** : Met het arboretum van Tervuren als sterkste wandeldomein binnen de Brabantse Wouden heeft de KS een ruime ervaring die zij zal inbrengen op vlak van beheer van en voor recreatie.



## 1.3 DE COALITIE BRABANTSE Wouden STAAT CENTRAAL

Samenwerken met partners is het hoogste goed binnen de Brabantse Wouden. Voor het strikte beheer binnen de parkperimeter zou door de respectievelijke beheerders nog betoogd kunnen worden dat “alleen sneller gaat”. Voor het aanpakken van de ruimtelijke en maatschappelijke opgaven binnen het volledige werkingsgebied is het duidelijk dat “men samen verder komt”.

De volledige coalitie van partners die samen het Masterplan opstellen en uitvoeren vormt dan ook de spil van de werking en van de besluitvorming. Via de overleg- en besluitvormingsstructuren garanderen we dat de volledige coalitie samen plant en stuurt, complementair uitvoert en gezamenlijk opvolgt en bijstuurt.

Deze ambitie van samenwerking kan echter nooit afbreuk doen aan zakelijke rechten of aan de autonomie van alle terreinbeheerders (publiek of privaat). En evenmin aan de gemeentelijke, provinciale of Vlaamse bevoegdheden.

Als partners in de coalitie Brabantse Wouden beschouwen we alle organisaties die :

- ⊕ de missie en doelstellingen van het Masterplan Brabantse Wouden onderschrijven (cfr. link met decreet) : versterken van natuur(waarden) en het optimaliseren van ecosystemendiensten;
- ⊕ binnen hun territoriale of sectorale bevoegdheden of organisatorische mogelijkheden (mede)-initiatief nemend of (mede)-uitvoerend zijn voor de acties en projecten die in het operationeel plan Brabantse Wouden zijn opgenomen en/of voor bijkomende acties en projecten die de doelstellingen ondersteunen;
- ⊕ constructief en opbouwend kennis en informatie uitwisselen met het parkbureau/parkteam;

- ⊕ actief deelnemen aan de overlegstructuren en het thematisch of projectmatig overleg;
- ⊕ het parkteam (ic het personeel van het parkbureau) het vertrouwen geven voor de haar toevertrouwde taken.

Als partners zien we voorlopig ca 40 partners, waarbij voor verschillende partners meerdere diensten kunnen betrokken zijn :

- ⊕ Gemeentelijke partners : gemeenten
- ⊕ Provinciebestuur : diensten leefmilieu, ruimtelijke planning, erfgoed, waterlopen, landbouw ...
- ⊕ Vlaamse partners : ANB, Departement Omgeving, VLM, VMM, Toerisme Vlaanderen, Agentschap Onroerend Erfgoed, Agentschap Wegen en Verkeer, Sport Vlaanderen, de Werkvennootschap
- ⊕ Terreinbeheerders <sup>1</sup> : Agentschap voor Natuur en Bos, Vrienden Heverleebos en Meerdaalwoud vzw, Natuurpunt Beheer vzw, Koninklijke Schenking
- ⊕ Overige : Toerisme Vlaams-Brabant vzw, Regionaal Landschap Dijleland, Regionaal Landschap Pajottenland en Zennevallei, Natuurgidsen Zoniënwood, Natuurgidsen Zuidwest-Brabant, Stichting Zoniënwood, Forest Connection, Boerenbond, ABS, Landelijk Vlaanderen, Bosgroep Vlaams-Brabant, Faunabeheerzone 8, De Watergroep, ...

Tussen de kernpartners (provinciebestuur, ANB, VHM, KS) en de gemeenten werd een samenwerkingsovereenkomst gesloten. De vele partners zullen worden uitgenodigd om toe te treden tot de rechtspersoon, de voor hen relevante stuur- en overlegstructuren in de aanloop naar de oprichting van de rechtspersoon en mits het onderschrijven van de missie en doelstellingen van het Masterplan Brabantse Wouden en een positief engagement om daar aan bij te dragen.

Het organiseren van dit zeer ruime partnerschap met toetreding én de oprichting van de themagroepen zal plaatsvinden in de periode tussen indiening van de kandidatuur (31 mei 2023) en de oprichting van de rechtspersoon (uiterlijk 6 maand na erkenning).



▲ Zenne - Beersel (© Lander Loeckx)

<sup>1</sup> op voorwaarde dat zij het beheer van hun terrein hebben afgestemd op de doelstellingen van het Vlaams Park (cfr decreet)

## 1.4 HET BELANG VAN DE VOLLEDIGE COALITIE WORDT WEERSPIEGELD IN DE OVERLEG- EN BESTUURSTRUCTUREN

We formaliseren de rol van de coalitie als spil van de inhoudelijke werking en besluitvorming door de oprichting van een centrale Stuurgroep en Algemene Vergadering.

De **Algemene Vergadering** omvat de bestuurlijke vertegenwoordigers van de partners, ic de ministers bevoegd voor of de leidinggevende van de 5 Vlaamse entiteiten (ANB, VLM, Omgeving, Toerisme Vlaanderen, VMM), 2 bijkomende leden van ANB, de 4 gedeputeerden (bevoegd voor respectievelijk leefmilieu en waterlopen, ruimtelijke planning, landbouw, toerisme en erfgoed), de burgemeesters van alle gemeenten, de voorzitters van verenigingen, ... of hun respectieve vertegenwoordigers.

We leggen, statutair, de volledige inhoudelijke werking en besluitvorming bij de Algemene Vergadering : de strategische beslissingen over de voortgang, agendering, bijstelling of detaillering van ambities en doelstellingen uit het Masterplan en van de acties en projecten uit het operationeel plan.

Voorzitterschap : Provinciaal gedeputeerde bevoegd voor leefmilieu.

Vergaderfrequentie : halfjaarlijks.

Bijkomend op consensusvoorstel van de Stuurgroep of op vraag van 1/4<sup>e</sup> van de leden.

De **Stuurgroep** omvat de medewerkers van de partners binnen de coalitie. De Stuurgroep is dan ook een afspiegeling van de Algemene Vergadering en bereidt de besluitvorming door de Algemene Vergadering voor vanuit een ambtelijk, technisch, organisatorisch en juridisch perspectief. De vertegenwoordigers in de Stuurgroep zijn gemandateerd door hun organisatie of bestuur en kunnen, naast de voorbereiding van de formele besluitvorming door de AV, in consensus beslissen over kleinere projecten of acties. De Stuurgroepleden koppelen dan ook terug naar het bestuur van de organisatie die ze vertegenwoordigen. De vertegenwoordiger van de VHM zit de vergadering voor.

Voorzitterschap : vertegenwoordiger VHM

Vergaderfrequentie : 2 x per jaar

Voor de dagelijkse en vooral administratieve werking voorzien we in een bestuursorgaan of Raad van Bestuur en een Dagelijks Bestuur.

**Bestuursorgaan (Raad van Bestuur met 12 zetels)**. Het bestuursorgaan bestaat uit 2 gemandateerde vertegenwoordigers van elk van de drie kernpartners (ANB, provincie, Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud)<sup>2</sup> aangevuld met 6 gemeentemandatarissen aangeduid voor een periode van 3 jaar door de AV. Zodoende bestaat de helft van het bestuursorgaan uit lokale mandatarissen (gemeenteraadsleden) in overeenstemming met het ontwerpdecreet.

De rol van het bestuursorgaan betreft geen inhoudelijke sturing op doelstellingen of projectenprogramma, nu dat voorbehouden wordt aan de Stuurgroep/AV, maar wel de dagelijkse werking van het parkbureau en de opvolging van de administratieve verplichtingen (personeel parkteam, huisvesting, contracten, subsidies, boekhouding, ...). Een van de 2 vertegenwoordigers van ANB zit de vergadering voor.

Voorzitterschap : vertegenwoordiger ANB

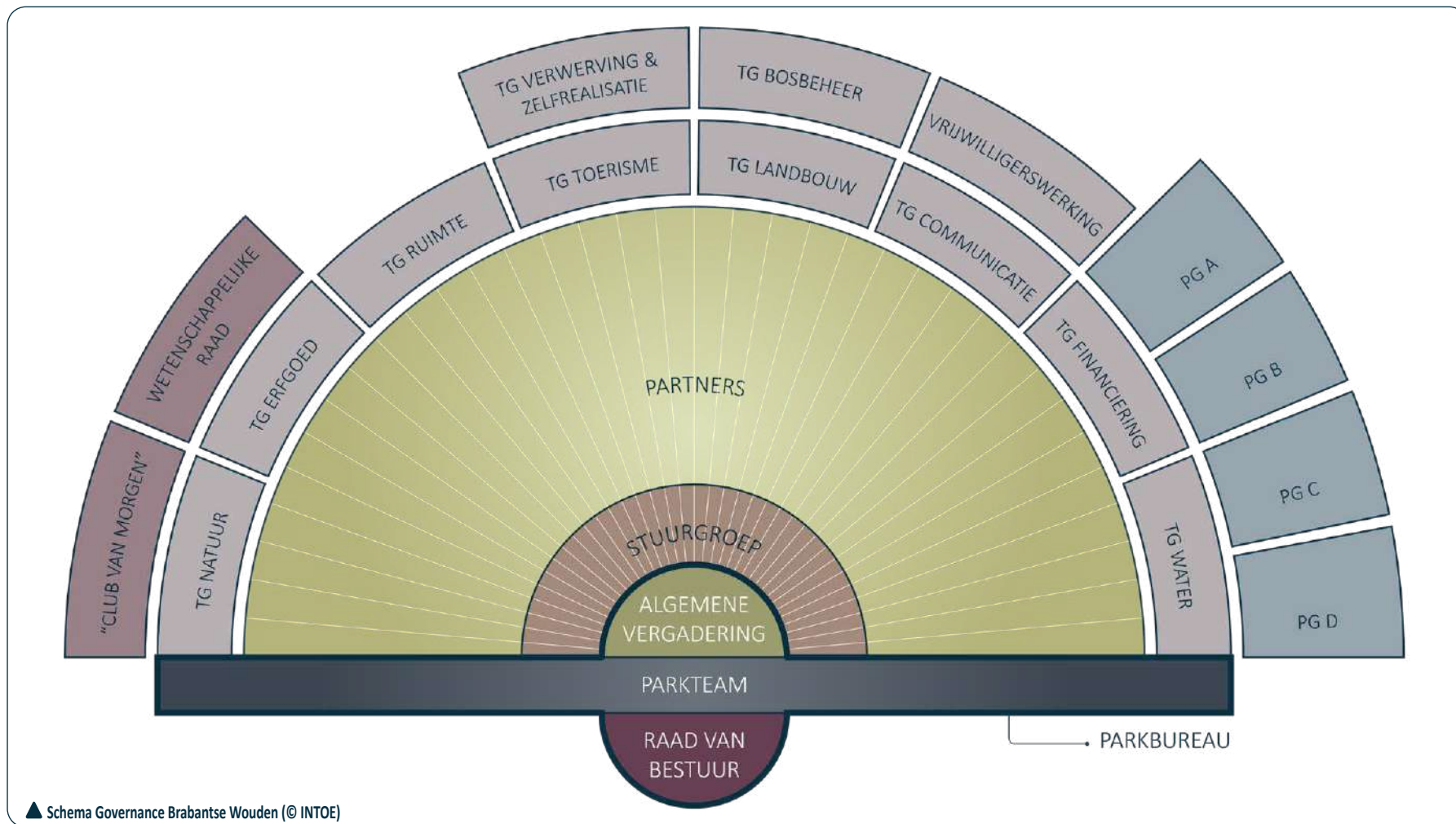
Vergaderfrequentie : 8 x per jaar

**Dagelijks bestuur**. Het bestuursorgaan zal, een Dagelijks Bestuur aanstellen van 4 personen (vertegenwoordiger van elke kernpartner en één gemeentemandataris) voor de dagdagelijkse opvolging.



▲ Voorjaarsflora Meerdaalwoud (© INTOE)

<sup>2</sup> Aan de VHM wordt gevraagd te voorzien in een representatieve vertegenwoordiging voor de hele BW, tzt zowel de oostzijde als de westzijde, desgevallend via aanstelling van een bestuurder uit een terreinbeherende vereniging uit het westen



## 1.5 EEN RUIE THEMA- EN WERKGROEPWERKING OM DE WENDBAARHEID TE VERHOGEN

Om veelvuldig overleg in onwerkbaar grote fora (bvb Stuurgroep) zoveel als mogelijk te vermijden worden thema's en projecten besproken, voor besluitvorming voorbereid en opgevolgd via werkgroepen. We onderscheiden daarbij thema- en projectgroepen. Daarop worden enkel de partners uitgenodigd die een hoge betrokkenheid hebben met het thema of het project en kunnen deze actoren zich ook laten vertegenwoordigen door de betrokken thematisch experts of inhoudelijke medewerkers binnen hun orga-

nisatie. Ook experts buiten de partnerschappen kunnen daarbij worden betrokken.

Deze themagroepen worden getrokken door één van de partners (formule peterschap) in samenwerking met het team parkbureau (parkteam).

Themagroepen zijn blijvend. Gedacht kan worden aan volgende thema's : natuur (biodiversiteit en klimaat), erfgoed (en landschap), ruimte (en omgeving), toerisme (en recreatie), landbouw,

water, communicatie, financiering, bosbeheer (en duurzame houtproductie, vrijwilligerswerking, verwerving en zelfrealisatie).

Daarnaast voorzien we een "club van morgen" (zie paragraaf 2.2.1). Projectgroepen worden opgericht voor grotere projecten (bvb de uitbouw van een toeristische poort) en zijn tijdelijk van aard. Ze houden op te bestaan wanneer een project voltooiing nadert.

## 1.6 VOORGESTELDE RECHTSPERSOON

Het decreet vereist een rechtspersoon zonder winstoogmerk. De figuur van de vzw leent zich daartoe en is ook verenigbaar met de hoger geschetste organisatie.

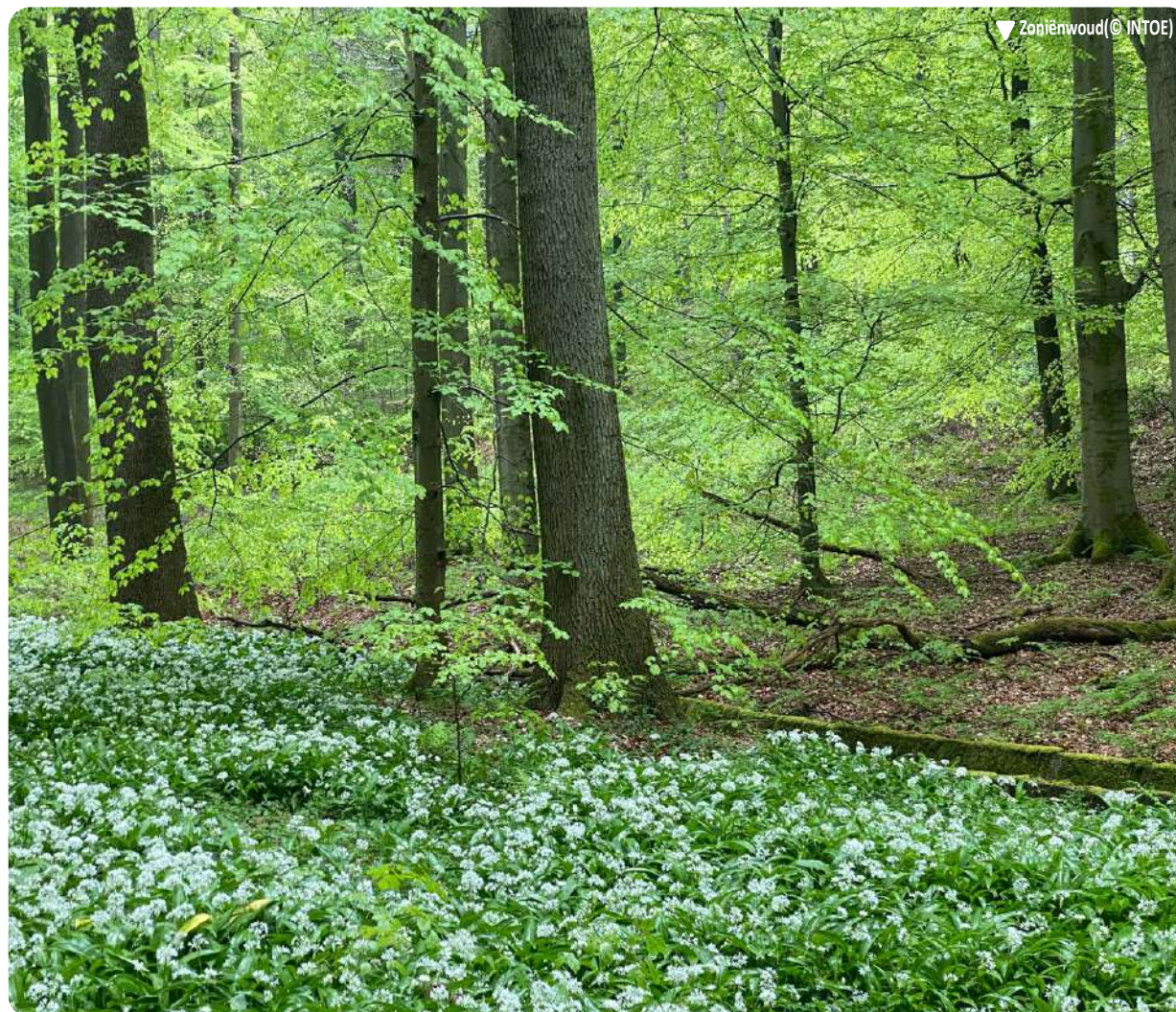
De **Stuurgroep** zou in dit geval de **Algemene Vergadering van de vzw** voorbereiden. De Algemene Vergadering heeft een aantal exclusieve, door de wet toegewezen, bevoegdheden, waaronder o.a.

- ⊕ De benoeming en afzetten van bestuurders, kwijting aan bestuurders
- ⊕ De goedkeuring van de jaarrekening en de begroting
- ⊕ De uitsluiting van een lid

Buiten deze bevoegdheden kunnen via de statuten bijkomende bevoegdheden toegekend worden aan de Algemene Vergadering (en voorbereidend de Stuurgroep). Dit laat dus toe de inhoudelijke sturing volledig bij de Stuurgroep en finaal de Algemene Vergadering te leggen. Dit leidt er op zijn beurt toe dat alle gemeenten én alle partners op een evenwaardige wijze kunnen bijdragen aan de inhoudelijke sturing van de Brabantse Wouden.

Het **bestuursorgaan van de vzw**, zijnde een naar aantal leden beheerbare Raad van Bestuur, met daaruit gekozen een Dagelijks Bestuur, is in de eerste plaats bevoegd om de vzw te besturen en daartoe alle handelingen te verrichten die nodig of dienstig zijn met uitzondering van die waarvoor de Algemene Vergadering (volgens de wet of de statuten) bevoegd is.

Concreet voor Brabantse Wouden zou statutair kunnen worden bepaald dat de Raad van Bestuur 12 leden telt, waartoe de 3 kernpartners en de Koninklijke Schenking behoren met samen 6 vertegenwoordigers en 6 gemeentelijke mandatarissen door de Algemene Vergadering aangewezen voor een periode van 3 jaar (roterende vertegenwoordiging).



## 1.7 EEN PARKTEAM DAT ONDERSTEUNEND, INTEGREREND EN COMPLEMENTAIR WERKT

Het parkbureau zal een personeelsteam omvatten met eigen werknemers. We noemen dit verder parkteam (voorlopige werknaam). Het wordt gefinancierd door Vlaamse parkensubsidie (maximaal 80 %) aangevuld met subsidie van gemeenten en provincie (samen minimaal 20 %). Bij de opstart wordt gemikt op 6 VTE zoals in de parkenoproep als maximum voorzien is.

Dit parkteam kan eventueel, al dan niet tijdelijk of projectmatig, worden aangevuld met personeel vanuit Vlaanderen, kernpartners of partners (*payroll* kernpartners of partners) ter beschikking gesteld worden naar het parkteam wanneer de eenheid van werking/aansturing daardoor efficiënter kan worden gerealiseerd.

Op termijn kan dit parkteam ook groeien via extra externe projectmatige financiering (oproepen Vlaanderen, oproepen Europa, financiering door bedrijven). Hetzelfde geldt voor teams bij de partners zelf die rollen binnen het park opnemen. Ook op de uitbouw van de werking bij deze partners zal door het parkbureau via bijkomende fondsenwerving en deelname aan projectoproepen worden ingezet.

Bij de uitbouw van dit parkteam (opmaak profielen en selectie) en bij de werking ervan wordt immers het principe gehanteerd dat rollen en taken die kunnen opgenomen worden door partners nooit door het parkteam zelf worden opgenomen. Hetzelfde geldt voor projecten en acties. Het parkteam focust zich dus op integratie, onderlinge afstemming, ondersteuning van partners, ... en dus op complementaire rollen en taken en (eventueel) complementaire projecten. Op deze wijze ontstaat vooreerst geen enkele competitie met partners en ontstaat de grootste hefboomwerking.

Het parkteam vervult, onder leiding van een coördinator, niet limitatief volgende taken :

- ⊕ Organisatie van alle master- en Stuurgroepen met voorbereiding van de agenda en de dossiers,
- ⊕ Organisatie van en actieve deelname aan thema- en projectgroepen in overleg met partners die peterschap of groepsleiding opnemen,
- ⊕ Actieve ondersteuning van partners bij het realiseren van projecten in uitvoering van het Masterplan volgens het hoger geschetst “complementariteitsprincipe”,
- ⊕ Eigen uitvoering van projecten die niet door partners kunnen worden opgenomen,
- ⊕ Opvolging van plannen van derden met oog op maximale inpassing in de doelstellingen van de Brabantse Wouden,
- ⊕ Verkenning van innovatiekansen en nieuwe projecten,
- ⊕ Permanente zoektocht naar externe financiering via deelname oproepen en eigen fondsenwerving. Relatiebeheerder met Forest Connection,
- ⊕ Organiseren van participatie,
- ⊕ Stroomlijning en inhoudelijke bewaking van de communicatie door kernpartners en partners,
- ⊕ Eerstelijns aanspreekpunt voor vragen, voorstellen, klachten van bewoners, bedrijven en bezoekers,
- ⊕ Behartiging van het gebruik van het merk/label NPBW en BW,

- ⊕ Ondersteuning en bijdrage tot de groei en professionalisering van de vele vrijwilligersorganisaties Brabantse Wouden. Voor deze rol wordt van bij aanvang een intense samenwerking met de Stichting Zoniënwoud nagestreefd,
- ⊕ Organisatie van de monitoring en relatie met wetenschappelijke raad,
- ⊕ Eventuele vertegenwoordiging in relevante provinciale, regionale en internationale overlegstructuren en fora.

Al deze taken worden uitgevoerd in nauw overleg en samenspraak met de relevante partners. Inhoudelijke verantwoording wordt afgelegd aan Stuurgroep/Algemene Vergadering. En administratieve verantwoording aan het bestuursorgaan.



▲ Maasdalbos (© INTOE)

## 1.8 VOORSTEL SAMENSTELLING PARKTEAM

Het definiëren van een parkteam in opstartfase is wellicht één van de moeilijkste klussen. Een parkwerking gaat immers uit van een intense samenwerking met kernpartners (tal van provinciale diensten, meerdere entiteiten van ANB, meerdere vrijwilligers binnen VHM) en tal van partners.

We ambiëren daarbij dat een parkteam coördineert, afstemt, stimuleert, ... en zo min mogelijk taken vervult die ook partners kunnen opnemen (vaak mits extra personeel, extra financiering, ...). Op langere termijn zijn dan ook vooral competenties als *fundraising*, gemeenschapsvorming, technische ondersteuning, administratieve zorg, communicatie, ... aanwezig binnen het parkteam.

Niettemin detecteerden we bij de opmaak van het Masterplan ook lacunes in het actorenveld. I.c. aspecten waar (nog) geen partners rond werken. Of thema's die in opstartfase een specifieke trekker binnen een parkteam vereisen. Ook om snelle realisaties op het terrein te krijgen, complementair aan deze van partners zoals Regionale Landschappen, de Strategische Projecten, .. enz kan het aantrekken van specifieke technische profielen nuttig zijn.

We zien bij opstart van het parkteam dan ook volgende personele invulling en taken/rollen voor deze personen bij de opstart :

- ⊕ 2 VTE voor coördinatie van het parkteam, partnerwerking en gemeenschapsvorming, organisatie van de Stuurgroepwerking, themagroepwerking en werkgroepwerking, ontwikkeling en integreren van projecten, aantrekken van financiering en *fundraising*, logistieke ondersteuning projecten, administratieve organisatie en communicatie. Deze 2 VTE zullen, gelet op de meervoudige taken en vereiste *skills* moeten worden uiteengelegd in meerdere profielen (bvb 3 à 4). Een aantal van deze taken kan overigens ook worden ingevuld of ondersteund vanuit de kernpartners zelf.

- ⊕ 1 VTE Landbouwexpert (landbouweconomische ondersteuning van landbouwers bij zelfrealisatie voor natuur en agrarische biodiversiteit, ondersteuning bij toeristisch recreatieve verbreding, ondersteuning voor lokale voedselstrategie, ..).
- ⊕ 1 VTE Bomenmeester (ondersteuning en initiëren initiatieven voor meer bomen op publiek domein en op privaat domein, ondersteuning gemeenten m.b.t. bomenbeleid).
- ⊕ 1 VTE Watermeester (ondersteuning en initiëren initiatieven voor een integraal waterbeheer, meer infiltratie en herstel van de waterbatterij, ondersteuning gemeenten m.b.t. waterbeleid en waterprojecten).
- ⊕ 1 VTE Expert erfgoed (verkenning en voorbereiding IOED, inventarisatie onroerend erfgoed, valorisatie onroerend erfgoed). Indien een IOED zou worden opgericht in de schoot van Brabantse Wouden zal deze expert mee migreren naar het IOED.
- ⊕ [1 VTE Expert toerisme en beleving voor het opzetten van projecten rond recreatieve valorisatie, de bezoekerscentra, het concept bivakzones, ... Deze expert is niet in het initiële budget begrepen en zal de VTE Erfgoed bij oprichting van een IOED vervangen of zal gefinancierd worden via het aantrekken van bijkomende middelen.]

Het gros van de natuurprojecten en natuuracties zal gerealiseerd worden vanuit het kernpartnerschap zelf aangezien zowel binnen ANB, als binnen VHM als binnen de dienst Leefmilieu deze kennis aanwezig is en deze mankracht verder kan worden ingezet of uitgebouwd.

Op korte tot middellange termijn zal de samenstelling van het parkteam ongetwijfeld evolueren waarbij verwacht kan worden dat het parkteam zal evolueren naar een team dat meer geselecteerd is op coördinerende, initiërende, innoverende, ... *skills* en capaciteiten op vlak van netwerking, gemeenschapsvorming en communicatie dan op specifieke thematische expertise. Experten zullen daarbij wellicht migreren naar partners die zich sterk engageren voor projectwerking rond deze thema's binnen de Brabantse Wouden.



▲ Malakoffdomein | © INTOE



## 1.9 DE SAMENWERKINGSOVEREENKOMST ALS START

Voor de kandidaatsfase werd geopteerd voor een samenwerkingsovereenkomst (SWO) met een beperkt aantal partners, mede gelet op de korte tijd om dit administratief rond te krijgen. Een overeenkomst tussen de 4 kernpartners enerzijds en 12 gemeenten anderzijds. In deze overeenkomst wordt op hoofdlijnen het volgende bepaald :

### Hoofddoelstellingen en werkwijze

- ⊕ Het principe van samenhang en ondeelbaarheid van de Brabantse Wouden, bestaande uit een Nationaal Park (ca 10 000 ha) en een landschappelijke zone (ca 23 000 ha) en van het Masterplan, het operationeel plan en de bestuursstructuur (art 2.1)
- ⊕ Het herbevestigen van de afwezigheid van rechtsgevolgen, van de gemeentelijke en provinciale autonomie, van de bevoegdheid van beheerders en van het statuut van het Masterplan (geen BGO) zoals dat ook in regelgeving en in de inleiding van het Masterplan en dit operationeel plan is opgenomen (art. 2.2 tot 2.4)
- ⊕ Het voornemen tot programmatorische realisatie via projecten (art 2.5), de financiering van die projecten (art 2.6) en het voornemen om maximaal met partners te werken (art. 2.7)
- ⊕ Toekennen van het exclusief gebruik van de merknaam (Nationaal Park) Brabantse Wouden aan de Raad van Bestuur. (art 2.8)

Principieel akkoord tot toetreding tot het parkbureau Brabantse Wouden

- ⊕ Principieel akkoord van de partijen (waarmee voldaan is aan de oproepvereiste dat gemeenten zich via de gemeenteraad zouden engageren tot toetreding van de vzw parkbureau ingeval van erkenning (art. 3.1)
- ⊕ Afspraken over de toetreding van alle andere partners, waarbij deze, in lijn met de regelgeving, de doelstellingen dienen te onderschrijven en zich m.a.w. positief dienen te engageren. De SWO-partijen zullen in onderling overleg deze partners uitnodigen. (art. 3.2)

Budgettair engagement en inspanningsverbintenissen van partijen:

- ⊕ De beslissing om in de kandidatuur te ijveren voor een maximale invulling van het parkteam en bijhorende maximale cofinanciering door Vlaanderen (art. 4.1)
- ⊕ De cofinanciering door de gemeenten voor het eerste werkingsjaar (2024) ten belope van -gemiddeld- 10 000 €/gemeente, hetzij samen 130 000 € maar gedifferentieerd naar inwoneraantal en oppervlakte (art. 4.2)
- ⊕ De cofinanciering door de provincie voor het eerste werkingsjaar (2024) ten belope van 76 000 € per jaar (par. 4.3)
- ⊕ Het doel van deze cofinanciering (art 4.4)
- ⊕ Het engagement van ANB, KS, VHM voor opmaak van de kwantitatieve en kwalitatieve doelen inzake beheer van de natuurkern op basis van een beheerplan type III of IV (art 4.5)

- ⊕ Het engagement van de provincie voor de doelstellingen op vlak van ruimte en omgeving, leefmilieu, landschap en erfgoed, landbouw en toerisme, in het bijzonder binnen de landschappelijke (art. 4.6)

Afspraken op vlak van bestuur (in analogie met de *governance* hoger in dit OP beschreven) :

- ⊕ De rol en samenstelling van de Algemene Vergadering als inhoudelijk verantwoordelijk orgaan (par. 5.1 en 5.2) en de rol en samenstelling van de Stuurgroep als voorbereidend orgaan (art. 5.6 en 5.7)
- ⊕ De rol en samenstelling van de Raad van Bestuur (par. 5.3 en 5.4) en het Dagelijks Bestuur (art. 5.5)
- ⊕ Regeling m.b.t uittrede, intrede, wijziging perimeter (art. 5.8)
- ⊕ Duurtijd en omzetting van deze overeenkomst (in statuten van de vzw bij oprichting, in huishoudelijk reglement en eventuele partnerovereenkomst)

## 1.10 OP WEG NAAR EEN GEWESTGRENSOVERSCHRIJDEND PARK

Het is de duidelijke intentie van het kernpartnerschap aan Vlaamse zijde, van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Leefmilieu Brussel en van het Waalse bosbeheer en de provincie Waals-Brabant om samen te werken aan één groot gewestgrensoverschrijdend Nationaal Park binnen een ruim gewestgrensoverschrijdend gebied 'Brabantse Wouden – Forêts de Brabant'.

De conceptnota/parknota omvatte al een proeve van afbakening van de gewestgrensoverschrijdende 'natuurkernstructuur' (het eigenlijk grensoverschrijdende Nationaal Park), samen 15 687 ha groot :

- ⊕ 10 087 ha in Vlaanderen, voorwerp van dit Masterplan,
- ⊕ 3 723 ha in het Waals Gewest,
- ⊕ 1 878 ha in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Gelet op de beperkte tijd in aanloop naar de definitieve kandidatuur aan Vlaamse zijde werd er echter voor geopteerd te starten met een Vlaams park dat meteen aan de oppervlaktedrempels voor de lange termijn, i.c. 10 000 ha voldoet. En op een latere fase, binnen de eerste operationele periode, te gaan voor ruimtelijke integratie van de beide andere gewesten. Dit biedt ook het voordeel dat Waals-Brabant haar kandidatuur aan Waalse zijde verder op eigen tempo kan uitwerken en/of dat beide andere gewesten een 'aan een Nationaal Park evenwaardige bescherming en ambitie' naar voor kunnen schuiven.

Wel werden de voorbije 2 jaar meerdere inhoudelijke afstemmingsmomenten gehouden met :

- ⊕ De Brusselse en Waalse beheerders van het Zoniënwood in de schoot van de Stichting Zoniënwood (8 overlegvergaderingen),
- ⊕ Waals-Brabant als trekker van het parkendossier in Waals-Brabant in het bijzonder over de aansluiting van de 'Verbindende Landschappen' over de gewestgrenzen heen én over de grensoverschrijdende toegangspoort te Florival (14 overlegvergaderingen).

Ook de *governance*-structuur zoals die hoger werd voorgesteld, is momenteel volledig gebaseerd op een Vlaams park en dat zal wellicht zo blijven. Een echte gewestgrensoverschrijdende 'sturende structuur' is immers ook niet nodig aangezien alle relevante bevoegdheden voor een park regionaal georganiseerd zijn. Wel is een sterke 'overlegstructuur' nodig voor onderlinge afstemming en coördinatie zodat er :

- ⊕ een overlegstructuur is voor ruimtelijke afstemming op vlak van samenhang, connectiviteit, ... van bos en natuur, recreatieve netwerken, mobiliteit, water, ...,
- ⊕ bijvoorbeeld in toeristisch opzicht, een eenheid van communicatie kan zijn,
- ⊕ over gewestgrensoverschrijdende projecten (bv gewestgrensoverschrijdende poorten) kan overlegd worden binnen een parkenkader.

Een intergewestelijke intentieovereenkomst tot overleg en samenwerking tussen het Vlaamse gewest, het Waals gewest, het Brussels Hoofdstedelijk gewest, de provincie Vlaams-Brabant en de provincie Waals-Brabant werd dan ook opgemaakt. Ze wordt formeel ondertekend op 7 juni 2023.

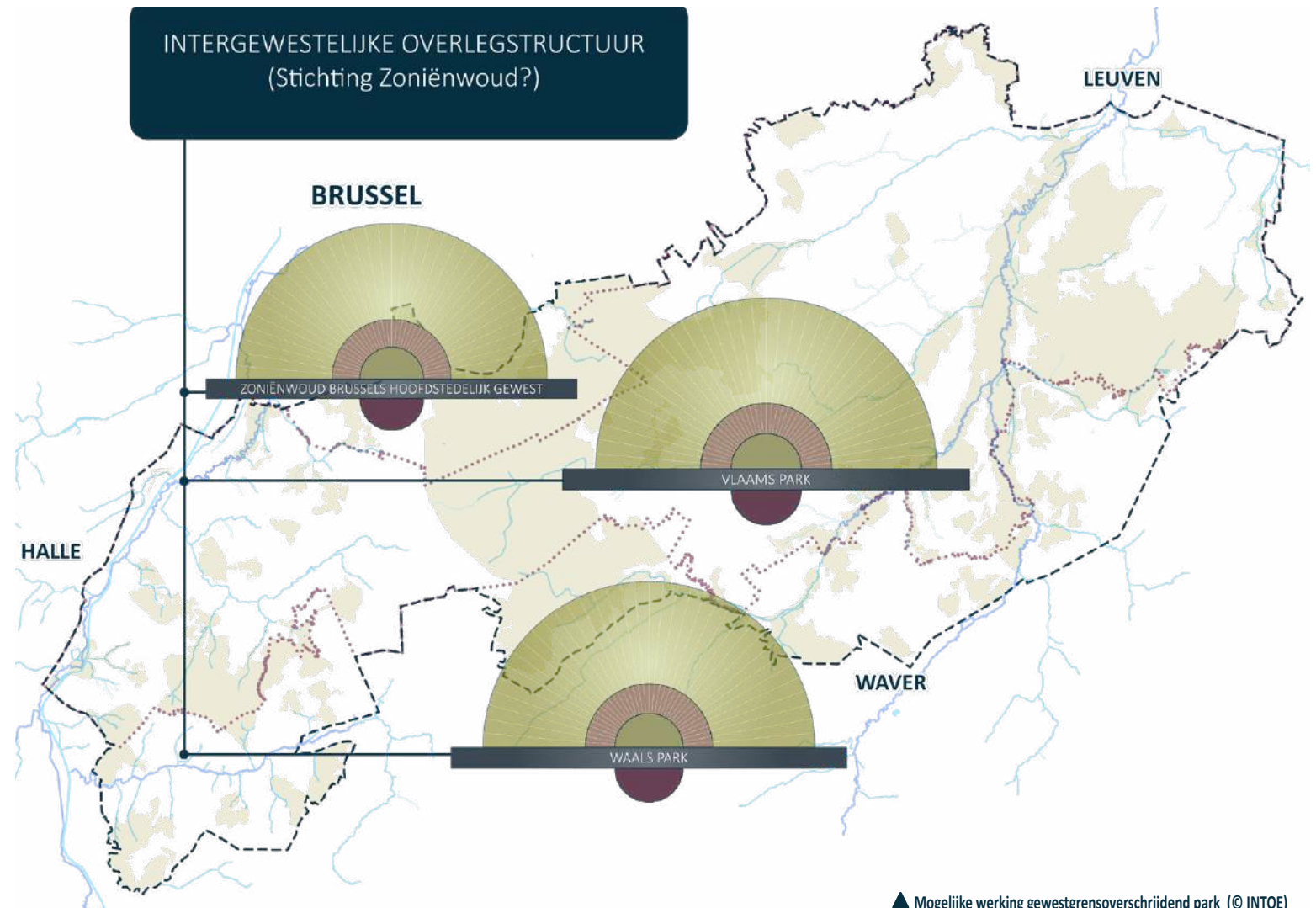
In deze intentieovereenkomst delen die 5 partners de volgende ambities :

- ⊕ Ze erkennen de natuurlijke rijkdom van dit grensoverschrijdend gebied dichtbij de hoofdstad van Europa en wensen dit gebied zorgvuldig te vermarkten met groot respect voor zijn kwetsbaarheid en integriteit.
- ⊕ Ze onderschrijven de ambitie om te komen tot een grensoverschrijdend gebiedsgericht project Brabantse Wouden met, zo mogelijk, een statuut Nationaal Park in de verschillende gewesten of bij afwezigheid daarvan in één of meerdere gewesten een gelijkwaardig ambitieniveau in die respectievelijke gewesten.
- ⊕ Ze delen de ambitie van verbinding van de natuurlijke ecosystemen die de wouden en valleien zijn, wars van gewestgrenzen, en streven dan ook een gecoördineerde inzet na van de instrumenten waarover elk gewest beschikt.
- ⊕ Ze zien meerwaarde in de gezamenlijke recreatieve ontsluiting, in de continuïteit van recreatieve netwerken en in een afgestemde ontsluitingsstrategie die het gebruik van zachte mobiliteit (voetgangers en fietsers) en openbaar vervoer bevordert.
- ⊕ Ze zien meerwaarde in de afstemming over gebiedsontwikkeling van sites vlak bij de gewestgrenzen (zoals bv de site Florival).

De 5 partners maken in die intentieovereenkomst ook afspraken over respectvolle samenwerking van gewest tot gewest waarbij eenieders bevoegdheden en de taalwetgeving strikt gerespecteerd worden en waarbij elke partner verantwoordelijk is voor de eigen financiering van de werking en de projecten op zijn grondgebied.

De partners maken ook een aantal afspraken over participatie en over regelmatig overleg en over de oprichting van een intergewestelijke overlegstructuur waarbij er 3 modellen voorhanden zijn :

- ⊕ Een model gebaseerd op een samenwerkingsakkoord volgens art. 92bis van de bijzondere wet,
- ⊕ Organisatie van dit overleg onder de paraplu van de Stichting Zoniënwoud (wat een verruiming van de doelstellingen en werking van de Stichting inhoudt),
- ⊕ Ontwikkeling van een nieuwe overlegstructuur *sui generis*.







2.

PARTICIPATIE

Het Masterplan kwam tot stand via een *bottom up* proces met zeer veel participatie. In het Masterplan (hoofdstuk 3) is dit proces beschreven. Minstens 350 workshops, werkvergaderingen, infomomenten en bilaterale overlegvergaderingen vonden plaats. Een overzicht van deze participatieve momenten is beschikbaar op aanvraag. Op meerdere van deze participatiemomenten werd gewerkt met kaarten tot op perceelsniveau.

We zetten deze sterk participatieve werking ook tijdens de uitvoeringsfase van doelstellingen en projecten verder. We maken hierbij een onderscheid tussen :

- ⊕ 'Iedereen is mee' waarmee we doelen op een hoge naamsbekendheid, inhoudelijke kennis en appreciatie van en voor de Brabantse Wouden bij bewoners, bezoekers, gebruikers, ... Aandacht voor diversiteit beoogt dat we niemand (onbewust) uitsluiten (par. 2.1).
- ⊕ 'Iedereen doet mee' waarmee we doelen op vrijwilligers, ambassadeurs, bondgenoten en partners die mee de schouders zetten onder het bereiken van de doelstellingen en meewerken aan projecten in een team waarin ze werkelijk inclusief betrokken worden (par. 2.2).



▲ Participatie tijdens één van de trefdagen van de Brabantse Wouden (© ANB)

## 2.1 IEDEREEN IS MEE



### EEN COMMUNICATIEPLAN MET 3 DOELSTELLINGEN, NAAR 3 DOELGROEPEN EN IN 3 FASES

Het communicatieplan Brabantse Wouden mikt op **drie doelstellingen** :

- ⊕ **Verbinding** (= iedereen is mee) : betrokkenheid verhogen, mensen warm krijgen, mensen raken, maatschappelijke relevantie aantonen
- ⊕ **Versterking** : veel overleg, publiceren van rapporten, zoeken van samenwerking met derden. Communicatie moet leiden tot kansen om impact te vergroten zoals financiering verhogen, prioritaire initiatieven lanceren, nauw samenwerken met onze belangrijkste partners, nieuwe partners detecteren
- ⊕ **Volharding** : Communicatie wordt zo opgezet dat het vol te houden valt door het (steeds te beperkte) team dat er zich achter schaaft. Met geduld en doorzettingsvermogen, maar vooral ook door slimme inzet van beschikbare capaciteit en permanent zoeken naar / inschakelen van partners en bondgenoten

Aan deze, wat abstracte doelstellingen, kunnen *smart* geformuleerde *targets* worden gekoppeld. Ook voor de aanloopfase naar erkenning en oprichting deden we dit :

- ⊕ Minstens 10% van de inwoners van het gebied van de Brabantse Wouden “kent” de Brabantse Wouden tegen 2024.
- ⊕ Voor het einde van 2023 beschikken we over een lijst van 250 betrokkenen / vrijwilligers / burgers / bewoners, die goed geïnformeerd zijn en waarvan er zoveel mogelijk zich als ‘ambassadeur’ willen *outen*, die wij ook zo benoemen, en die de USP’s, uitdagingen en kernboodschappen voldoende kennen om de idee van het Nationaal Park Brabantse Wouden mee uit te dragen.

- ⊕ Aan elk van de inhoudelijke studies / visies (biodiversiteit, landschapsbiografie, landbouw, toerisme,...) worden in 2023 ten minste 3 , en bij voorkeur meer dan 5, inhoudelijke artikels gepubliceerd in publieksmedia of gespecialiseerde tijdschriften of voordrachten georganiseerd. Vanaf 2024 voor elk van deze minstens één per jaar.

We richten ons in onze communicatie tot **drie doelgroepen** :

- ⊕ **Bewoners** : Verzamelnaam voor ieder die in de streek woont, werkt, bestuurt,...
- ⊕ **Stakeholders** : Verzamelnaam voor intermediaire organisaties, middenveld, vrijwilligersverenigingen, belangengroepen, overheidsinstanties, bedrijven, ... die een bestaande of potentieel belang of betrokkenheid hebben bij Brabantse Wouden.
- ⊕ **Toeristen / bezoekers** (ook internationaal) : Hieronder vatten we allen die de BW bezoeken.



We onderscheiden binnen de communicatie **3 fasen** en focussen tijdens deze fase op het volgende :

- ⊕ **Constructiefase** (t.e.m 31.05.2023) : In deze fase is een duidelijk informeren karakter cruciaal. We willen vooral draagvlak verhogen door het verbinden van mensen en natuur, organisaties en overheden (cfr doelstelling 1). We richten ons vooral op doelgroep bewoners.
  - ⊙ Doelgroep **Bewoners** (doel = een park begrijpen/kennen en eventueel appreciëren). Vooral bekend maken van het concept. Met eenvoudige beelden / begrippen / acties de mensen trachten aan te spreken : goede foto, een fijne actie en dan verwijzen naar... We gebruiken geen *baseline*. We verwijzen voor meer info telkens naar [www.brabantsewouden.be](http://www.brabantsewouden.be).
  - ⊙ Doelgroep **Stakeholders** : “Bepaal mee de toekomst van de Brabantse Wouden” / “we bouwen samen aan...” zijn de belangrijkste insteken bij de stakeholdercommunicatie in deze fase waarbij we, vooral via initiatiefgroepen, trefdagen, infoavonden en workshops, draagkracht, initiatief en consensus nastreven over de visie en het Masterplan.
- ⊕ **Kandidaatfase** (tussen indiening over erkenning tot oprichting) : In deze fase ligt de nadruk nog vooral op bewonerscommunicatie, zowel over de drijfveren / doelstellingen van de partners, vergelijkbaar met vorige fase, maar ook over de concrete projecten die inmiddels lopen en over *quick wins* realiseren waarbij eendracht en gemeen-



## EEN COMMUNICATIEPLAN MET 3 DOELSTELLINGEN, NAAR 3 DOELGROEPEN EN IN 3 FASES

schappelijke communicatie cruciaal zijn. De communicatie naar *stakeholders* wordt versterkt, in een overgang naar de volgende fase waarbij die nog meer gewicht krijgt.

- ⊙ De **bewoners** staan centraal in deze fase van communiceren en hiervoor worden een aantal boeiende participatieve momenten opgezet. Die inspanning moet naar bewoners ook de kandidatuur levendig houden, toelichten en nationaal onder de aandacht houden. Voorbeeld *baseline* kan zijn: “we bouwen samen aan de Brabantse Wouden”.
- ⊙ De **stakeholders** ontwikkelen zich in deze fase tot communicators i.p.v. enthousiastelingen of criticasters en we streven ernaar consequent en uniform de communicatie-inhoud in de markt te zetten. Voornaamste instrument daarvoor: de goede communicatievoorbeelden van *stakeholders* ondersteunen en bedanken voor hun inzet. Voorbeeld *baseline* kan zijn: “we bouwen samen aan de Brabantse Wouden”.



- ⊕ **Operationele fase** (na oprichting), i.c. eerste operationele fase : In deze fase maken we volop de *shift* naar communicatie naar *stakeholders* en bekijken we hoe de verschillende werven in gang kunnen gezet worden. Vanaf deze fase zal de projectencommunicatie ondersteund worden vanuit het parkbureau Brabantse Wouden. Het kernpartnerschap kan dan de regie overdragen aan het parkbureau. Gaandeweg binnen deze fase komt ook de toeristische communicatie op gang vanuit het NPBW. De voorheen bestaande toeristische communicatie uit provincie, gemeenten, ondernemers,... wordt vanaf deze fase herwerkt met de Brabantse Wouden als een belangrijk speerpunt. Vanaf deze fase zal de communicatie ook worden afgestemd met de eventuele vereisten, voorschriften of kwaliteitsgaranties vanuit het Vlaamse parkenbureau.



## AMBASSADEURS EN BONDGENOTEN ZIJN EEN HEFBOOM BINNEN ONZE COMMUNICATIE

Reeds vanaf de constructiefase werd een netwerk van **ambassadeurs** uitgebouwd. Ambassadeurs zijn geïnteresseerde en gemotiveerde vrijwilligers. Ze krijgen een basisopleiding ‘Brabantse Wouden’ en worden voorzien van informatie en promotiemateriaal ‘Brabantse Wouden’ waarna zij ingezet worden op culturele evenementen, lokale feesten en markten. ... met oog op verruiming van de bekendheid en draagvlak voor de Brabantse Wouden bij bewoners.

Inmiddels werden door de kernpartners 4 opleidingen voor ambassadeurs verzorgd : Groenendaal (25/06/2022), Halterbos (24/09/2022), Leuven (26/11/2022) en Overijse (25/01/23)

Er namen 120 mensen deel aan deze opleidingen. Hiervan waren er tot nu 26 mensen verder geïnteresseerd om ambassadeur te zijn. Aan hen werd gevraagd naar hun taalkennis en in welke regio zijn wensen actief te zijn.

Ook reeds tijdens de constructiefase werd een netwerk van **bondgenoten** opgestart. Het zijn representatieve vertegenwoordigers van een sector buiten het natuurbehoud en toerisme, zoals de kunst- en cultuurwereld, de zorgsector, de politiek, ... : Geert Van Istendaal, Dirk Brossé, Lies Daenen, Prof. Dr. Dirk De Wachter, Cultuurcentrum De Borre, Sint Kamillus, vzw Waerbeke, Waaranders vzw, de Hertog van Arenberg, Herita, de Vlaams bouwmeester, ... naast tal van wetenschappers. Zij zorgen voor een stevige verruiming van de scope van de Brabantse Wouden, inspireren ons en dragen mee de Brabantse Wouden uit. Zij werden betrokken, via filmpjes, intermezzo's of quotes tijdens toelichtingen, workshops of artikels. Dit netwerk wordt de volgende jaren verder uitgebouwd en waar mogelijk betrokken.

◀ Ludieke promotie voor de Brabantse Wouden tijdens de wielervedstrijd 'de Brabantse Pijl' op 12/04/2023 (© Regionaal Landschap Dijleland)





▲ Basisopleiding ambassadeurs BW - Alseberg, Beersel (© ANB)



## WE BOUWEN HET NATUUREDCATIEF AANBOD VERDER UIT VOOR KINDEREN EN JONGEREN, GEZINNEN EN VOLWASSENEN

‘Natuureducatie en natuurbeleving stimuleren milieubewust gedrag’ is een zin die opgaat voor alle leeftijdsgroepen. Voor kinderen draagt het bij aan de ontwikkeling van zelfvertrouwen, creativiteit, sociale intelligentie en het vermogen tot abstract denken. Voor jongeren en volwassenen zorgt verbondenheid met de natuur voor respect. Kennis van de ecologische diensten van de natuur leidt tot aangepast gedrag.

We bouwen het reeds aardige natuureducatief aanbod in de Brabantse Wouden daarom stelselmatig verder uit.

### Kinderen en jongeren

- ⊕ We bouwen aan robuuste natuurspeelplekken. Idealiter bevinden deze zich op minder dan 500 meter van de woonkernen en zijn ze bereikbaar via verkeersvrije wegen. Zie ook link met speelnatuur in par. 3.4.4 in het Masterplan.
- ⊕ We voorzien in een ruim aanbod aan workshops voor scholen. Onder begeleiding doen kinderen aan natuurbeleving en onderzoek. Voor jongeren maakt, binnen een uitgebreid programma, werken in de natuur hier ook deel van uit.
- ⊕ Samen met bestaande verenigingen organiseren we jongeren natuurvakanties en weekends.

### Gezinnen

- ⊕ We werken een aanbod uit aan creatieve wandelingen waarbij het gezin op eigen tempo en zelfstandig kan bijleren over de natuur. De ouders nemen hierbij de leidende rol en krijgen digitaal voorstellen van doe-opdrachten.

### Volwassenen

- ⊕ We werken aan een aanbod van lezingen over actuele natuurgerelateerde onderwerpen. Afhankelijk van het moment waarop de lezingen doorgaan worden ze gekoppeld aan een begeleide wandeling.
- ⊕ We verhogen de kennis door het organiseren van determinaties en inventarisaties, zowel in natuur als in een stedelijke omgeving.

**Natuurgidsen** (zie ook link met doelstelling “Vrijwilligers zijn het cement van de Brabantse Wouden en worden dan ook professioneel ondersteund en omkaderd”)

- ⊕ We voorzien in vervolmakings- en verdiepingsopleidingen voor natuurgidsen.
- ⊕ Natuureducatie is veel breder dan beestjes en plantjes. We leiden gidsen op en voorzien hiermee een educatief aanbod rond natuur, maar ook rond landschap en erfgoed en landbouw.



## WE ZETTEN ALLE BESCHIKBARE COMMUNICATIEMIDDELEN IN

In elk van de drie fasen (constructiefase, kandidaatfase, operationele fase) zetten we zeer breed onze communicatiemiddelen in. Dit zijn, momenteel, de volgende **eigen kanalen** :

- ✦ Website Vlaams-Brabant: [www.brabantsewouden.be](http://www.brabantsewouden.be)
- ✦ Website ANB: <https://www.natuurenbos.be/ontdek-onze-natuurgebieden>
- ✦ Sharepoint voor publieke documenten (beelden, kaart, modelartikels met boodschappen ...)
- ✦ 6 banners en eventvlaggen met USP op alle evenementen
- ✦ Plooi folder, te bestellen op [www.brabantsewouden.be](http://www.brabantsewouden.be)
- ✦ Sociale media
  - ◎ <https://www.facebook.com/VlaamsBrabant>
  - ◎ <https://www.facebook.com/natuurenbos>
  - ◎ <https://twitter.com/natuurenbos>
  - ◎ <https://twitter.com/i/lists/189393566> (= twitterende boswachters)
  - ◎ <https://instagram.com/natuurenbos>
  - ◎ <https://instagram.com/deboswachters/>
  - ◎ #brabantsewouden
- ✦ MAG Vlaams-Brabant: driemaandelijks magazine van de provincie (doelgroep burger) met rapportages in MAG93 (maart 2022), MAG94 (juni 2022) en MAG97 (mei 2023)
- ✦ Tv-programma regionale zenders : MAG94-golf (juni 2022)

- ✦ Nieuwsbrieven
  - ◎ Vlaams-Brabant: Milieu (doelgroep burger)
  - ◎ Vlaams-Brabant: Milieu65 (doelgroep gemeenten)
- ✦ Nieuwsbrief Brabantse Wouden (voor gemeenten en ambassadeurs)
- ✦ Communicatiekanalen Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud (website <https://www.vhm.be/> ; Facebookpagina)
- ✦ Promofilmpje
- ✦ Promocampagne Sociale Media (filmpjes + visuals)
- ✦ Wikipedia
- ✦ Onthaalborden domeinen (woordje uitleg over Brabantse Wouden meegeven op zijpanelen nieuwe bebording)
- ✦ Domein folders (woordje uitleg over Brabantse Wouden in herdruk bestaande en in nieuwe domein folders)

En via de volgende **communicatiekanalen van derden** :

- ✦ Gemeentelijke communicatiekanalen (infoborden, muurkranten, nieuwsbrieven, gemeentelijke infobladen, ...)
- ✦ Communicatiekanalen Team Vlaamse Rand: <https://vlaamserand.be/>
- ✦ Communicatiekanalen vzw De Rand: <https://www.gordelfestival.be>, <https://www.derand.be>; nieuwsbrief gordelfestival
- ✦ Communicatiekanalen Bûûmplanters
- ✦ Communicatiekanalen Vlaamse Landmaatschappij (VLM)
- ✦ Communicatiekanalen Regionaal Landschap Dijleland en

Regionaal Landschap Pajottenland & Zennevallei

- ✦ Communicatiekanalen Plan Boomarter (website, nieuwsbrief, Facebookpagina)
- ✦ Stichting Zoniënwood: [www.zonienwood.be](http://www.zonienwood.be); e-zonien, Facebookpagina Foret de Soignes – Zoniënwood
- ✦ Advertenties in kranten en weekbladen ...

In elk van de drie fasen (constructiefase, kandidaatfase, operationele fase) communiceren we over de Brabantse Wouden via **eigen evenementen** :

- ✦ ANB: Week van het Bos (9 tot en met 16 oktober 2022)
- ✦ ANB: bosplantacties in plantseizoen '22-'23
- ✦ Hyacintenfestival 2023
- ✦ Wandelzondagen

en **via evenementen van derden** :

- ✦ Erfgoeddag (23 april 2023) in Zoniënwood
- ✦ Dag van het Zoniënwood (15 oktober 2023)
- ✦ Natura 2000- campagne (Life B4B project)
- ✦ Dag van het Park
- ✦ GIST kunstenfestival (juli-september 2023), initiatief onder 'Zenne Hergist' IGS
- ✦ Vertoning van de film Onze Natuur

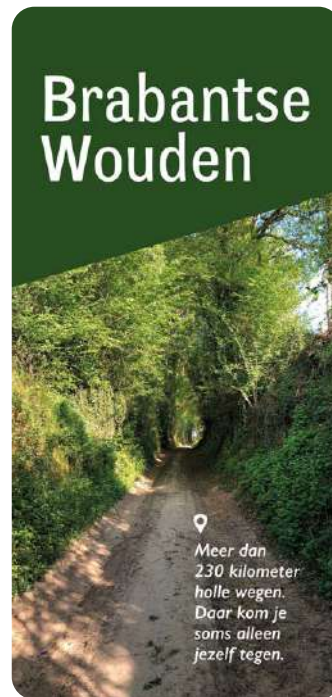
En opzoeking via Belgapress leert dat het voorbije jaar met de zoekterm 'Brabantse Wouden' ca 100 persberichten oplevert. Daarin zijn reportages op RING-tv, ROB-tv of Radio 2 alsook regionale/lokale bladen niet inbegrepen. Voor wat de constructiefase betreft, kan dan ook gesteld worden dat de communicatie geslaagd is.



▲ Campagne sociale media over de Brabantse Wouden  
(© Provincie Vlaams-Brabant)



▲ Flyer met info over de Brabantse Wouden  
(© Provincie Vlaams-Brabant)



▲ Banners en eventvlaggen voor de Brabantse Wouden  
(© Provincie Vlaams-Brabant)

## 2.2 IEDEREEN DOET MEE

Elders in het Masterplan en in dit operationeel plan staan reeds tal van doelstellingen en projecten die onze ambitie duiden. Namelijk dat niet enkel iedereen 'mee is' met de Brabantse Wouden (of op de hoogte is van de Brabantse Wouden) maar dat ook iedereen 'mee doet' met de Brabantse Wouden (of mee werkt aan de Brabantse Wouden).

We verwijzen hier onder andere naar volgende doelstellingen en doelen :

- ⊕ We rekenen op zelfrealisatie door **land(goed)eigenaars en boseigenaars** voor de natuurontwikkeling in natuurkernzones (zie Masterplan par. 3.1.5), in zones voor natuurontwikkeling (zie Masterplan par. 3.1.6) en binnen de verbindende landschappen (zie Masterplan par. 3.1.7) en ondersteunen hen daarbij. We betrekken hen dan ook actief binnen de themagroep terreinverwerking (zie Masterplan par. 3.1.11)
- ⊕ We rekenen op zelfrealisatie door **landbouwers** voor de natuurontwikkeling in de verbindende landschappen (zie Masterplan par. 3.1.7) en ondersteunen hen daarbij. We betrekken hen dan ook elk individueel bij de verdere uitwerking.

- ⊕ We werken samen met en ondersteunen **landbouwers** (zie Masterplan par. 3.5) m.b.t. adaptief waterbeheer en een goede bodemstructuur, de productie van lokaal en gezond voedsel, het beheer van het landschap en bij recreatief gastheerschap.
- ⊕ We werken samen met lokale **houtverwerkers** met oog op lokale verwerking en lokaal gebruik van hout (zie bvb project houtverwerking onder Masterplan par. 3.1.4).

Verder brengen we onder deze vlag vier bijkomende specifieke doelstellingen in beeld :

- ⊕ We organiseren met oog op **burgerparticipatie** een "club van morgen" waar jongeren zullen meedenken over het park (zie par. 2.2.1).
- ⊕ **Vrijwilligers** zijn het cement van de Brabantse Wouden en worden dan ook professioneel ondersteund en omkaderd (zie par. 2.2.2).
- ⊕ We werken actief samen en verwachten dus actieve medewerking vanuit de **academische wereld** (zie par. 2.23).
- ⊕ We ontwikkelen een zo ruim mogelijke samenwerking met **bedrijven** (zie par. 2.2.4).



▲ Bosplantactie met lokale schoolkinderen nabij Egenhovenbos (© ANB)



## 2.2.1 Bewonersparticipatie

Naast veel andere participatiemogelijkheden en het actief betrekken van eigenaars, gebruikers, ... zoals beschreven in het Masterplan voorzien we een specifieke participatiemogelijkheid voor jongeren.



### WE ORGANISEREN EEN “CLUB VAN MORGEN” WAAR JONGEREN ZULLEN MEEDENKEN OVER HET PARK

Geïnspireerd door het IVN Jongeren Adviesbureau (<https://www.ivn.nl/aanbod/ivn-jongerenadviesbureau/over-jab/>) geloven we dat jongeren creatieve antwoorden hebben op maatschappelijke uitdagingen : een stem die gehoord moet worden! We zullen daarom jongeren tussen de 12 en 25 jaar, vanuit hun opleiding, actief betrekken bij maatschappelijke vraagstukken op het gebied van natuur en duurzaamheid binnen de Brabantse Wouden. Echte, actuele vragen van natuurorganisaties, landbouwbedrijven of overheden. In de rol van adviseur laten we de jongeren, binnen dit initiatief dat we de ‘club van morgen’ noemen, meepraten mee over hun eigen leefomgeving. De frisse en onbevangen blik van jongeren kan bestaande denkpatronen doorbreken en innovatie stimuleren.

We laten jongeren onderzoek doen, in dialoog gaan met (lokale) experts, situaties verkennen en hun ideeën presenteren. Jongeren kijken met een frisse blik naar de wereld en hebben geen last van ‘kan niet’. Ze zijn overigens de bewoners en bezoekers van morgen, voor wie we het park uitbouwen.

Geïnspireerd door de adviezen van de jongeren, gaan we als parkbureau en parkteam maar ook als partners van de Brabantse Wouden aan de slag. Onze club van morgen brengt jongeren, onderwijs en praktijk binnen de Brabantse Wouden samen.

Jaarlijks maken we een werkprogramma op voor de “club van morgen”. We richten ons daarbij op (het professioneel en begeleid bijeen brengen van) :

- ⊕ **Jongeren** verenigd in scholen (en jeugdbewegingen) in de Brabantse Wouden. Het werken met een échte opdracht, van een échte opdrachtgever (parkteam of een partner van de Brabantse Wouden) wekt veel enthousiasme en energie op, zowel bij leerlingen als bij docenten. Bovendien worden leerlingen uitgedaagd om 21ste-eeuwse vaardigheden verder te ontwikkelen, zoals: samenwerken, probleemoplossend vermogen, creativiteit, kritisch denken en professioneel communiceren.
- ⊕ **Parkteam, betrokken overheden of partnerorganisaties** binnen de Brabantse Wouden. Zij worden gestimuleerd en geprikkeld bij het vinden van antwoorden op actuele maatschappelijke vraagstukken op het gebied van natuur en duurzaamheid. De eigentijdse denkrichtingen van de jongeren doorbreken bestaande denkpatronen en stimuleren innovatie.
- ⊕ **Experten** : Vanuit het parkbureau betrekken we bij deze werking experts om een gastles te verzorgen over het inhoudelijke vraagstuk, voor het delen van kennis en expertise tijdens een veldexcursie of als jurylid tijdens de eindpresentaties van de adviesbureaus.

## 2.2.2 We ondersteunen de vrijwilligerswerking



### VRIJWILLIGERS ZIJN HET CEMENT VAN DE BRABANTSE Wouden EN WORDEN DAN OOK PROFESSIONEEL ONDERSTEUND EN OMKADERD

Vrijwilligers en actieve burgers dragen bij aan zorg voor natuur en landschap, aan herverbinding van de mens met de natuur, aan sociale cohesie in wijken en dorpen en aan verbinding tussen bewoners en bezoekers van het park. Als mensen zich vrijwillig inzetten voor natuur, landschap of voor elkaar en voor de samenleving, ontstaat sociale innovatie en ondernemerschap. Dat vrijwilligers soms 'het cement' van de samenleving' worden genoemd, gaat zeker ook op voor de Brabantse Wouden.

De voorbije decennia werkten volgende groepen in het gebied van de Brabantse Wouden met vrijwillige inzet rond natuur, landschap en zachte recreatie (het betreft een niet limitatieve oplijsting) :

#### ⊕ **Natuurgidsen :**

- ⊙ Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud vzw
- ⊙ Natuurgroepering Zoniënwood vzw
- ⊙ Natuurgidsen Zuidwest-Brabant
- ⊙ Streekgidsen Pajottenland & Zennevallei
- ⊙ (streekgidsenbond Dijleland
- ⊙ Natuurpunt
- ⊙ Kon. Belgische Bosbouwmaatschappij
- ⊙ Vrienden van Zoniënwood vzw
- ⊙ Cercle des guides nature de Brabant

#### ⊕ **Streekgidsen :**

- ⊙ Streekgidsen Pajottenland & Zennevallei
- ⊙ (streekgidsenbond Dijleland
- ⊙ Leuven+ (stadsgidsen)

#### ⊕ **Stewards, Inspectie**

- ⊙ ingezet door het Agentschap voor Natuur en Bos bij grootschalige evenementen zoals het hyacintfestival,
- ⊙ ingezet door het visserijfonds ANB voor toezicht op de riviervisserij langs de IJse,
- ⊙ ingezet door externe organisaties die grootschaliger recreatieve events organiseren in het gebied,
- ⊙ peters en meters van Toerisme Vlaams-Brabant die fiets-, ruiter- en wandelroutes inspecteren.

#### ⊕ **Klusjes- en onderhoudsgroepen**

- ⊙ Vrijwillige beheerploegen bij alle natuurorganisaties actief in het gebied (VHM, Natuurpunt),
- ⊙ Vrijwillige knotploegen wilgen (Regionaal Landschap),
- ⊙ Onderhoudsvrijwilligers in ANB domeinen met aansturing door boswachter (boscomplex Meerdaal-Heverlee).

#### ⊕ **Onthaalbedienden en administratief medewerkers**

- ⊙ vrijwilligers bosmuseum Groenendaal.

Met een aantal van deze groepen werd tijdens de opmaak van het Masterplan actief overlegd en eind 2020 werd een specifieke *workshop* Brabantse Wouden voor deze vrijwilligers georganiseerd. Daar werden vrijwilligers niet enkel betrokken bij de inhoudelijke opbouw van het Masterplan maar werden ook de nood aan on-

dersteuning, coördinatie, informatie-uitwisseling enz ... besproken.

De voorbije maanden werd ook een nieuwe groep vrijwilligers opgestart :

- ⊕ **Ambassadeurs Brabantse Wouden** : Vrijwilligers werden gerekruteerd en via een halve-dagcursus ingeleid in de sterkten, opportuniteiten, uitdagingen en aanpak Brabantse Wouden. Deze 'ambassadeurs' werden voorzien van A3-infomateriaal en stonden vervolgens bezoekers te woord op culturele evenementen, lokale feesten of markten, ... met oog op bekendheid en draagvlak voor de Brabantse Wouden bij bewoners.

En voor de toekomst zal binnen de Brabantse Wouden sterk worden ingezet op :

- ⊕ **Gastheren Brabantse Wouden** : ondernemers op het platteland, zoals uitbaters van cafés, B&B, campings, lokale hoefwinkels, .. zullen worden gecoacht over de Brabantse Wouden, de natuur, het landschap en de belevingsmogelijkheden. Deze ondernemers zijn immers het eerste aanspreekpunt voor toeristen op het platteland en dus de ideale gastheren. Het project Platteland Troef van Toerisme Vlaams-Brabant werkt reeds met deze doelgroep.

Uit gesprekken met meerdere van deze groepen blijkt dat een integratie of samenvoeging van deze groepen geen goed idee is. Niet enkel hebben ze elk een eigen complementaire finaliteit maar via hun vereniging, groep of werking is er ook een eigen identiteit, groepsgevoel, vaak familiale sfeer en een bevattelijke schaal.

Elk van deze groepen verwacht wel een specifieke relatie met of ondersteuning vanuit Brabantse Wouden ... En er zijn ook gedeelde

suggesties voor een professionele ondersteuning vanuit Brabantse Wouden. Onderzocht zal worden of deze ondersteuning door één of meerdere van de partners BW (bv. Toerisme Vlaams-Brabant, bv. Stichting Zoniënwoud, ...) kan opgenomen worden dan wel via het parkteam BW.

De gedetecteerde noden zijn de volgende :

- ⊕ Een centrale databank en dispatchingmogelijkheid voor gidsen en andere vrijwilligers, met een accountmogelijkheid voor de verenigingen.
- ⊕ Professionele steun van de verenigingen (die erom vragen) bij boekhouding en fiscaliteit.
- ⊕ Een informatieverstrekking vanuit de Brabantse Wouden én vanuit de Sterkste Schouders als beheerders van de topnatuur naar de verenigingen en vrijwilligers zodat deze steeds als eerste op de hoogte zijn en proactief kunnen inspelen op te verwachten vragen vanuit het brede publiek.
- ⊕ Organisatie van centraal meldpunt voor doorschakelen naar boswachters en natuurinspecteurs (handhaving).

- ⊕ Organisatie van centraal meldpunt voor melding aandachtspunten m.b.t. infrastructuur, onderhoud, ...
- ⊕ Het verstrekken van kwalitatieve informatie vanuit de Brabantse Wouden aan vrijwilligers die (rechtstreeks) bruikbaar is voor gidsen, ambassadeurs, gastheren, ...
- ⊕ Opleidingen op maat voor de vrijwilligersgroepen, eventueel betalend met mogelijkheid tot terugverdienen.
- ⊕ Onderzoek naar de mogelijkheden voor verruiming van de bevoegdheden van stewards met bijkomende handhavingstaken.
- ⊕ Een gepatenteerd logo en herkenbaarheid dat beperkt geldig is in de tijd (zodat vrijwilligers ook aangemoedigd, zelfs verplicht zijn om periodiek hun engagement te hernieuwen en hun kennis bij te spijkeren).

We willen deze noden in samenspraak met de vrijwilligersverenigingen en de partners verder uitwerken en voorzien daarom in een themagroep vrijwilligerswerking.



▲ Vrijwilligerswerking hyacintenfestival Hallerbos (© ANB)



▲ Stewards in Hallerbos tijdens hyacintenfestival (© ANB)



**PROJECT**  
**OPZETTEN THEMAGROEP VRIJWILLIGERSWERKING**

We zetten een themagroep vrijwilligerswerking op binnen de *governance*-structuur BW met de voorzitters, sterkhouders of trekkers van de vrijwilligersgroepen en werken daar de noden aan ondersteuning, afstemming en wisselwerking verder projectmatig uit. Onderstaande 'deelprojecten' zijn daarbij richtinggevend.



**PROJECT**  
**ONDERSTEUNING VRIJWILLIGERSVERENIGINGEN OP VLAK VAN BOEKHOUDING EN FISCALITEIT**

De oprichting van een park zal ongetwijfeld een verdere groei betekenen van zowel het aantal vrijwilligers per vereniging als van het aantal al dan niet betalende activiteiten en deelnemers aan activiteiten. De financiële afhandeling van vrijwilligerswerk (o.a. onkostenvergoedingen) en eventuele inkomsten groeit dan navenant, waarbij komt dat verenigingen dreigen BTW-plichtig te worden hetgeen een bijkomende administratieve last is.

We streven er daarom naar vanuit Brabantse Wouden, hetzij via het parkteam hetzij via een partner, als dienst aan de vrijwilligersverenigingen een boekhoudkundige of fiscale ondersteuning aan te bieden of deze verplichtingen over te nemen, naargelang het efficiëntste blijkt. Op deze wijze zorgen we ervoor dat vrijwilligersverenigingen zich kunnen concentreren op waar ze goed in zijn : werven en enthousiasmeren van vrijwilligers, aandacht besteden aan hun erkenning en immateriële waardering, .... En dit terwijl de Brabantse Wouden bijdragen aan de materiële onkostenvergoeding (waar dat nodig is), de administratieve omkadering (bvb verzekering), ..

Deze service is een open aanbod aan de vrijwilligersverenigingen actief op vlak van natuur, landschap en zacht toerisme die dit wensen en zal voor de ene vereniging relevanter zijn dan voor de andere. Dit aanbod is in elk geval interessant voor de gidsenverenigingen.



**PROJECT**  
**ONDERZOEKEN (EN OPZETTEN) CENTRALE DATABANK EN DISPATCHMOGELIJKHEID**

We onderzoeken de mogelijkheden en de meerwaarde van een centrale databank voor het aanbod en vraag naar gidsen met mogelijkheid tot *dispatching* naar de verenigingen. Wellicht zullen per vereniging een paar verantwoordelijken toegang hebben tot het systeem voor (*dispatching*) van rechtstreekse boekingen. Een centrale aanpak maakt alleszins het linken van het aanbod aan de promotie voor Brabantse Wouden gemakkelijker evenals

de monitoring van de gidsenwerking. Een link met de administratieve ondersteuning zal worden onderzocht. Op basis van het onderzoek en bevraging wordt het systeem opgezet in samenwerking met de deelnemende verenigingen.

Deze service die vooral relevant is voor de gidsen, kan desgevallend worden verruimd naar de ambassadeurs en *stewards*.



**PROJECT**  
**SNELLE BILATERALE INTERFACE TUSSEN PROFESSIONEEL KADER BW, TERREINBEHEERDERS EN VRIJWILLIGERS BRABANTSE Wouden**

In dit project zetten we de afspraken en structuren op voor efficiënte en snelle uitwisseling van informatie (vooral nieuwe feiten) tussen het parkteam Brabantse Wouden en de beheerders topnatuur enerzijds en de vrijwilligerswerking anderzijds. In beide richtingen.

- ⊕ Nieuwsberichten vanuit de Brabantse Wouden én vanuit de beheerders naar de verenigingen en vrijwilligers zodat deze steeds als eerste op de hoogte zijn van natuur- en streekinitiatieven, nieuwe projecten, monitoringresultaten, beheeractiviteiten met grote impact of hoge perceptiewaarde, ... en daardoor met kennis kunnen spreken namens Brabantse Wouden, namens beheerders en proactief kunnen inspelen op te verwachten vragen van bezoekers en bewoners.
- ⊕ Organisatie van een centraal meldpunt beschikbaar voor vrijwilligers voor informatie m.b.t. beheer en onderhoud aan beheerders (bvb boswachters).
- ⊕ Organisatie van een centraal en snel meldpunt beschikbaar voor vrijwilligers voor melding aandachtspunten m.b.t. handhavingskwesties.



▲ Zicht op skyline van Brussel vanuit de Brabantse Wouden (© Lander Loeckx)







#### PROJECT

##### AANREIKEN PROFESSIONELE INFORMATIE VAN BW AAN VRIJWILLIGERS

Voor de doelgroep ambassadeurs werden de voorbije maanden *infographics* over het park Brabantse Wouden (in wording) opge maakt en op A3 ter beschikking gesteld en werd een halve-dag-cursus georganiseerd.

Ook voor de doelgroep gidsen lijkt het zinvol om vanuit de BW een omvangrijke set *infographics* aan te reiken over de meeste relevante biotopen, habitats en soorten voor de Brabantse Wouden, over de ambities en de doelstellingen, over de boeiendste landschapsverhalen uit de landschapsbiografie, over de bedreigingen (zoals klimaatverandering) en hoe we ermee omgaan, ...

Voor echte opleiding en bijscholing van gidsen is verder onder-

zoek nodig welke de rol van BW kan en moet zijn. Momenteel loopt dit, naar tevredenheid, vanuit de verenigingen zelf en vanuit CVN Natuurpunt (Natuuracademie) en Inverde. De begeleiding van cursisten is hierbij van groot belang. Meerdere mogelijkheden zijn te onderzoeken :

- ⊕ Organisatie van een eigen opleiding gids BW,
- ⊕ Toevoegen van bijkomende module / bijscholing vanuit BW,
- ⊕ Openstellen van de bijscholingsinitiatieven van de ene vereniging voor leden van andere verenigingen,

- ⊕ Opzetten van een systeem waarbij kosten van opleiding van deelnemers terugbetaald worden naarmate ze effectief vrijwilligerswerk opnemen, ...

Voor gastheren lijkt het vooral zinvol om vanuit de BW toeristisch recreatieve informatie, kaarten, informatie over attracties, beleving en landschapsverhalen uit de landschapsbiografie hapklaar ter beschikking te stellen.

We zorgen ervoor dat gastheren en ambassadeurs van de Brabantse Wouden goed geïnformeerd zijn over de private domeinen (kwaliteiten, aandachtspunten, toegankelijkheid, ...) en bezoekers goed kunnen informeren.



#### PROJECT

##### ONDERZOEK VERRUIMING HANDHAVINGSBEVOEGDHEDEN STEWARDS

Regelmatig rees het voorbije jaar de vraag of het zinvol en mogelijk is om vrijwilligers lichte handhavingstaken te geven, uiteraard na hen daarvoor op te leiden en te erkennen. Dit *topic* vereist een zeer grondig onderzoek naar wenselijkheden en mogelijkheden in overleg met de beheerders (ANB, samenwerking met boswachters en natuurinspecteurs) en de lokale overheden (gemeenten, provincie) en landgoedeigenaars via Landelijk Vlaanderen.

Indien de vraag naar extra handhavingsmogelijkheden voor vrijwilligers positief zou worden beantwoord, lijken volgende modellen vooreerst te onderzoeken :

- ⊕ De gemeenschapswachten zonder vaststellingsbevoegdheid,
- ⊕ De gemeenschapswachten met vaststellingsbevoegdheid GAS,
- ⊕ De bijzondere veldwachters.

Ook de ruimtelijke ambities moeten hierbij onderzocht worden. Blijft deze vrijwillige inzet beperkt tot het Nationaal Park in de strikte zin, i.c. de natuurkernzones, of verruimen we dit tot de volledige open ruimte in de Brabantse Wouden aangezien we op vlak van toeristisch recreatieve beleving, ontsluiting en netwerken op dit volledige gebied inzetten ?

De hoofdtaken van de stewards zijn :

- ⊕ Veiligheidsgevoel bij bezoekers en ook bij (landgoed) eigenaars vergroten, milieuvorstoring en maatschappelijke overlast verminderen door hun preventieve aanwezigheid.
- ⊕ Sensibiliseren en informeren om specifieke problemen (bv. loslopende honden, betreding kwetsbare natuur, zwerfvuil, parkeeroverlast, ...) te voorkomen.
- ⊕ Rapporteren aan de bevoegde diensten over problemen.

- ⊕ Toezicht houden tijdens publieke evenementen om een goed verloop en het rustig genot te garanderen.
- ⊕ Geweldloos tussenkomen bij verbale conflicten om te voorkomen dat de situatie erger wordt.
- ⊕ In voorkomend geval (indien GAS vaststellingsbevoegdheid) : inbreuken op reglementen vaststellen.
- ⊕ Over de eventuele rol van stewards binnen of rond private domeinen maken we afspraken met de individuele private eigenaars.

# Brabantse Wouden



1 565 000 inwoners



**4**  
 HISTORISCHE STEDEN  
 Brussel- Leuven- Halle- Waver



UNIVERSITEITEN



BIJ DE OUDSTE  
 BODEMS  
 IN EUROPA



UNESCO  
 WERELDERFGOED



▲ Voorbeeld van een Infographic met basisinfo over de Brabantse Wouden (© INTOE)

## 2.2.3 Wetenschappelijk onderzoek, burgerwetenschap en wetenschappelijke raad



### BRABANTSE Wouden IS EEN STUDIEOBJECT, VERZAMELT ALLE KENNIS, STRAAKT KENNIS UIT EN MAAKT EEN EIGEN ROADMAP OP

VUB, ULB, KUL, UCL, INBO, IMEC, KMI, KBIN en Afrikamuseum van Tervuren omcirkelen het (Nationaal Park) Brabantse Wouden. Daarnaast hebben universiteiten / kennisinstellingen van verderaf de voorbije aanlooperperiode ook duidelijk interesse getoond in de Brabantse Wouden als studieobject.

- ⊕ **De Brabantse Wouden zijn een studieobject.** Tijdens de opmaak van de landschapsbiografie is er veelvuldig en diepgaand geput uit de bestaande (wetenschappelijke) kennis die in en over het gebied ontwikkeld is en werden academici zeer breed en herhaaldelijk betrokken. Deze academische contacten en samenwerking worden actueel verder gezet door het opzetten van een projectmatige werking rond een aantal lokale gebieden en via een thematische werking.
- ⊕ Een voorbeeld van een projectmatige werking met wetenschappers (geologen, geomorfologen, bodemkundigen, archeoloog) werd het voorbije half jaar opgezet rond de N253. Daar kwamen unieke bodemprofielen aan de oppervlakte bij aanleg van een talud voor een fietspad langs de N2753. In een samenwerking tussen academici en vrijwilligers werden profielen schoongemaakt, wetenschappelijk beschreven en fotografisch vastgelegd. Het proces van samenwerking tussen academici en vrijwilligers werd dan weer beschreven door een antropoloog.
- ⊕ Een voorbeeld van een thematische werking is de oprichting werkgroep natuurstenen.

- ⊕ Een voorbeeld is de samenwerking met de internationale Master in Sustainable Development aan KUL, waar in een multidisciplinaire en internationale aanpak het Nationaal Park in wording bestudeerd werd.
- ⊕ Een voorbeeld is de samenwerking tussen KUL en UA rond de 'CuriezeNeuzen'-sensoren om de impact van open plekken op de verminderde 'airco'-werking van de bossen te registeren (zomer 2022).
- ⊕ **Het Nationaal Park Brabantse Wouden verzamelt alle kennis** die ontwikkeld werd en aanwezig is om een holistische samenvatting te kunnen maken en er rekening mee te houden bij beleidskeuzen, bij inrichting en beheer en de aanpak van projecten. Het is immers niet omdat het Nationaal Park een studieobject is, dat alle kennis a) zich samenvoegt, b) ontsloten is en c) geïnterpreteerd wordt in functie van de noden van het park, haar beheerders en partners.
- ⊕ **Het Nationaal Park Brabantse Wouden straalt kennis uit.** De Brabantse Wouden kunnen fungeren als een modelgebied voor natuur naast een grootstad in een gebied met verstedelijkingsdruk. Het is een proeftuin voor *Nature Based Solutions*, voor klimaatrobuuste landschappen, .... Het heeft de tweede grootste houtcollectie van de planeet, als *asset* voor bvb. digitalisatie en ontwikkeling van anti-houtstrop-*tools* (bvb voor douane, havens, ...) maar kan ook fungeren als 'genereferentiepoo' om in volgende stappen ook herkomst te gaan bepalen. Het Nationaal Park is ecologisch ook een modelgebied

voor oude bossen. Het loopt gemiddeld 50 à 75 jaar voor op de (jongere) bosecosystemen in Vlaanderen. Voor bvb. Glanskop waren de Brabantse Wouden bijvoorbeeld lang het laatste 'reservoir' en actueel heeft deze soort de ouder wordende bossen elders in Vlaanderen gekoloniseerd (idem voor diverse spechtsoorten, Raaf, ...). De Brabantse Wouden zijn dan ook een soort 'early warning' systeem voor trends in bossen.

- ⊕ **Het Nationaal Park zal een eigen onderzoeks-roadmap ontwikkelen** om kennishiaten en – uitdagingen naar voor te schuiven en deze onderzoeken trachten te hosten bij één of meer van de bovengenoemde instellingen. Deze *roadmap* wordt ontwikkeld in overleg met de genoemde kennisinstellingen onder de coördinatie van een wetenschappelijke raad.





## WE ONTWIKKELEN BINNEN BRABANTSE WOUDEN EIGEN ONDERZOEKSPROJECTEN EN CITIZEN SCIENCE PROJECTEN

Een aantal *citizen-science*projecten werden in het Masterplan reeds genoemd.

- ⊕ Gebiedsdekkende inventarisatie van bronnen (zie Masterplan par. 3.2.5)
- ⊕ *Citizen science* project invloed van groen op bodem en microklimaat (ook van tuinen, met andere woorden de ecosysteemdienst koelte aantonen door en voor de omwonenden (zie Masterplan par. 3.2.7)
- ⊕ Inventariseren, vrijwaren en valoriseren van Zichten en Open-ruimtecorridors (zie Masterplan par. 3.3.4)

Ook een aantal toegepaste onderzoeksprojecten of synthetiserende onderzoeken, uit te voeren in overleg met wetenschappers, werden reeds opgelijst in het Masterplan :

- ⊕ Divers synthetiserend onderzoek m.b.t. erfgoed (zie Masterplan par. 3.3.1)

- ⊕ Ontwikkelen van een ruimtelijke rekentool voor opvolging koolstofopslag door bodemgebruik en -beheer (cfr LULUCF) en modelleren de T0-situatie (zie Masterplan par. 3.5.1)
- ⊕ Monitoren en modelleren effect van vlakdekkende landbouwmaatregelen én herstel van lineaire landschapselementen op vlak van grondwaterkwaliteit en -kwaliteit, minder erosie, ecosysteemdiensten (zie Masterplan par. 3.5.1).

In 2016 werd voor het grensoverschrijdende Zoniënwoud een aanvraag ingediend bij BELSPO voor een inventarisonderzoek. Deze vraag werd evenwel niet gehonoreerd. Omdat we ze erg belangrijk vinden, hernemen we dit inventarisonderzoek als mogelijk project voor de eerste planperiode binnen dit operationeel plan.



▲ *Citizen science for kids!* (© thesidewalkclub.com)



### PROJECT ONTSLUITING ALLE CARTOGRAFISCH MATERIAAL, ARCHIEVEN EN WETENSCHAPPELIJKE DATA M.B.T. ZONIËNWOU

Dit project beoogt de verzameling, bewaring en digitale ontsluiting van alle cartografisch materiaal, archieven en wetenschappelijke data m.b.t. het gewestgrensoverschrijdende Zoniënwoud. Verschillende archieven over dit uitzonderlijke landschap zijn slechts gedeeltelijk verkend en ontsloten en worden beheerd door meerdere regionale en Belgische entiteiten. Individuele pilootprojecten hebben duidelijk het belang en de omvang van die archieven aangetoond, maar de versnippering ervan beperkt hun gebruik en hun beschikbaarheid voor de beheerders van het Zoniënwoud, voor alle partners en voor geïnteresseerd publiek. Het project beoogt die data, in samenwerking met universiteiten, de 3 administratieve regio's en onderzoeksinstituten te ontsluiten en te integreren in één samenhangend dataplatform. Met gebruik van metadata-standaarden in een open-source software. Het project zal zo ongetwijfeld ook bijkomend interdisciplinair onderzoek bevorderen.



In een volgende planperiode, in casu een volgend operationeel plan, zal dit vervolgens open getrokken worden naar archievenonderzoek voor de volledige Brabantse Wouden.



## WE RICHTEN EEN WETENSCHAPPELIJKE RAAD OP WAARIN ZOWEL GEOGRAFISCHE ALS INHOUDELIJKE DIVERSITEIT VERWEVEN ZIT

De samenwerking tussen vrijwilligers en academici en het betrekken van wetenschappers binnen de Brabantse Wouden bij de genese van de landschapsbiografie, de biodiversiteitsvisie, bij projecten (bv N253) of thematisch (bv natuurstenen) de voorbije 2 jaar verrijkte enorm de werking maar was ook bijzonder enthousiasmerend.

Actueel worden wel wat geografische verschillen vastgesteld qua academische participatie en is er ook een heel sterke link met aardwetenschappen, ecologische wetenschappen, ..., maar minder (doch niet afwezig) met de menswetenschappen. Dit wordt in de *roadmap* verder aangepakt.

Het is de stellige wens en actiepunt van de kernpartners om een wetenschappelijke raad op te richten, waarin zowel een geografische als inhoudelijke diversiteit verweven zit. En die als taak heeft de communicatie en de informatiestroom vanuit de kennisinstellingen naar het parkbureau en parkteam te organiseren, overleg tussen de kennisinstellingen op te zetten (zo niet aanwezig) maar ook een reflectie op te zetten en kritische vragen te stellen inzake onderbouwing van bepaalde doelstellingen en projecten of de prioritering daarvan. Op deze wijze draagt de wetenschappelijke raad sterk bij aan het uitkristalliseren van een onderzoeks-*roadmap*.

Volgende professoren / academici zullen worden gesolliciteerd voor een actieve deelname aan de wetenschappelijke raad (niet limitatief, verder aan te vullen) en/of waren tijdens de Masterplanperiode betrokken bij deelprojecten :

- ⊕ Professor Olivier Honnay, Ecologie, Evolutie en Biodiversiteitsbehoud KU Leuven
- ⊕ Professor Filip Volckaert, Ecologie, Evolutie en Biodiversiteitsbehoud KU Leuven
- ⊕ Professor Bart Muys, Bos, Natuur en Landschap KU Leuven
- ⊕ Professor Koenraad Van Meerbeek, Bos, Natuur en Landschap KU Leuven
- ⊕ Professor Karen Vancampenhout, Bos, Natuur en Landschap KU Leuven
- ⊕ Professor Gert Verstraeten, Geografie en Toerisme KU Leuven
- ⊕ Professor Constanza Para Nuova, Geografie en Toerisme KU Leuven
- ⊕ Prof. Em. Jean Poesen, Geografie en Toerisme KU Leuven
- ⊕ Professor Patrick Willems, Hydraulica en Geotechniek KU Leuven
- ⊕ Professor Bruno De Meulder, Stedelijk Ontwerp, Stedenbouw, Landschap en planning KU Leuven

- ⊕ Professor Bart Vanmontfort, Archeologie KU Leuven
- ⊕ Professor Stefaan Dondeyne, Fysische Geografie, Universiteit Gent
- ⊕ Prof. Em. Roger Langohr, Geologie, Universiteit Gent
- ⊕ Professor Filip Meysman, Biologie, Universiteit Antwerpen
- ⊕ Professor Bram Vanschoenwinkel, Biologie, VU Brussel
- ⊕ Professor Marijke Huysman, hydrogeoloog, VU Brussel
- ⊕ Dr. Em. Michiel Dusar, geoloog KBIN
- ⊕ Dr. Marleen De Ceukelaire, conservator verzamelingen geologie KBIN
- ⊕ Professor Valerie Trouet, wetenschappelijk directeur federaal klimaatcentrum
- ⊕ Dr. Kris Vandekerkhove, bosecologie INBO
- ⊕ Dr. Stephan Kampelman, circulaire economie en stedelijk metabolisme, ULB
- ⊕ Professor Hans Bruyninck, *Executive Director European Environment Agency*



PROJECT  
OPRICHTING WETENSCHAPPELIJKE RAAD EN  
OPMAAK ONDERZOEKS-ROADMAP

Tijdens de eerste planperiode richten we vooreerst een wetenschappelijke raad op. Afgestemd op de aard en de ambities van de Brabantse Wouden. We streven een actieve participatie na van kennisinstellingen en van individuele academici over alle relevante verschillende kennisdomeinen. En met een oog voor het volledige werkingsgebied (i.c. niet louter het Nationaal Park) en de 5 visiepijlers.

In overleg met deze wetenschappelijke raad maken we een onderzoeks-roadmap met de kennishiaten en – uitdagingen en de voorstellen om er zo geïntegreerd mogelijk mee aan de slag te gaan.



▲ Beide foto's: voorbode op de wetenschappelijke raad: veldwerkbijeenkomst met professoren en experts naar aanleiding van de afgraving van een talud met geologische karakteristieken. (© VHM)

## 2.2.4 Samenwerking met bedrijven zit in ons DNA



### WE ONTWIKKELEN EEN ZO RUIM MOGELIJKE SAMENWERKING MET BEDRIJVEN

Geheel in overeenstemming met de ambitiedriehoek (Bomen, Beesten, Burgers, Bedrijven en Bezoekers) streven we ook ruime werking naar en samenwerking mét bedrijven na. Omwille van het karakter van de Brabantse Wouden wordt daarbij al snel aan landbouwbedrijven gedacht. De volledige pijler landbouw binnen het Masterplan (hoofdstuk 3.5) schetst die samenwerking.

Maar omwille van de ligging van de Brabantse Wouden bij Brussel, Leuven, Waver en Halle mikken we ook sterk op samenwerking met andere bedrijven.

Daartoe behoren ook internationale bedrijven aangezien de Brabantse Wouden omwille van zijn ligging en aard dergelijke bedrijven sterk aanspreekt. Zelfs in de aanloopfase naar het Masterplan en definitieve kandidatuur, en zonder enige actieve prospectie, konden we deze interesse in investering en samenwerking reeds duidelijk ervaren vanuit verschillende bedrijven.

De 2 majeure redenen voor bedrijven om Brabantse Wouden, majestueus Nationaal Park, te ondersteunen zijn duidelijk :

- ⊕ In de zoektocht *for purpose* voor bedrijven, maar ook gestimuleerd vanuit allerlei beleidskaders, bijvoorbeeld de *Sustainable Development Goals* (verder SDG) van de VN, het *Science Based Target Initiative* (verder SBTi) van VN en WWF, de *Nature Based Solutions* van de VN of de *Green Deal* van de EU, ... ontwikkelen privé-organisaties actieplannen om vanuit hun activiteiten of als een 'filantropische' actie bij te dragen aan de klimaatuitdagingen (CO<sub>2</sub>-reductie of klimaatmitigatie en/of klimaatadaptatie) of aan andere crisissen (o.a. de biodiversiteitscrisis). Concreet heeft de Europese Unie in het kader van de *Green Deal* een 'EU-taxonomie' opgesteld,

waarmee **investeringen geëvalueerd** zullen worden op hun 'groen' karakter. De groeiende lijst van investeringen omvat actueel reeds bebossing en *carbon farming* en ten dele ook circulair hout uit lokale productie. Daarnaast, bijvoorbeeld in het kader van SBTi, komt ook CO<sub>2</sub>-compensatie naar voor waarbij vooral lokale compensatieprojecten duidelijk groeiende aandacht krijgen. Tenslotte leiden SDG *claims* (bijvoorbeeld in het kader van de **rapporteringsverplichting duurzaamheid in kader van de CSRD-richtlijn** tot de vraag bij te kunnen dragen aan één van de 17 SDG's. Bedrijven dienen in groeiende mate transparant hun CSR beleid te rapporteren en acties te ondernemen. De ligging van de Brabantse Wouden te midden van een regio met op dit vlak koplopende bedrijven is een belangrijke troef die we zullen uitspelen.

- ⊕ Los van bovenstaande, draagt een nationaal park ook bij tot de **levenskwaliteit van medewerkers** en dus tot de aantrekkelijkheid van een regio voor toptalent. Zoals bijvoorbeeld de '*hightech-high green*' visie van de provincie NW-Brabant (<https://deltametropool.nl/app/uploads/2020/12/20201207-factsheet-bedrijven-brainport.pdf>) aantoont, is samenwerking rond een aantrekkelijk landschap een steeds belangrijker ingrediënt in de mondiale strijd om talent. Met zijn ligging in het hart van een regio (de genoemde vierhoek Brussel-Leuven-Waver-Halle) die veel toptalent rekruteert, is ook dit gegeven voor de Brabantse Wouden een zeer belangrijke troef. Een troef die we actief gaan uitspelen.

Bedrijven hebben dus diverse, en in toenemende mate dwingende, behoefte om buiten hun directe economische activiteiten andere werkingen of projecten te steunen en te omarmen. Dit kan louter financieel zijn. Maar voor bedrijven met vestiging(en) in of vlakbij de Brabantse Wouden zelf kan dat ook door inzet van hun eigen site (bv. biodiversiteit op eigen site). Of door met personeel (inwoners van de BW) of klanten (eveneens inwoners van de BW) acties of projecten te ondersteunen om binnen de Brabantse Wouden sneller, grootschaliger of verdergaand concrete doelen te halen.

Om dit te activeren zetten we een actieve bedrijvenwerking op binnen de Brabantse Wouden. Daartoe behoort de opmaak van een kader voor bedrijfssamenwerking. Gelet op de vragen van bedrijven die ons nu reeds, in kandidaatsfase (!), bereiken is de opmaak van dit kader een prioritair project.

Om een actieve bedrijfswerking te garanderen voorzien we in een deeltijds expert bedrijfssamenwerking en fondsenwerving.



▲ Inrichting bedrijventerrein in Overijse - Maleizen met aandacht voor groene infrastructuur en waterinfiltratie ter plekke (© INTOE)





## PROJECT

### OPMAAK VAN EEN KADER VOOR SAMENWERKING MET BEDRIJVEN

We ontwikkelen een afwegingskader voor samenwerking met bedrijven.

Dat kader omvat minstens volgende onderdelen:

- ⊕ **Projectenportefeuille.** Niet alle acties zijn relevant noch steunbaar door private actoren. Een aantal projecten sluit minder aan bij de interessesfeer van bedrijven, voor andere is samenwerking vanuit het park niet te verkiezen. Tientallen projecten zijn evenwel perfect financierbaar of co-financierbaar door bedrijven. Er wordt dan ook een aantrekkelijke en gedifferentieerde portfolio gemaakt van mogelijke projecten. Met vermelding van de projectdoelen, de aanpak, de gewenste resultaten en met een link naar de kaders die voor bedrijven bekend en relevant zijn (CO<sub>2</sub>, SDG, Eu-tax, ...).
- ⊕ **Samenwerkingsovereenkomst.** Verschillende types overeenkomsten dienen conceptueel maar ook juridisch uitgewerkt te worden. Met het parkbureau BW, met individuele kernpartners (bv VHM, bvb OC-ANB, bvb met Forest Connection) of met ad hoc begunstigde partners binnen singuliere projecten. Verschillende types ook gelet op de aard van de samenwerking (éénmalig voor een project, recurrent voor een programma of structureel voor werking) en de finaliteit (co-financiering, aankoop, ...) en de mogelijkheid van 'in-kind'-bijdragen of immateriële bijdragen.
- ⊕ **Exclusiviteit park :** Nationale parken, waaronder Brabantse Wouden, hebben zonder twiifel de potentie een (erg) sterk en gegeerd merk te worden. We bepalen dan ook welke activiteiten en gebruiken exclusief tot het Nationaal Park behoren en hoever de bescherming van dit sterk merk, in overeenstemming met het decreet, voor het parkbureau reikt.

⊕ **Selectiecriteria en 'ethisch kader' :** Er zal ook een kader gemaakt worden over de voorwaarden waaraan partijen die met de Brabantse Wouden, majestueus Nationaal Park willen samenwerken, moeten voldoen. Deze kunnen mogelijks inhouden dat er voorwaarden zijn ten aanzien van bepaalde sectoren, over de aard van de commerciële activiteiten, over de drijfveren voor samenwerking vanuit de bedrijven ... Op dit moment bijvoorbeeld wordt met Golazzo, organisator van het BK Gravel en WK Gravel in de Brabantse Wouden overlegd over de routing die kwetsbare natuur moet ontzien én over CO<sub>2</sub>-neutraliteit van de beide evenementen.

⊕ **Quid-pro-quo regeling : wat is de return voor bedrijven.** Naast de projectportefeuille en de mogelijke samenwerkingsvormen zal ook een kader gemaakt worden over de *return* die aan bedrijven of investeerders kan gegeven worden, zowel structureel, tijdens de samenwerking of gelinkt aan de gesteunde projecten. Minimaal omvat dit een kader voor gebruik (wederzijds ?) van het logo en naam. Maar vele andere terugverdienmodellen kunnen ontwikkeld worden.

⊕ **Kader voor middelenverdeling.** In het algemeen zal een kader opgesteld worden voor de inzet van middelen over thema's, projecten en partners. Generiek gebeurt dit in het kader van een jaarplan en een (meerjarige) begroting (bv projectcofinanciering door gemeenten, meedoen aan *calls* van Vlaanderen, van EU, structurele financiering door bedrijven ...). Ad hoc samenwerking met bedrijven of investeerders zal tot bijkomende, soms niet gebudgetteerde, middelen leiden waarvoor eveneens een kader of logica dient ontwikkeld te worden om de inzet van deze middelen te sturen en goed

te bestemmen (bv. binnen het juiste tijds kader, bv door het parkbureau zelf of door de meest aangewezen partner).

⊕ **Transparant kader voor fondsenwerving voor aankoop terreinen.** Zowel Natuurpunt als Vrienden voor Heverleebos en Meerdaalwoud maken gebruik van private cofinanciering voor terreinverwerving. In de schoot van de Koning Boudewijn Stichting (KBS) werd een specifiek fonds voor de Brabantse Wouden opgericht "Forest Connection" (zie verder). Tot slot kan verwacht worden dat bij de bedrijven die wensen samen te werken met het parkbureau Brabantse Wouden ook investeringen in budgetten beschikbaar zullen komen voor financiering of cofinanciering van terreinaankoop. We ontwikkelen ook voor dit specifiek thema een kader om :

- ⊙ Competitie tussen potentiële begunstigden te voorkomen,
- ⊙ Een maximale hefboomwerking te verkrijgen en complementariteit ten aanzien van de inzet van publieke middelen.

⊕ **Fiscale aspecten van fondsenwerving en flow of funds :** In de operationalisering van fondsenwerving en samenwerking met bedrijven wordt nagegaan hoe en in welke vorm het ontvangen van fondsen uit privé-middelen zich verhoudt tot de specifieke juridische structuur en bv BTW-plichtigheid (bv verhouding tussen aftrekbare gift versus factuur met BTW).





3.

PROJECTENPROGRAMMA 2024-2030

In dit hoofdstuk is het projectenprogramma voor de eerste planperiode, die loopt van 2024 tot 2030, opgenomen. Deze projecten geven gebiedsgericht uitvoering aan de doelstellingen zoals opgenomen in het Masterplan hoofdstuk 3.

Het betreft zowel uitvoeringsprojecten maar ook beleidsvoorbereidende studieprojecten als procesmatige acties (zoals de aanstelling van een expert of het opzetten van overlegstructuren). Een uitvoerige omschrijving van de *scope* van deze projecten is reed weergegeven in het Masterplan hoofdstuk 3. In dit hoofdstuk is bijgevolg enkel de roepnaam van de projecten weergegeven.

Onderstaand werden, per thema, in een **eerste tabel** :

- ⊕ de doelstellingen BW gelinkt aan de Vlaamse strategische doelstellingen voor de parken,
- ⊕ de projecten BW gelinkt aan de doelstellingen BW,
- ⊕ per project een paginaverwijzing naar het Masterplan opgenomen. Daar vindt men een beschrijving van het project.

In een **tweede tabel**, per thema, is het volgende opgenomen per project :

- ⊕ Een niet-limitatieve, eerste oplijsting van **mogelijke partners**. Projecten worden maximaal gerealiseerd door partners of met de medewerking van partners. Daarbij is ook reeds een preferentiële **trekker** aangeduid. Ook dit kan een partner zijn, maar kan ook het parkteam zijn of een specifieke expert binnen het parkteam. Waar het parkteam of een expert in dat team trekt, is dat in de tabellen gemarkeerd. Dit vormt immers de onderbouw voor de vraag tot volledige besta-fing van het parkteam bij opstart.

- ⊕ De opvolging (en eventuele sturing in zoverre vereist) van deze projecten vanuit het **parkbureau**. Deze opvolging verloopt via specifieke thematische werkgroepen en een vertegenwoordiger van het parkteam. Ook deze zijn in de tabel opgenomen. De finale besluitvorming en eindverantwoordelijkheid berust -uiteraard- bij de Algemene Vergadering. En zoals elders gesteld, blijft de gemeentelijke autonomie en de beheerbevoegdheid van eigenaars en beheerders daarbij volledig gevrijwaard.
- ⊕ Tot slot is per project een **indicatieve budgetraming (in k€)** opgenomen. Uiteraard zijn voor deze eerste operationele fase het gros van de projecten nog niet financieel gedekt, enkele uitzonderingen niet te na gesproken. Voor elk van deze projecten zal, project per project, na beraadslaging in de Algemene Vergadering financiering worden gezocht. Daarbij wordt gekeken naar Europese middelen, Vlaamse middelen, eigen inbreng van (kern) partners, cofinanciering door gemeenten en private financiering. Hierop wordt verder in gegaan in hoofdstuk 4.
- ⊕ Indien een inbreng van mensen of (doorgaans reguliere) middelen vanuit **kernpartners of partners** verwacht wordt, is dat eveneens aangegeven. Het kan gaan om nieuwe projecten, projecten die als regulier beleid kunnen beschouwd worden (bvb de omzetting van beheerplannen naar type IV of aankoop- en subsidiebeleid), ... Maar we plaatsten onder die noemer ook enkele projecten die reeds in uitvoering zijn via de Strategische Projecten (SP), de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) en die we meegenomen hebben in het Masterplan omdat ze zeer goed kaderen binnen Brabantse Wouden.



▲ Waardevol landschap - Tersaert - Huldenberg (© INTOE)

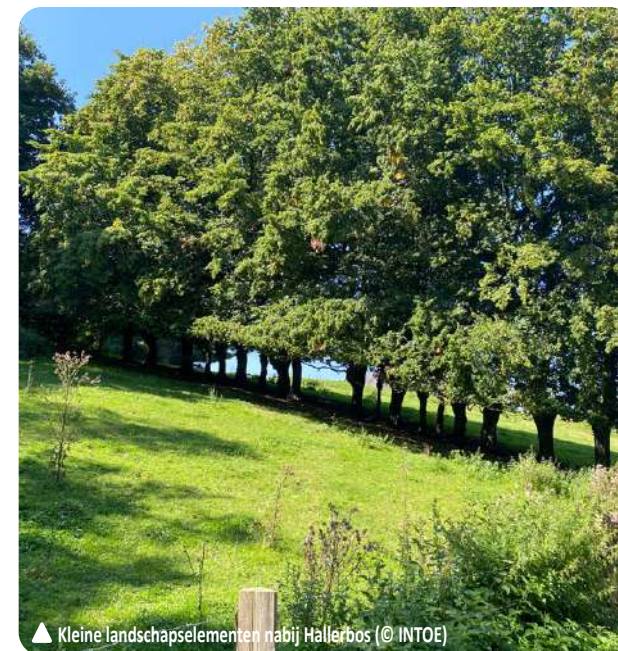


## 3.1 PROJECTEN VOOR BIODIVERSITEIT EN KLIMAAT

De Strategische Doelstellingen die de Vlaamse parkenoproep naar voor schuift voor dit thema zijn de volgende :

1. We zorgen voor meer natuur (vergroten)
2. We verhogen de systeem-en natuurkwaliteit van het gebied (verbeteren)
3. We zorgen dat de natuur beter verbonden is met elkaar (verbinden)
4. We verhogen de regulerende ecosysteemdiensten (versterken)

De wijze waarop we dit gebiedsgericht invullen, is weergegeven via de doelstellingen opgenomen in het Masterplan hoofdstuk 3.1. In onderstaande tabel is een volledig overzicht opgenomen van de projecten voor “biodiversiteit en klimaat” waarbij de link met de doelstellingen gelegd wordt.



VLAAMSE DOELSTELLING	DOELSTELLING	PROJECT	ONDERDEEL IN MP	PAGINA IN MP
2 4	We maken onze bossen klimaatbestendig en veerkrachtig	Verbreding van genetische en soortendiversiteit in privébossen	3.1.2	67
		Experimenteerruimte klimaatbestendig bosbeheer	3.1.2	67
2 4	We gaan in onze bossen voor een voldoende hoge kroonsluiting (minimaal 75 %) en dichte bosranden	Het verhogen van de kroonsluitingsgraad in de domeinbossen tot minimaal 75 % en aanleg dichte bosranden	3.1.2	69
		Stimulansen voor een ecologische insteek bij bosbeheer met sterke economische focus	3.1.2	69
1 2 4	We bouwen onze natuurkernzones verder uit tot sponzen	Samenwerkingsverbanden van bouseigenaars en aanpak van bosbeheer op boscomplexniveau	3.1.2	71
1 2 4	Via een gefaseerde aanpak maken we de natuurkern(en) recreatielouwer & de kwaliteit van de beleving groter door realisatie van meer natuur en sterker door zonering van de natuur	Multifunctionele geluidsbermen langs de E40 in Heverleebos	3.1.3	74

VLAAMSE DOELSTELLING	DOELSTELLING	PROJECT	ONDERDEEL IN MP	PAGINA IN MP
2 4	De sterkste schouders beheren 75 % van de natuurkernen reservaatwaardig. Voor de domeinen van de overheid en van terreinbeherende verenigingen worden binnen de 6 jaar overal waar mogelijk type IV beheerplannen opgemaakt zodat binnen 6 jaar 60% en binnen 24 jaar 75% van de natuurkernen reservaatwaardig beheerd wordt.	Omzetting van het beheerplan voor Zoniënwood, Meerdaalwood en Heverleebos, tot type IV beheerplan	3.1.4	77
		Omzetting van het beheerplan voor Zoniënwood, partim eigendom Koninklijke Schenking, tot type II en type III beheerplan	3.1.4	77
		Omzetting van het beheerplan voor Bertembos tot type II en type IV beheerplan	3.1.4	77
		Opmaak type IV beheerplan voor de Dijlevallei, in zoverre eigendom van de Vrienden van Heverleebos en Natuurpunt	3.1.4	77
		Opvolging en ondersteuning bij de opmaak van type IV beheerplannen door Natuurpunt	3.1.4	77
2 4	Houtoogst, faunabeheer en recreatie blijven in type IV beheerde gebieden afgestemd op de realisatie van de natuurstreefbeelden	Organiseren periodiek overleg tussen terreinbeheerders in de ruimste zin mbt houtoogst, faunabeheer en recreatief medegebruik van bos en natuur	3.1.4	78
		Heldere educatieve communicatie over houtoogst, faunabeheer en recreatief medegebruik van bos en natuur	3.1.4	78
2 4	We zetten een systeem op dat er voor zorgt dat geoogst hout uit de terreinen beheerd door de sterkste schouders maximaal gereserveerd wordt voor lokale verwerking en lokaal gebruik.	Lokale verwerking en lokaal gebruik van hout	3.1.4	83
1 2 4	We realiseren 250 ha netto bosinbreiding & 350 ha netto inbreiding van open natuur in de natuurkernen	Verwerving van terreinen in de natuurkernzones door de sterkste schouders	3.1.5	85
		Ondersteunen landeigenaars en landgebruikers bij natuurontwikkeling en zelfrealisatie van natuurstreefbeelden	3.1.5	85
1 2 4	We realiseren 200 ha netto bosuitbreiding & 75 ha extra open-natuur aansluitend bij de natuurkernzones	Realisatie van natuur in de Zones voor Natuurontwikkeling ZNO	3.1.6	88
3	We zorgen ervoor dat de 11 verbindende landschappen waarvoor een streefbeeld is uitgewerkt, gerealiseerd worden op het terrein en functioneel worden voor fauna en de mens	Opzetten ondersteuning zelfrealisatie verbindende landschappen	3.1.7	96
		Uitdoving harde bestemming en/of ontharding ter hoogte van de verbindende landschappen	3.1.7	97
3	We bieden in de bredere valleien plaats aan natuurlijke processen en laten ze functioneren als spons	Fijnstelling ecosysteemdienst hogewaterbeveiliging door valleisystemen	3.1.8	99
3	Lijninfrastructuren doorheen de natuurkernzones, doorheen valleien of door verbindende landschappen zijn ontsnipperd en de lichtvervuiling is er gehalveerd (Link met VAPEO)	Opmaak ontsnipperingsplan met prioriteiten	3.1.9	107
		Opstarten/uitvoeren 20 ontsnipperingsprojecten "infrastructuur"	3.1.9	107
		We zorgen voor een loactie voor opvang- en herstel van zieke en gewonde wilde dieren met meerwaarde op educatief vlak	3.1.9	107
1 2 3 4	De verwervingen voor en realisaties van nieuwe natuur worden gemonitord en gerapporteerd	Bos-en natuurteller Brabantse Wouden	3.1.11	114
		Opzetten themagroep Terreinverwerving	3.1.11	115

De huidige visie op partnerwerking, een eerste budgetraming (in k€), de link met het parkbureau via het parkteam zijn opgenomen in onderstaande tabel. Het spreekt voor zich dat dit sterk onderhevig zal zijn aan voortschrijdend inzicht, projectoproepen en opportuniteiten die zich de komende jaren zullen aandienen en de interesse van de genoemde maar ook eventuele bijkomende partners.

#### GEBRUIKTE AFKORTINGEN

ANB	Agentschap voor Natuur en Bos (Vlaamse overheid)	PDLe	Provinciale Dienst Leefmilieu
AOE	Agentschap Onroerend Erfgoed (Vlaamse overheid)	PDM	Provinciale Dienst Mobiliteit
AVES	entiteit Adviezen, Vergunningen en Subsidies van ANB	PDRP	Provinciale Dienst Ruimtelijke Planning
AWV	Agentschap Wegen en Verkeer (Vlaamse overheid)	PDVT	Provinciale Directie Vrije Tijd
DLV	Departement Landbouw & Visserij (Vlaamse overheid)	PDW	Provinciale Dienst Waterlopen
Domg	Departement Omgeving (Vlaamse overheid)	RLS	Regionaal Landschap Dijleland & Regionaal Landschap Patjottenland en Zenne
DWV	De Werkvennootschap (Vlaamse overheid)	SP	Strategisch Project
ILVO	Instituut voor Landbouw- en VisserijOnderzoek (Vlaamse overheid)	TV	Toerisme Vlaanderen
INBO	Instituut voor Natuur- en BosOnderzoek (Vlaamse overheid)	TVB	Toerisme Vlaams Brabant vzw
NP	Natuurpunt	VHM	Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud
OTB	Entiteit Operationeel Terreinbeheer van ANB	VLM	Vlaamse Landmaatschappij (Vlaamse overheid)
OC ANB	Ondersteunend Centrum ANB	VMM	Vlaamse Milieumaatschappij (Vlaamse overheid)
PDE	Provinciale Dienst Erfgoed		
PDLa	Provinciale Dienst Landbouw		

PROJECT	PARTNERS		RELATIE PARKBUREAU		PROGRAMMA-FINANCIERING		VIA (KERN)PARTNERWERKING		ONDERDEEL IN MP	PAGINA IN MP
	VOORTREKKER	BETROKKEN PARTNER(S)	PARKTEAM	WERKGROEP	VOORZIEN	OPENSTAAND	MANKRACHT	MIDDELEN		
Alle bedragen in k€										
Verbreding van genetische en soortendiversiteit in privébossen	Bosgroep	ANB (AVES), Universiteiten/INBO, Boseigenaars	Coördinator	TG Bosbeheer		200			3.1.2	67
Experimenteerruimte klimaatbestendig bosbeheer	Bosgroep	ANB (OTB en AVES), Universiteiten/INBO, Boseigenaars	Coördinator	TG Bosbeheer		200			3.1.2	67
Het verhogen van de kroonsluitingsgraad in de domeinbossen tot minimaal 75 % en aanleg dichte bosranden	ANB (OTB)	Vlaioproject (reebloks)	Coördinator	TG Bosbeheer			ANB	ANB	3.1.2	69
Stimulansen voor een ecologische insteek bij bosbeheer met sterke economische focus	Bosgroep	ANB (AVES), Universiteiten/INBO, Boseigenaars	Coördinator	TG Bosbeheer		150			3.1.2	69
Samenwerkingsverbanden van bouseigenaars en aanpak van bosbeheer op boscomplexniveau	Bosgroep	Boseigenaars	Coördinator	TG Bosbeheer			BOSGROEP		3.1.2	71
Multifunctionele geluidsbermen langs de E40 in Heverleebos	ANB (OTB)	SP Walden, AWV, Leuven, Oud-Heverlee, Mountainbikesector	Coördinator	TG Ruimte		1 000		ANB	3.1.3	74
Omzetting van het beheerplan voor Zoniënwoud, Meerdaalwoud en Heverleebos, tot type IV beheerplan	ANB (OTB)	beheerders infrastructuur & eventuele betrokken bouseigenaars	Coördinator				ANB		3.1.4	77



PROJECT	PARTNERS		RELATIE PARKBUREAU		PROGRAMMA-FINANCIERING		VIA (KERN)PARTNERWERKING		ONDERDEEL IN MP	PAGINA IN MP
	VOORTREKKER	BETROKKEN PARTNER(S)	PARKTEAM	WERKGROEP	VOORZIEN	OPENSTAAND	MANKRACHT	MIDDELEN		
Omzetting van het beheerplan voor Zoniënwoud, partim eigendom Koninklijke Schenking, tot type II en type III beheerplan	ANB (OTB)	beheerders infrastructuur & eventuele betrokken boseigenaars	Coördinator				ANB		3.1.4	77
Omzetting van het beheerplan voor Bertembos tot type II en type IV beheerplan	ANB (OTB)	beheerders infrastructuur & eventuele betrokken boseigenaars	Coördinator				ANB		3.1.4	77
Opmaak type IV beheerplan voor de Dijlevallei, in zoverre eigendom van de Vrienden van Heverleebos	VHM	beheerders infrastructuur & eventuele betrokken boseigenaars	Coördinator				VHM		3.1.4	77
Opvolging en ondersteuning bij de opmaak van type IV beheerplannen door Natuurpunt	Natuurpunt	beheerders infrastructuur & eventuele betrokken boseigenaars	Coördinator				NP		3.1.4	77
Organiseren periodiek overleg tussen terreinbeheerders in de ruimste zin mbt houtoogst, faunabeheer en recreatief medegebruik van bos en natuur	<b>Parkteam</b>	ANB (OTB en AVES), VHM, NP, Bosgroep, Landelijk Vlaanderen, Wildbeheereenheid	Coördinator	TG Bosbeheer					3.1.4	78
Heldere educatieve communicatie over houtoogst, faunabeheer en recreatief medegebruik van bos en natuur	<b>Parkteam</b>	ANB (OTB en AVES), VHM, NP, Bosgroep, Landelijk Vlaanderen, Wildbeheereenheid, VLAIO	Coördinator	TG Vrijwilligerswerking / TG Bosbeheer		100			3.1.4	78
Lokale verwerking en lokaal gebruik van hout (project ingediend bij en goedgekeurd door het Vlaams Agentschap voor innovatie)	OC ANB	zie projectomschrijving	Coördinator	TG Bosbeheer	480		ANB, VHM		3.1.4	83
Verwerving van terreinen in de natuurkernzones door de sterkste schouders	<b>Parkteam</b>	ANB, NP, VHM	Coördinator	TG Terreinverwerving			ANB, VHM, NP	7 500	3.1.5	85
Ondersteunen landeigenaars en landgebruikers bij natuurontwikkeling en zelfrealisatie van natuurstreefbeelden	<b>Parkteam</b>	Landelijk Vlaanderen & Landgoedeigenaars, Bosgroep & Boseigenaars, ANB (AVES)	Coördinator	TG Terreinverwerving			BOSGROEP	2.500	3.1.5	85

PROJECT	PARTNERS		RELATIE PARKBUREAU		PROGRAMMA-FINANCIERING		VIA (KERN)PARTNERWERKING		ONDERDEEL IN MP	PAGINA IN MP
	VOORTREKKER	BETROKKEN PARTNER(S)	PARKTEAM	WERKGROEP	VOORZIEN	OPENSTAAND	MANKRACHT	MIDDELEN		
Realisatie van natuur in de Zones voor Natuurontwikkeling ZNO	<b>Parkteam</b>	ANB, NP, VHM, Bosgroep, Landgoedeigenaars, Landbouwers, betrokken gemeenten	Coördinator	TG Terreinverwerving			ANB, VHM, NP, BOSGROEP	4 500	3.1.6	88
Opzetten ondersteuning zelfrealisatie verbindende landschappen	<b>Parkteam</b>	VLM, ANB (AVES), DLV, Bosgroep, RLS, Landbouwers	Coördinator	TG Terreinverwerving			VLM, ANB (AVES), RLS, BOSGROEP	10 000	3.1.7	96
Uitdoving harde bestemming en/of ontharding ter hoogte van de verbindende landschappen	<b>Parkteam</b>	DRP, Strategische Projecten, betrokken gemeenten	Coördinator	TG Ruimte		3 000	SP		3.1.7	97
Fijnstelling ecosysteemdienst hogerwaterbeveiliging door valleisystemen	<b>Parkteam</b>	Bekkenwerking, VHM en ANB, VMM, DW	Coördinator	TG Water		100			3.1.8	99
Opmaak ontsnipperingsplan met prioriteiten	<b>Parkteam</b>	ANB, VHM en NP, infrastructuurbeheerders (DWV, AWV, TucRail, gemeenten, ..)	Coördinator	TG Natuur		125			3.1.9	107
Opstarten/uitvoeren 20 ontsnipperingsprojecten "infrastructuur"	<b>Parkteam</b>	Infrastructuurbeheerders (DWV, AWV, TucRail, gemeenten, ..) ism terreinbeheerders (ANB, VHM, NP, ...)	Coördinator	TG Natuur		5 000			3.1.9	107
We zorgen voor een locatie voor opvang- en herstel van zieke en gewonde wilde dieren met meerwaarde op educatief vlak	Privé initiatief	PDVT (Dierenwelzijn), natuurorganisaties	Coördinator			100			3.1.9	107
Bos-en natuurteller Brabantse Wouden	<b>Parkteam</b>		Coördinator	TG Terreinverwerving		200			3.1.11	114
Opzetten themagroep Terreinverwerving	<b>Parkteam</b>	ANB, NP, VHM, Forest Connection, PDLa, VLM, landgoedeigenaars, bosgroep, RLS, PDLe, PDW	Coördinator	TG Terreinverwerving			PARKTEAM		3.1.11	115

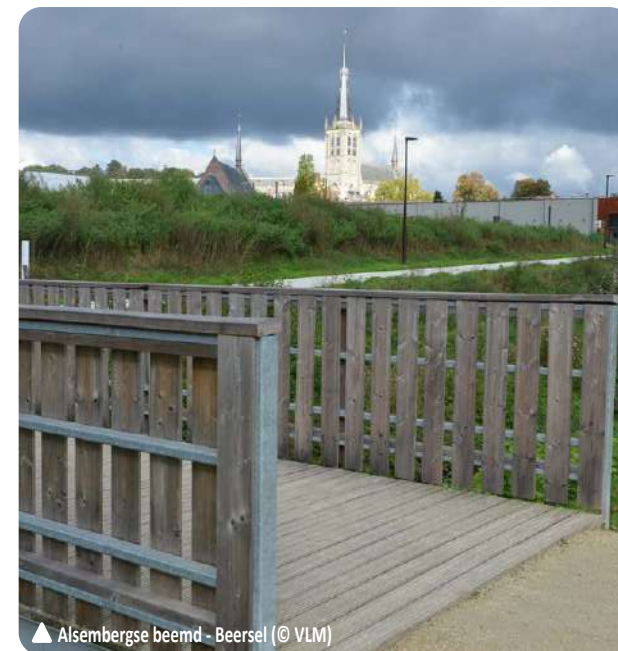


## 3.2 PROJECTEN VOOR RUIMTE EN OMGEVING

De Strategische Doelstellingen die de Vlaamse parkenoproep naar voor schuift voor dit thema zijn de volgende :

1. De natuurkern wordt ruimtelijk sterker
2. De omgeving van het Nationaal Park evolueert ruimtelijk in gunstige zin t.a.v. haar natuurkernen
3. Het beschikbare instrumentarium wordt geïmplementeerd ten voordele van het Nationaal Park en zijn omgeving
4. We zorgen dat de natuur beter verbonden is met elkaar

De wijze waarop we dit gebiedsgericht invullen, is weergegeven via de doelstellingen opgenomen in het Masterplan hoofdstuk 3.2. In onderstaande tabel is een volledig overzicht opgenomen van de projecten voor “ruimte en omgeving” waarbij de link met de doelstellingen gelegd wordt.



VLAAMSE DOELSTELLING	DOELSTELLING	PROJECT	ONDERDEEL IN MP	PAGINA IN MP
1 2	Ruimtelijke kwaliteit en beeldkwaliteit zijn tastbaar in de Brabantse Wouden	Beeldkwaliteitsplannen of Masterplannen	3.2.1	118
		Kwaliteitskamer	3.2.1	119
1 2	In alle woonwijken in de Brabantse Wouden wordt het hemelwater maximaal geïnfiltreerd en vastgehouden	Ondersteuning opmaak en uitvoering gemeentelijke hemelwaterplannen op wijkniveau	3.2.3	123
		Watermeester: Vanuit de Brabantse Wouden voorzien we in een waterexpert ten dienste van de gemeentebesturen	3.2.3	124
1 2 4	We herstellen ruimte, meandering en beleving voor de Zenne en zijrivieren (Zennebekken)	Herstel van de Zennevallei en zijlopen als zachte ruggengraat (SP Zennevallei)	3.2.4	127
		Ontsnippering Linkebeek en Molenbeek thv L124 (TucRail)	3.2.4	130
		Landinrichtingsproject Land van Teirlinck voor Molenbeekvallei, Kesterbeek en Linkebeek (VLM)	3.2.4	131
1 2 3 4	We herstellen ruimte, meandering en beleving voor Dijle, Laan, Ijse, Voer, Molenbeek en bovenlopen (Dijlebekken)	Landinrichtingsproject Ijsevallei (VLM)	3.2.4	132
		Landinrichtingsproject OVID (VLM)	3.2.4	133
		Voerpad (SP Walden)	3.2.4	134
		Voervallei (SP Walden)	3.2.4	134
		Valleierherstel Bukenbeek (SP Walden)	3.2.4	134

VLAAMSE DOELSTELLING	DOELSTELLING	PROJECT	ONDERDEEL IN MP	PAGINA IN MP
1 2	Alle bronnen in de Brabantse Wouden waarvoor dit technisch mogelijk is, worden afgekoppeld van riool, open gemaakt en hersteld en krijgen opnieuw een ecologische, belevings- of waterleveringsfunctie	Gebiedsdekkende inventaris bronnen BW	3.2.5	138
		Onderzoeksproject / verkenningsproject 'terug naar de bron' (SP Walden)	3.2.5	138
		Broninventarisatie Molenbeekvallei (SP Zennevallei i.s.m. coördinatie Zenne vzw)	3.2.5	138
		Pilootproject bronherstel met herstel van 3 bronnen (Lokale gebiedsdeal droogte - SP Walden)	3.2.5	140
1 3 4	De demografische groei wordt opgevangen via een slimme bouwshift : enkel verdichten waar mogelijk en ontlichten elders	Opmaak PRUPs afbakening (en detaillering) woonkernen voor een gedifferentieerd woonbeleid	3.2.6	143
		Onderzoek naar concepten om verdere bouwshift realiseerbaar en financieerbaar te maken	3.2.6	144
1 3 4	Ruimtelijk slecht gelegen harde functies worden uitgedoofd en slecht gelegen hard aanbod geschrapt (Link met BRV & Provinciaal beleidsplan Ruimte)	We starten 10 ruimtelijk complexe werven "schrapping / uitdoving slecht gelegen aanbod / functies"	3.2.6	145
2 3	Burgers zijn zich bewust van het airco-effect van bos, bomen en groen	Citizen science project invloed van groen op bodem en microklimaat	3.2.7	147
		Sensibiliseringsproject mbt het effect van groen op bodem en microklimaat	3.2.7	147
2 4	De boombedekking in de bewoonde ruimte is substantieel verhoogd	Opmaak bomenbeleidsplannen (of boombeheerplannen)	3.2.7	150
		Bomenmeester	3.2.7	152
		Meer bomen op privaat domein	3.2.7	152
		Bomenteller	3.2.7	152
2 4	De tuinen in de Brabantse Wouden dragen substantieel bij aan de biodiversiteit in de Brabantse Wouden	Samen voor biodiversere tuinen	3.2.7	154
2 4	Ook bedrijventerreinen worden groen en blauw dooraderd	Groenblauwe dooradering en ontharding van bedrijventerreinen	3.2.7	155
2 4	Alle woonkernen zijn groen en traag verbonden met de omliggende bos- en natuurgebieden. Zo is het Nationaal Park voor elke bewoner te voet bereikbaar.	Ondersteuning bij de uitbouw van het Tragewegennetwerk	3.2.8	156

De huidige visie op partnerwerking, een eerste budgetraming (in k€), de link met het parkbureau via het parkteam zijn opgenomen in onderstaande tabel. Het spreekt voor zich dat dit sterk onderhevig zal zijn aan voortschrijdend inzicht, projectoproepen en opportuniteiten die zich de komende jaren zullen aandienen en de interesse van de genoemde maar ook eventuele bijkomende partners.

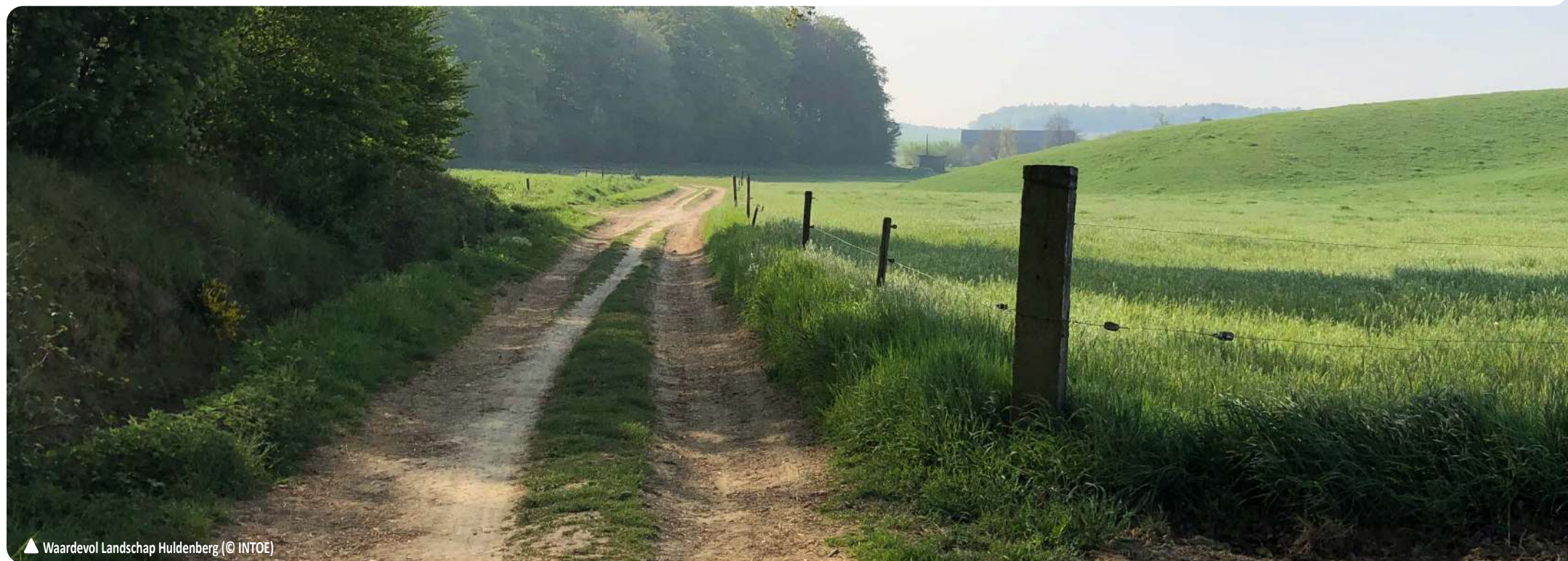
#### GEBRUIKTE AFKORTINGEN

ANB	Agentschap voor Natuur en Bos (Vlaamse overheid)	PDLe	Provinciale Dienst Leefmilieu
AOE	Agentschap Onroerend Erfgoed (Vlaamse overheid)	PDM	Provinciale Dienst Mobiliteit
AVES	entiteit Adviezen, Vergunningen en Subsidies van ANB	PDRP	Provinciale Dienst Ruimtelijke Planning
AWV	Agentschap Wegen en Verkeer (Vlaamse overheid)	PDVT	Provinciale Directie Vrije Tijd
DLV	Departement Landbouw & Visserij (Vlaamse overheid)	PDW	Provinciale Dienst Waterlopen
Domg	Departement Omgeving (Vlaamse overheid)	RLS	Regionaal Landschap Dijleland & Regionaal Landschap Patjottenland en Zenne
DWV	De Werkvennootschap (Vlaamse overheid)	SP	Strategisch Project
ILVO	Instituut voor Landbouw- en VisserijOnderzoek (Vlaamse overheid)	TV	Toerisme Vlaanderen
INBO	Instituut voor Natuur- en BosOnderzoek (Vlaamse overheid)	TVB	Toerisme Vlaams Brabant vzw
NP	Natuurpunt	VHM	Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud
OTB	Entiteit Operationeel Terreinbeheer van ANB	VLM	Vlaamse Landmaatschappij (Vlaamse overheid)
OC ANB	Ondersteunend Centrum ANB	VMM	Vlaamse Milieumaatschappij (Vlaamse overheid)
PDE	Provinciale Dienst Erfgoed		
PDLa	Provinciale Dienst Landbouw		

PROJECT	PARTNERS		RELATIE PARKBUREAU		PROGRAMMA-FINANCIERING		VIA (KERN)PARTNERWERKING		ONDERDEEL IN MP	PAGINA IN MP
	VOORTREKKER	BETROKKEN PARTNER(S)	PARKTEAM	WERKGROEP	VOORZIEN	OPENSTAAND	MANKRACHT	MIDDELEN		
Alle bedragen in k€										
Beeldkwaliteitsplannen of Masterplannen	SP	PDRP, gemeenten	Coördinator	TG Ruimte		300	SP		3.2.1	118
Kwaliteitskamer	<b>Parkteam</b>	SP, gemeenten	Coördinator	TG Ruimte			SP		3.2.1	119
Ondersteuning opmaak en uitvoering gemeentelijke hemelwaterplannen op wijkniveau	<b>Watermeester</b>	SP, PDRP, PDW, gemeenten	Watermeester	TG Water			SP		3.2.3	123
Watermeester: Vanuit de Brabantse Wouden voorzien we in een waterexpert ten dienste van de gemeentebesturen	<b>Watermeester</b>	VMM, PDW, Aquafin, rioolbeheerders, gemeenten	Watermeester	TG Water					3.2.3	124
Herstel van de Zennevallei en zijlopen als zachte ruggengraat	SP Zennevallei	SP Zennevallei, PDRP, PDW, VMM, Halle, Beersel	Watermeester	TG Water			SP / VMM	SP / VMM	3.2.4	127
Ontsnipering Linkebeek en Molenbeek thv L124	TucRail	PDW, Sint-Genesius-Rode, Linkebeek	Watermeester	TG Water			TUCRAIL	TUCRAIL	3.2.4	130
Landinrichtingsproject Land van Teirlinck voor Molenbeekvallei, Kesterbeek en Linkebeek	VLM	PDRP, PDW, Halle, Beersel, Sint-Genesius-Rode, Linkebeek	Watermeester	TG Water			VLM	VLM	3.2.4	131
Landinrichtingsproject Ijsevallei	VLM	PDRP, PDW, Overijse, Hoeilaart, Huldenberg	Watermeester	TG Water			VLM	VLM	3.2.4	132

PROJECT	PARTNERS		RELATIE PARKBUREAU		PROGRAMMA-FINANCIERING		VIA (KERN)PARTNERWERKING		ONDERDEEL IN MP	PAGINA IN MP
	VOORTREKKER	BETROKKEN PARTNER(S)	PARKTEAM	WERK GROEP	VOORZIEN	OPEN-STAAND	MAN-KRACHT	MIDDELEN		
Landinrichtingsproject OVID	VLM	PDRP, PDW, Overijse, Hoeilaart, Huldenberg	Watermeester	TG Water			VLM	VLM	3.2.4	133
Voerpad	SP Walden	PDRP, PDW, Leuven, Bertem, Tervuren	Watermeester	TG Water			SP		3.2.4	134
Voervallei	SP Walden	PDRP, PDW, Leuven, Bertem, Tervuren	Watermeester	TG Water			SP		3.2.4	134
Valleiherstel Bukebeek	SP Walden	PDRP, PDW, Leuven	Watermeester	TG Water			SP		3.2.4	134
Gebiedsdekkende inventaris bronnen BW	<b>Watermeester</b>	SP Walden, SP Horizon+, SP Zennevallei, Aquafin, rioolbeheerders, Watergroep, gemeenten, burgers ( <i>citizen science</i> )	Watermeester	TG Water		250	SP		3.2.5	138
Onderzoeksproject / verkenningsproject 'terug naar de bron'	SP Walden	PDRP, PDW	Watermeester	TG Water	105		SP		3.2.5	138
Broninventarisatie Molenbeekvallei	SP Zennevallei	Coördinatie Zenne, PDRP, PDW	Watermeester	TG Water	200		SP		3.2.5	138
Pilootproject bronherstel met herstel van 4 bronnen	SP Walden	Oud-Heverlee, Huldenberg, Overijse, PDRP, PDW	Watermeester	TG Water	1500		SP		3.2.5	140
Opmaak PRUPs afbakening (en detaillering) woonkernen voor een gedifferentieerd woonbeleid	SP	PDRP, SP, gemeenten	Coördinator	TG Ruimte			PDRP / SP		3.2.6	143
Onderzoek naar concepten om verdere bouwshift realiseerbaar en financierbaar te maken	<b>Parkteam</b>	PDRP, SP, DOmg, gemeenten	Coördinator	TG Ruimte		250	PDRP / SP		3.2.6	144
We starten 10 ruimtelijk complexe werven "schrapping / uitdoving slecht gelegen aanbod / functies"	<b>Parkteam</b>	SP, PDRP, gemeenten	Coördinator	TG Ruimte		5 000	SP / PDRP		3.2.6	145
Citizen science project invloed van groen op bodem en microklimaat	PDLe	burgers (citizen science)	Coördinator	TG Natuur		200	PDLe		3.2.7	147
Sensibiliseringsproject mbt het effect van groen op bodem en microklimaat	PDLe	gemeenten	Coördinator	TG Natuur		400	PDLe		3.2.7	147
Opmaak bomenbeleidsplannen (of boombeheerplannen)	<b>Bomenmeester</b>	SP, PDRP, PDLe, gemeenten	Bomenmeester	TG Natuur			SP		3.2.7	150
Bomenmeester	<b>Bomenmeester</b>	gemeenten	Bomenmeester	TG Natuur					3.2.7	152

PROJECT	PARTNERS		RELATIE PARKBUREAU		PROGRAMMA-FINANCIERING		VIA (KERN)PARTNER-WERKING		ONDERDEEL IN MP	PAGINA IN MP
	VOORTREKKER	BETROKKEN PARTNER(S)	PARKTEAM	WERKGROEP	VOORZIEN	OPEN-STAAND	MAN-KRACHT	MIDDELEN		
Alle bedragen in k€										
Meer bomen op privaat domein	<b>Bomenmeester</b>	PDLe, RLS, Buûmplanters	Bomenmeester	TG Natuur		300			3.2.7	152
Bomenteller	<b>Bomenmeester</b>	gemeenten	Bomenmeester	TG Natuur		50			3.2.7	152
Samen voor biodiversere tuinen	PDLe	OC ANB, RLS, NP, VELT, Landelijke Gilde, ...	Coördinator	TG Natuur			PDLe	PDLe	3.2.7	154
Groenblauwe dooradering en ontharding van bedrijventerreinen	SP	POM, PDRP, PDLe, bedrijventerreinmanagementorganisaties, gemeenten	Coördinator	TG Natuur		300	SP		3.2.7	155
Ondersteuning bij de uitbouw van het Tragewegennetwerk	<b>Parkteam</b>	PDM, SP	Coördinator	TB Ruimte		200	SP		3.2.8	156



▲ Waardevol Landschap Huldenberg (© INTOE)





### 3.3 PROJECTEN VOOR LANDSCHAP EN ERFGOED

De Strategische Doelstellingen die de Vlaamse parkenoproep naar voor schuift voor dit thema zijn de volgende :

1. We dragen bij aan het behoud, herstel en ontwikkeling van erfgoed(waarden)
2. We stimuleren vakmanschap en traditionele technieken
3. We dragen bij aan de kennis over de erfgoedwaarden door inventarisatie en onderzoek
4. We werken, waar wenselijk, aan landschapstransitie met respect voor erfgoedwaarden
5. We dragen bij aan educatie rond erfgoed

De wijze waarop we dit gebiedsgericht invullen, is weergegeven via de doelstellingen opgenomen in het Masterplan hoofdstuk 3.3. In onderstaande tabel is een volledig overzicht opgenomen van de projecten voor “landschap en erfgoed” waarbij de link met de doelstellingen gelegd wordt.



▲ Waardevol landschap ter hoogte van de Eikenbos - Bertem (© INTOE)

VLAAMSE DOELSTELLING	DOELSTELLING	PROJECT	ONDERDEEL IN MP	PAGINA IN MP
1 2 3 5	Een goed draaiende IOED Brabantse Wouden ondersteunt gemeenten en particulieren	Vorbereiding oprichting IOED	3.3.1	160
2 3	We inventariseren het waardevol erfgoed op niveau van de Brabantse Wouden gebiedsdekkend	Thematische Inventarisatie waardevol erfgoed	3.3.1	163
		Synthetiserend onderzoek mbt erfgoed	3.3.1	164
1 4	De praktijk van bosbeheer wordt aangepast aan de kwetsbaarheid en uniciteit van bodem, reliëf en (ondergronds) erfgoed	Bosbeheerpraktijken respecteren het ondergronds erfgoed, microreliëf en bodemstructuur	3.3.2	168
1 2 4	Landschappelijk -, klein historisch - en houtig erfgoed worden planmatig en professioneel beheerd	Beheer van landschappelijk en klein historisch erfgoed	3.3.2	170
		Ondersteuning beheer veteranenbomen	3.3.2	172
		Domeinbossen met hoge ambities voor oude bomen als leefgebied voor iconische soorten en als monument	3.3.2	173
3 5	Kennis over erfgoed, landschapsgeschiedenis en erfgoedverhalen worden uitgediept en ruim verspreid	Brabantse Wouden neemt deel aan erfgoedevenementen	3.3.3	174
		Erfgoedforum Brabantse Wouden	3.3.3	174
1 3 5	Op basis van de landschapsbiografie worden het landschap en erfgoed in de Brabantse Wouden leesbaar en beleefbaar gemaakt voor bewoners en recreanten	De landschapsbiografie wordt systematisch omgezet in belevingsvolle verhalen voor bewoners en bezoekers langsheen routes	3.3.3	176
		Uittekenen landschapsbiografische routes	3.3.3	177
		Integratie van landschapsverhalen uit de landschapsbiografie in de gidsenwerking	3.3.3	176
		Landschapsbiografie in bezoekerscentra	3.3.3	177
1 3 4 5	We vrijwaren zichten en open-ruimtecorridors en maken ze beleefbaar	Inventariseren, vrijwaren en valoriseren van zichten en open-ruimtecorridors	3.3.4	178
1 4	We draaien de verrommeling van onze landschappen terug	Algemene landschapszorg	3.3.4	180

De huidige visie op partnerwerking, een eerste budgetraming (in k€), de link met het parkbureau via het parkteam zijn opgenomen in onderstaande tabel. Het spreekt voor zich dat dit sterk onderhevig zal zijn aan voortschrijdend inzicht, projectoproepen en opportuniteiten die zich de komende jaren zullen aandienen en de interesse van de genoemde maar ook eventuele bijkomende partners.

#### GEBRUIKTE AFKORTINGEN

ANB	Agentschap voor Natuur en Bos (Vlaamse overheid)	PDLe	Provinciale Dienst Leefmilieu
AOE	Agentschap Onroerend Erfgoed (Vlaamse overheid)	PDM	Provinciale Dienst Mobiliteit
AVES	entiteit Adviezen, Vergunningen en Subsidies van ANB	PDRP	Provinciale Dienst Ruimtelijke Planning
AWV	Agentschap Wegen en Verkeer (Vlaamse overheid)	PDVT	Provinciale Directie Vrije Tijd
DLV	Departement Landbouw & Visserij (Vlaamse overheid)	PDW	Provinciale Dienst Waterlopen
Domg	Departement Omgeving (Vlaamse overheid)	RLS	Regionaal Landschap Dijleland & Regionaal Landschap Patjottenland en Zenne
DWV	De Werkvennootschap (Vlaamse overheid)	SP	Strategisch Project
ILVO	Instituut voor Landbouw- en VisserijOnderzoek (Vlaamse overheid)	TV	Toerisme Vlaanderen
INBO	Instituut voor Natuur- en BosOnderzoek (Vlaamse overheid)	TVB	Toerisme Vlaams Brabant vzw
NP	Natuurpunt	VHM	Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud
OTB	Entiteit Operationeel Terreinbeheer van ANB	VLM	Vlaamse Landmaatschappij (Vlaamse overheid)
OC ANB	Ondersteunend Centrum ANB	VMM	Vlaamse Milieumaatschappij (Vlaamse overheid)
PDE	Provinciale Dienst Erfgoed		
PDLa	Provinciale Dienst Landbouw		

PROJECT	PARTNERS		RELATIE PARKBUREAU		PROGRAMMA-FINANCIERING		VIA (KERN)PARTNERWERKING		ONDERDEEL IN MP	PAGINA IN MP
	VOORTREKKER	BETROKKEN PARTNER(S)	PARKTEAM	WERKGROEP	VOORZIEN	OPEN-STAAND	MAN-KRACHT	MIDDELEN		
Alle bedragen in k€										
Vorbereiding oprichting IOED (via aanstelling erfgoedconsulent Brabantse Wouden met een brede erfgoedkennis)	Erfgoedexpert		Erfgoedexpert	TG Erfgoed					3.3.1	160
Thematische inventarisatie waardevol erfgoed	Erfgoedexpert	RLS, PDE, AOE, erfgoedverenigingen, erfgoedforum, erfgoedvrijwilligers, (IOED), gemeenten	Erfgoedexpert	TG Erfgoed		300		PDE	3.3.1	163
Synthetiserend onderzoek mbt erfgoed	Erfgoedexpert	PDE, (IOED), Universiteiten, erfgoedforum, erfgoedvrijwilligers	Erfgoedexpert	TG Erfgoed		300		AOE	3.3.1	164
Bosbeheerpraktijken respecteren het ondergronds erfgoed, microreliëf en bodemstructuur	Erfgoedexpert	ANB, Bosgroep	Erfgoedexpert	TG Erfgoed		75			3.3.2	168
Beheer van landschappelijk en klein historisch erfgoed	RLS	Landbouwers, (LOB) en eventuele agrobeheergroepen, Boerennatuur, WBE, natuurverenigingen, (IOED), erfgoedverenigingen	Erfgoedexpert	TG Erfgoed		1 000		PDE	3.3.2	170

PROJECT	PARTNERS		RELATIE PARKBUREAU		PROGRAMMA-FINANCIERING		VIA (KERN)PARTNERWERKING		ONDERDEEL IN MP	PAGINA IN MP
	VOORTREKKER	BETROKKEN PARTNER(S)	PARKTEAM	WERKGROEP	VOORZIEN	OPENSTAAND	MANKRACHT	MIDDELEN		
Alle bedragen in k€										
Ondersteuning beheer veteranabomen	<b>Erfgoedexpert</b>	PDLe, OC ANB, RLS	Erfgoedexpert	TG Erfgoed		150	OC ANB	PDE	3.3.2	172
Domeinbossen met hoge ambities voor oude bomen als leefgebied voor iconische soorten en als monument	ANB (OTB)		Erfgoedexpert	TG Erfgoed		50	ANB		3.3.2	173
Brabantse Wouden neemt deel aan erfgoedevenementen	<b>Erfgoedexpert</b>	PDE, (IOED), RLS, gemeenten	Erfgoedexpert	TG Erfgoed		75		PDE	3.3.3	174
Erfgoedforum Brabantse Wouden	<b>Erfgoedexpert</b>	RLS, erfgoedverenigingen, erfgoedvrijwilliges, erfgoedacademici, PDE, AOE	Erfgoedexpert	TG Erfgoed			PDE		3.3.3	174
De landschapsbiografie wordt systematisch omgezet in belevingsvolle verhalen voor bewoners en bezoekers langsheen routes	<b>Parkteam</b>	PDE, TVB, RLS, erfgoedforum	Coördinator	TG Erfgoed / TG Toerisme		500	TVB		3.3.3	176
Uittekenen landschapsbiografische routes	<b>Parkteam</b>	PDE, TVB, RLS, erfgoedforum	Coördinator	TG Erfgoed / TG Toerisme		50	TVB		3.3.3	177
Integratie van landschapsverhalen uit de landschapsbiografie in de gidsenwerking	<b>Parkteam</b>	erfgoedverenigingen, gidsenverenigingen, erfgoedforum	Coördinator	TG Erfgoed		20			3.3.3	176
Landschapsbiografie in bezoekerscentra	<b>Erfgoedexpert</b>	TV, TVB, erfgoedforum	Erfgoedexpert	TG Erfgoed / TG Toerisme				PDE	3.3.3	177
Inventariseren, vrijwaren en valoriseren van zichten en open-ruimtecorridors	<b>Parkteam</b>	RLS, SP, burgers (citizenscience), gemeenten	Coördinator	TG Erfgoed / TG Ruimte		50			3.3.4	178
Algemene landschapszorg	RLS	gemeenten	Coördinator	TG Erfgoed / TG Ruimte		600			3.3.4	180

## 3.4 PROJECTEN VOOR TOERISME EN BELEVING

De Strategische Doelstellingen die de Vlaamse parkenoproep naar voor schuift voor dit thema zijn de volgende :

1. We zorgen voor een kwaliteitsvolle toeristisch-recreatieve ontsluiting voor bezoekers van het park zonder dat de draagkracht van het gebied overschreden wordt
2. We verbeteren de duurzame mobiliteit naar en in het Nationaal Park
3. We dragen vanuit toerisme en recreatie bij aan de economische return gerelateerd aan het park
4. We dragen vanuit toerisme en recreatie bij aan de betrokkenheid van het draagvlak bij bewoners en ondernemers

De wijze waarop we dit gebiedsgericht invullen, is weergegeven via de doelstellingen opgenomen in het Masterplan hoofdstuk 3.4. In onderstaande tabel is een volledig overzicht opgenomen van de projecten voor “toerisme en beleving” waarbij de link met de doelstellingen gelegd wordt.



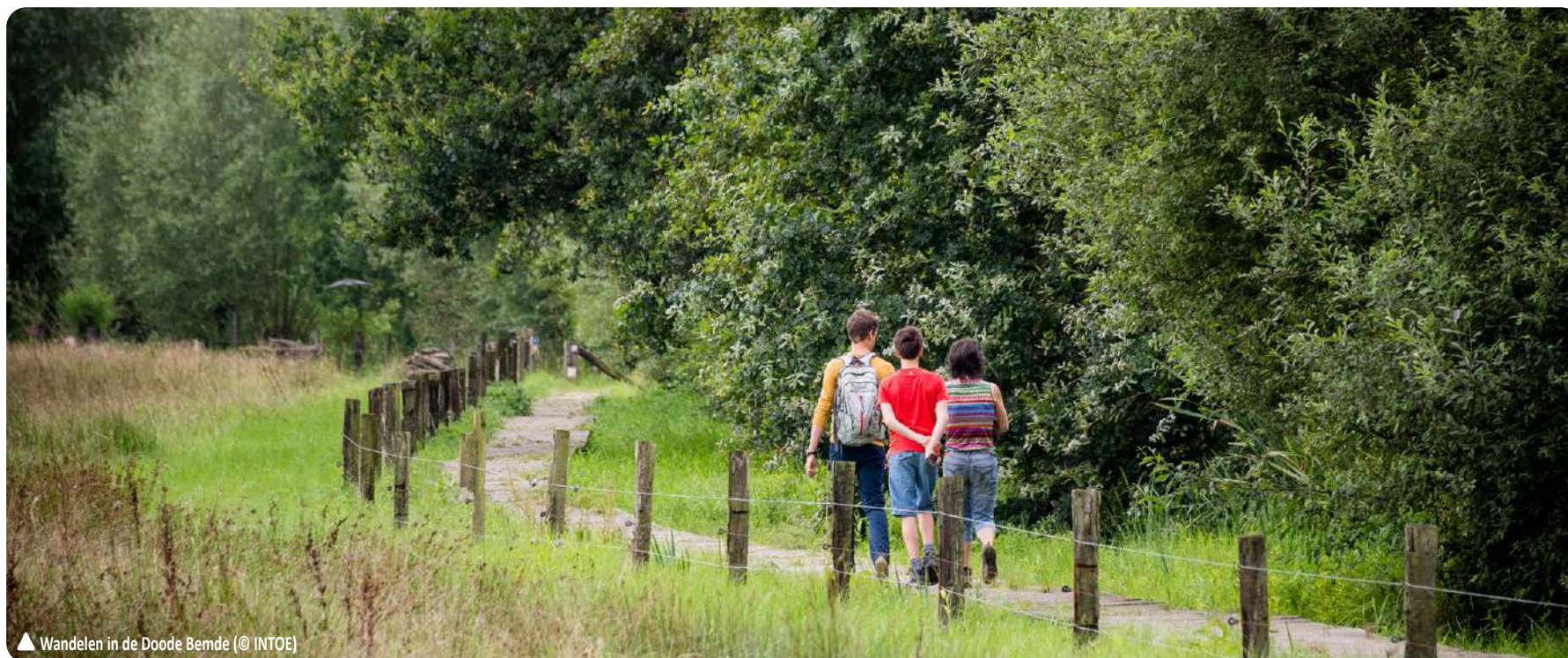
▲ Lopers in Meerdaalwoud (© Ian Komac)

VLAAMSE DOELSTELLING	DOELSTELLING	PROJECT	ONDERDEEL IN MP	PAGINA IN MP
1 2 3	We stellen onze focus op toeristische doelgroep scherp rekening houdende met de gekozen USP	Project Branding Brabantse Wouden	3.4.1	186
1 2 3	We ontsluiten de sterke verhalen van de Brabantse Wouden en zetten deze om naar specifieke toeristische producten voor de doelgroepen	Storytelling	3.4.1	186
1 2 3 4	Voorafgaand aan het bezoek bieden we een eenduidige kwalitatieve en duurzame toeristische communicatie	Verbinden contactpunten voorbereidende fase aan doelgroepen en gerelateerde toeristische producten	3.4.2	188
3 4	Om mobiliteitsdruk en druk op het ecosysteem te doen afnemen, werken we met een slimme sturing via goed gekozen poorten. De keuze van deze poorten en hun hiërarchie zijn gebaseerd op een goede bediening door openbaar vervoer, de nabijheid van beleving en horeca en afstand tot kwetsbare natuur.	Wayfinding	3.4.3	193
		Toeristische vervoerspas Brabantse Wouden	3.4.3	193
		Naar een integrale toegankelijkheid	3.4.3	195
3 4	We rusten, bij het hoofdwegennet gelegen, bestaande parkings uit tot recreatieve parkings Brabantse Wouden en beperken zo de mobiliteitsdruk op het gebied	Uitwerking en uitrusting poorten	3.4.3	201
		Toeristische fietsverhuur	3.4.3	201
1 2 3	We ontwikkelen 5 kennisgedreven bezoek- en belevingscentra die het rijke verhaal van de Brabantse Wouden brengen	Uitbouw 5 bezoekerscentra	3.4.4	204
1 3	We gaan voor een slimme digitale transitie op vlak van toeristische informatie over natuur, landschap, erfgoed en verhalen	Roadmap van analoge naar digitale bezoekersinformatie	3.4.4	206
4	We brengen het toeristisch verhaal, engagement en passie voor de Brabantse Wouden bij de ondernemers en inwoners	Toeristisch ondernemers en gidsen worden gastheren Brabantse Wouden	3.4.4	207
1 3	We creëren een netwerk van kleinschalige ondersteunende belevingselementen met minimale impact	Uitkijktoren Hallerbos	3.4.4	210
1 3	We creëren kwaliteitsvolle nieuwe specifieke fiets- en wandelproducten voor de Brabantse Wouden	Leading Quality Trail Brabantse Wouden	3.4.5	218
1 3	We richten een tiental bivakzones met sterke openruimtebeleving in	Uitwerking concept bivakzones en eerste realisaties	3.4.6	226
1 3 4	We kiezen voor herwaardering of medegebruik van (erfgoed)gebouwen voor kleinschalig exclusief logeren	Inventarisatie bijkomende mogelijkheden voor logies in of nabij erfgoed	3.4.6	227
1 3 4	We streven een verlenging van de verblijfsduur en verhoging van de toeristische uitgaven na	Onderzoek naar de introductie van een toeristentaks op verblijfstoerisme	3.4.6	228

De huidige visie op partnerwerking, een eerste budgetraming (in k€), de link met het parkbureau via het parkteam zijn opgenomen in onderstaande tabel. Het spreekt voor zich dat dit sterk onderhevig zal zijn aan voortschrijdend inzicht, projectoproepen en opportuniteiten die zich de komende jaren zullen aandienen en de interesse van de genoemde maar ook eventuele bijkomende partners.

#### GEBRUIKTE AFKORTINGEN

ANB	Agentschap voor Natuur en Bos (Vlaamse overheid)	PDLe	Provinciale Dienst Leefmilieu
AOE	Agentschap Onroerend Erfgoed (Vlaamse overheid)	PDM	Provinciale Dienst Mobiliteit
AVES	entiteit Adviezen, Vergunningen en Subsidies van ANB	PDRP	Provinciale Dienst Ruimtelijke Planning
AWV	Agentschap Wegen en Verkeer (Vlaamse overheid)	PDVT	Provinciale Directie Vrije Tijd
DLV	Departement Landbouw & Visserij (Vlaamse overheid)	PDW	Provinciale Dienst Waterlopen
Domg	Departement Omgeving (Vlaamse overheid)	RLS	Regionaal Landschap Dijleland & Regionaal Landschap Patjottenland en Zenne
DWV	De Werkvennootschap (Vlaamse overheid)	SP	Strategisch Project
ILVO	Instituut voor Landbouw- en VisserijOnderzoek (Vlaamse overheid)	TV	Toerisme Vlaanderen
INBO	Instituut voor Natuur- en BosOnderzoek (Vlaamse overheid)	TVB	Toerisme Vlaams Brabant vzw
NP	Natuurpunt	VHM	Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud
OTB	Entiteit Operationeel Terreinbeheer van ANB	VLM	Vlaamse Landmaatschappij (Vlaamse overheid)
OC ANB	Ondersteunend Centrum ANB	VMM	Vlaamse Milieumaatschappij (Vlaamse overheid)
PDE	Provinciale Dienst Erfgoed		
PDLa	Provinciale Dienst Landbouw		



▲ Wandelen in de Doodse Bemde (© INTOE)

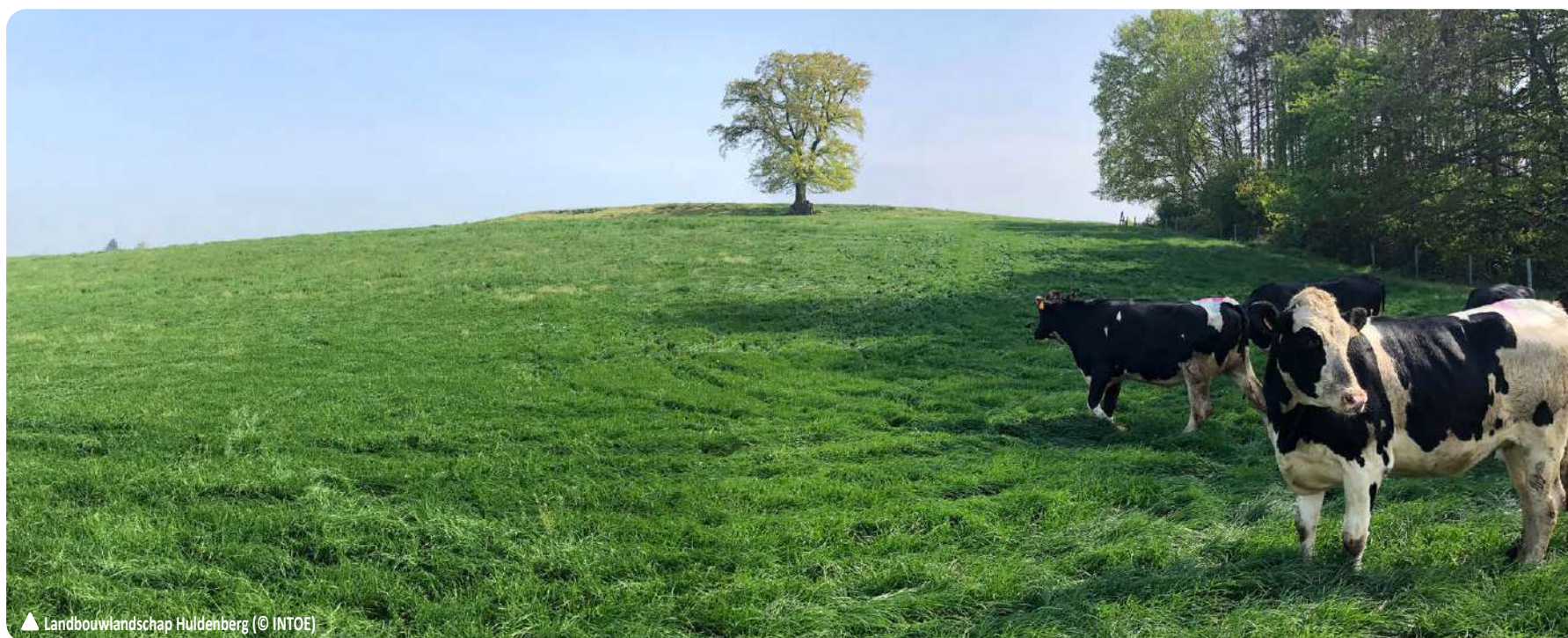


PROJECT	PARTNERS		RELATIE PARKBUREAU		PROGRAMMA-FINANCIERING		VIA (KERN)PARTNERWERKING		ONDERDEEL IN MP	PAGINA IN MP
	VOORTREKKER	BETROKKEN PARTNER(S)	PARKTEAM	WERKGROEP	VOORZIEN	OPENSTAAND	MANKRACHT	MIDDELEN		
Alle bedragen in k€										
Project Branding Brabantse Wouden	<b>Parkteam</b>	TVB, ANB, VHM, gemeenten	Coördinator	TG Toerisme		100	TVB		3.4.1	186
Storytelling	<b>Parkteam</b>	TVB, ANB, VHM, gemeenten, erfgoedforum	Coördinator	TG Toerisme		150			3.4.1	186
Verbinden contactpunten voorbereidende fase aan doelgroepen en gerelateerde toeristische producten	TVB	ANB, VHM, gemeenten	Coördinator	TG Toerisme		100			3.4.2	188
Wayfinding	TVB	ANB, VHM, gemeenten	Coördinator	TG Toerisme		75	TVB		3.4.3	193
Toeristische vervoerspas Brabantse Wouden	TVB	De Lijn, NMBS, gemeenten	Coördinator	TG Toerisme			TVB		3.4.3	193
Naar een integrale toegankelijkheid	TVB	TVB, TV, ANB	Coördinator	TG Toerisme		100			3.4.3	195
Uitwerking en uitrusting poorten	<b>Parkteam</b>	TV, ANB, TVB, gemeenten, Infrabel	Coördinator	TG Toerisme		10 000		TV / ANB / gemeenten	3.4.3	201
Toeristische fietsverhuur	<b>Parkteam</b>	PDM, PVB, vervoersregio	Coördinator	TG Toerisme		500			3.4.3	201
Uitbouw 5 bezoekerscentra	<b>Parkteam</b>	TV, ANB, TVB, gemeenten, Infrabel, eigenaars/uitbaters sites, Visit Leuven	Coördinator	TG Toerisme		20 000	TV / ANB / TVB	TV / ANB	3.4.4	204
Roadmap van analoge naar digitale bezoekersinformatie	<b>Parkteam</b>	TVB, TV, ANB	Coördinator	TG Toerisme		100			3.4.4	206
Toeristisch ondernemers en gidsen worden gastheren Brabantse Wouden	TVB	Ondernemers	Coördinator	TG Toerisme		600			3.4.4	207
Uitkijktoren Hallerbos	ANB (OTB)	Halle	Coördinator	TG Toerisme		2 000			3.4.4	210
Leading Quality Trail Brabantse Wouden	TVB	GR-paden, ANB, gemeenten	Coördinator	TG Toerisme		100			3.4.5	218
Uitwerking concept bivakzones en eerste realisaties	<b>Parkteam</b>	ANB, gemeenten, TVB	Coördinator	TG Toerisme		750			3.4.6	226
Inventarisatie bijkomende mogelijkheden voor logies in of nabij erfgoed	<b>Parkteam</b>	TVB, gemeenten, eigenaars sites	Coördinator	TG Toerisme		50			3.4.6	227
Onderzoek naar de introductie van een toeristentaks op verblijfstoerisme	TVB	gemeenten	Coördinator	TG Toerisme			TVB		3.4.6	228

## 3.5 PROJECTEN VOOR LANDBOUW

Voor landbouw zijn in de Vlaamse parkenoproep geen Strategische Doelstellingen opgenomen. Gelet op de specifieke configuratie van de Brabantse Wouden met een grote oppervlakte grondgebonden landbouw rondom het park werd een bijkomende thematische visie uitwerkt door en voor de landbouw (i.c. hoofdstuk 3.5 in het Masterplan).

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de projecten voor “landbouw” waarbij de link met de doelstellingen gelegd wordt.



▲ Landbouwlandschap Huldenberg (© INTOE)

DOELSTELLING	PROJECT	ONDERDEEL IN MP	PAGINA IN MP
De landbouw in de Brabantse Wouden wordt koolstofnegatief	Ontwikkelen van een ruimtelijke rekentool voor opvolging koolstofopslag door bodemgebruik en -beheer (cfr LULUCF) en modelleren van de T0-situatie	3.5.1	234
	Sensibilisering verhoging koolstofopslag in landbouwbodems en financiële ondersteuning via CO <sub>2</sub> credits	3.5.1	235
	Maximaal gebruik van compost, reststromen uit groen- en natuurbeheer en inbrengen van hout-snippers	3.5.1	236
	Biologische bodemvruchtbaarheid	3.5.1	236
	Landbouweducatie rond vruchtbare bodem	3.5.1	236
Naar een erosiebeleid 2.0 in de Brabantse Wouden	Ontwikkelen en uitrollen van een erosie- en waterbeheeraanpak 2.0	3.5.1	239
We zetten maximaal in op duurzame voedselproductie voor een lokale-regionale markt met een hoge toegevoegde waarde voor de landbouwers én consumenten.	Ontwikkeling van een gebiedsbrede lokale voedselstrategie vanuit de landbouwersgemeenschap	3.5.2	243
Er is een ruimtelijk beleid ontwikkeld om de versnippering van het landbouwgebied tegen te gaan en het zo te vrijwaren voor professionele landbouw	Beleidsontwikkeling vrijkomende landbouwbedrijfsgebouwen en landbouwkompas	3.5.3	246
	Beleidsontwikkeling 'Agrarisch gebied reserveren voor beroepslandbouw'	3.5.3	246
	Opmaak visie 'Gronden van Lokale besturen voor lokale voedselproductie'	3.5.3	246
Ruimtelijk afsprakenkader voor verbindende landschappen uit respect voor landbouw	Naar een kader voor tijdelijke natuur in agrarisch gebied	3.5.3	248
In het volledige gebied zijn er samenwerkingsverbanden met landbouwers en/of wild-beheerders voor agrarisch landschaps- en natuurbeheer in het landbouwgebied	Gebiedsbreed uitwerken en opzetten van een werking LOB (Loket Onderhoud Buitengebied)	3.5.4	250
	Onderzoek en ondersteuning machinerie	3.5.4	251
	Beheerovereenkomsten op maat van de Brabantse Wouden	3.5.4	251
	Landschapsintegratie landbouwbedrijven	3.5.4	251
	Voederbomen	3.5.4	251
We geven duurzame grondgebonden landbouw een gezicht en maken deze beleefbaar voor recreanten en toeristen	We realiseren 5 bijkomende initiatieven die duurzame landbouw een gezicht en maken dit beleefbaar voor recreanten en bewoners	3.5.5	253

De huidige visie op partnerwerking, een eerste budgetraming (in k€), de link met het parkbureau via het parkteam zijn opgenomen in onderstaande tabel. Het spreekt voor zich dat dit sterk onderhevig zal zijn aan voortschrijdend inzicht, projectoproepen en opportuniteiten die zich de komende jaren zullen aandienen en de interesse van de genoemde maar ook eventuele bijkomende partners.

#### GEBRUIKTE AFKORTINGEN

ANB	Agentschap voor Natuur en Bos (Vlaamse overheid)	PDLe	Provinciale Dienst Leefmilieu
AOE	Agentschap Onroerend Erfgoed (Vlaamse overheid)	PDM	Provinciale Dienst Mobiliteit
AVES	entiteit Adviezen, Vergunningen en Subsidies van ANB	PDRP	Provinciale Dienst Ruimtelijke Planning
AWV	Agentschap Wegen en Verkeer (Vlaamse overheid)	PDVT	Provinciale Directie Vrije Tijd
DLV	Departement Landbouw & Visserij (Vlaamse overheid)	PDW	Provinciale Dienst Waterlopen
Domg	Departement Omgeving (Vlaamse overheid)	RLS	Regionaal Landschap Dijleland & Regionaal Landschap Patjottenland en Zenne
DWV	De Werkvennootschap (Vlaamse overheid)	SP	Strategisch Project
ILVO	Instituut voor Landbouw- en VisserijOnderzoek (Vlaamse overheid)	TV	Toerisme Vlaanderen
INBO	Instituut voor Natuur- en BosOnderzoek (Vlaamse overheid)	TVB	Toerisme Vlaams Brabant vzw
NP	Natuurpunt	VHM	Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud
OTB	Entiteit Operationeel Terreinbeheer van ANB	VLM	Vlaamse Landmaatschappij (Vlaamse overheid)
OC ANB	Ondersteunend Centrum ANB	VMM	Vlaamse Milieumaatschappij (Vlaamse overheid)
PDE	Provinciale Dienst Erfgoed		
PDLa	Provinciale Dienst Landbouw		

PROJECT	PARTNERS		RELATIE PARKBUREAU		PROGRAMMAFINANCIERING		VIA (KERN)PARTNERWERKING		ONDERDEEL IN MP	PAGINA IN MP
	VOORTREKKER	BETROKKEN PARTNER(S)	PARKTEAM	WERKGROEP	VOORZIEN	OPENSTAAND	MANKRACHT	MIDDELEN		
Alle bedragen in k€										
Ontwikkelen van een ruimtelijke rekentool voor opvolging koolstofopslag door bodemgebruik en -beheer (cfr LULUCF) en modelleren de T0-situatie	Landbouwwexpert	PDLa, Bodemkundige Dienst, Praktijkpunt Landbouw, universiteiten	Landbouwwexpert	TG Landbouw		150			3.5.1	234
Sensibilisering verhoging koolstofopslag in landbouwbodems en financiële ondersteuning via CO2 credits	Landbouwwexpert	PDLa, Bodemkundige Dienst, Praktijkpunt Landbouw, Claire, Boerenbond, Landbouwers (via kennis-cirkels)	Landbouwwexpert	TG Landbouw		400			3.5.1	235
Maximaal gebruik van compost, reststromen uit groen- en natuurbeheer en inbrengen van houtsnippers	Landbouwwexpert	PDLa, ILVO, Vlaco, lokale composteerders (Ecowerf), gemeenten, natuurbeheerders en tuinaannemers, Landbouwers (via kennis-cirkels)	Landbouwwexpert	TG Landbouw		400			3.5.1	236

PROJECT	PARTNERS		RELATIE PARKBUREAU		PROGRAMMAFINANCIERING		VIA (KERN)PARTNERWERKING		ONDERDEEL IN MP	PAGINA IN MP
	VOORTREKKER	BETROKKEN PARTNER(S)	PARKTEAM	WERKGROEP	VOORZIEN	OPENSTAAND	MANKRACHT	MIDDELEN		
Biologische bodemvruchtbaarheid	<b>Landbouwexpert</b>	Bodemkundige Dienst van België, ILVOP, Praktijkpunt Landbouw, KU Leuven, Landbouwers (via kennis-cirkels)	Landbouwexpert	TG Landbouw		1 000			3.5.1	236
Landbouweducatie rond vruchtbare bodem	<b>Landbouwexpert</b>	PDLa, PDW, Bodemkundige Dienst, Praktijkpunt Landbouw, KU Leuven	Landbouwexpert	TG Landbouw		100			3.5.1	236
Ontwikkelen en uitrollen van een erosie-en waterbeheeraanpak 2.0	Erosiecoördinatoren	VLM bedrijfsplanners, Praktijkpunt Landbouw, Landbouwers (via kennis-cirkels)	Landbouwexpert / Watermeester	TG Landbouw / TG Water			PDW		3.5.1	239
Ontwikkeling van een gebiedsbrede lokale voedselstrategie vanuit de landbouwersgemeenschap	<b>Landbouwexpert</b>	PDLa, Straffe Streek, Kortom Leuven, Boeren en Buren, Voedselteams, Bestaande producenten en verwerkers, Landbouwers (via kennis-cirkels)	Landbouwexpert	TG Landbouw		300			3.5.2	243
Beleidsontwikkeling vrijkomende landbouwbedrijfsgebouwen en landbouwkompas	<b>Parkteam</b>	PDLa, PDRP, DLV, Domg, SP, gemeenten, Landbouwers (via kennis-cirkels)	Coördinator	TG Landbouw / TG Ruimte		200			3.5.3	246
Opmaak visie 'Gronden van Lokale besturen voor lokale voedselproductie'	<b>Landbouwexpert</b>	gemeenten, OCMW's, ker-fabrieken, PDLa	Landbouwexpert	TG Landbouw / TG Terreinverwerving		100			3.5.3	246
Beleidsontwikkeling 'Agrarisch gebied reserveren voor beroepslandbouw'	<b>Parkteam</b>	PDLa, PDRP, DLV, Domg, SP, gemeenten, Landbouwers (via kennis-cirkels)	Coördinator	TG Landbouw / TG Ruimte		100			3.5.3	246
Naar een kader voor tijdelijke natuur in agrarisch gebied	<b>Parkteam</b>	PDLa, PDRP, ANB (AVES), VLM, RLS, Landbouwers (via kennis-cirkels), Natuursector	Coördinator	TG Landbouw / TG Natuur		100			3.5.3	248
Gebiedsbreed uitwerken en opzetten van een werking LOB (Loket Onderhoud Buitengebied)	<b>Parkteam</b>	RLS, VLM, PDLa, Landbouwers (via kennis-cirkels), Boeren natuur, Natuursector	Coördinator	TG Landbouw / TG Natuur		300			3.5.4	250
Onderzoek en ondersteuning machinerij	<b>Landbouwexpert</b>	Landbouwers (via kennis-cirkels), Praktijkpunt Landbouw	Landbouwexpert	TG Landbouw		300			3.5.4	251

PROJECT	PARTNERS		RELATIE PARKBUREAU		PROGRAMMAFINANCIERING		VIA (KERN)PARTNERWERKING		ONDERDEEL IN MP	PAGINA IN MP
	VOORTREKKER	BETROKKEN PARTNER(S)	PARKTEAM	WERKGROEP	VOORZIEN	OPENSTAAND	MANKRACHT	MIDDELEN		
Beheerovereenkomsten op maat van de Brabantse Wouden	<b>Landbouwexpert</b>	VLM hoofdbestuur, VLM bedrijfsplanners, Praktijkpunt Landbouw, Landbouwers (via kenniscirkels), Boerenatuur, Natuursector	Landbouwexpert	TG Landbouw / TG Natuur		300	VLM		3.5.4	251
Landschapsintegratie landbouwbedrijven	PDLa		Landbouwexpert	TG Landbouw			PDLa	PDLa	3.5.4	251
Voederbomen	<b>Parkteam</b>	RLS, VLM, PDLa, Landbouwers (via kenniscirkels), Boerenatuur	Coördinator	TG Landbouw		150			3.5.4	251
We realiseren 5 bijkomende initiatieven die duurzame landbouw een gezicht en maken dit beleefbaar voor recreanten en bewoners	<b>Landbouwexpert</b>	PDLa, Landbouwers (via kenniscirkels)	Landbouwexpert	TG Landbouw		250			3.5.5	253



▲ Landbouwlandschap Huldenberg (© INTOE)



## 3.6 PROJECTEN MET BETREKKING TOT GOVERNANCE

Ook op vlak van werking zijn er hoger in het Operationeel Plan een aantal doelstellingen opgenomen. In onderstaande tabel zijn deze opgelijst.



DOELSTELLING	PROJECT	ONDERDEEL IN OP	PAGINA IN OP
Vrijwilligers zijn het cement van de Brabantse Wouden en worden dan ook professioneel ondersteund en omkaderd	Opzetten themagroep vrijwilligerswerking	2.2.2	40
	Ondersteuning vrijwilligersverenigingen op vlak van boekhouding en fiscaliteit	2.2.2	40
	Onderzoeken (en opzetten) centrale databank en dispatchmogelijkheid	2.2.2	40
	Snelle bilaterale interface tussen professioneel kader BW, terreinbeheerders en vrijwilligers BW	2.2.2	40
	Aanreiken professionele informatie van BW aan vrijwilligers	2.2.2	42
	Onderzoek verruiming handhavingsbevoegdheden stewards	2.2.2	42
We ontwikkelen binnen Brabantse Wouden eigen onderzoeksprojecten en <i>citizen science</i> projecten	Ontsluiting alle cartografische materiaal, archieven en wetenschappelijke data m.b.t. Zoniënwoud	2.2.3	45
We richten een wetenschappelijke raad op waarin zowel geografische als inhoudelijke diversiteit verweven zit	Oprichting wetenschappelijke raad en opmaak onderzoeks- <i>roadmap</i>	2.2.3	47
We ontwikkelen een zo ruim mogelijke samenwerking met bedrijven	Opmaak van een kader voor samenwerking met bedrijven	2.2.4	49



## GEBRUIKTE AFKORTINGEN

ANB	Agentschap voor Natuur en Bos (Vlaamse overheid)	Domg	Departement Omgeving (Vlaamse overheid)	PDLa	Provinciale Dienst Landbouw	TV	Toerisme Vlaanderen
AOE	Agentschap Onroerend Erfgoed (Vlaamse overheid)	DWV	De Werkvennootschap (Vlaamse overheid)	PDLe	Provinciale Dienst Leefmilieu	TVB	Toerisme Vlaams Brabant vzw
AVES	entiteit Adviezen, Vergunningen en Subsidies van ANB	ILVO	Instituut voor Landbouw- en VisserijOnderzoek (Vlaamse overheid)	PDM	Provinciale Dienst Mobiliteit	VHM	Vrienden van Heverleebos en Meerdaalwoud
AWV	Agentschap Wegen en Verkeer (Vlaamse overheid)	INBO	Instituut voor Natuur- en BosOnderzoek (Vlaamse overheid)	PDRP	Provinciale Dienst Ruimtelijke Planning	VLM	Vlaamse Landmaatschappij (Vlaamse overheid)
DLV	Departement Landbouw & Visserij (Vlaamse overheid)	NP	Natuurpunt	PDVT	Provinciale Directie Vrije Tijd	VMM	Vlaamse Milieumaatschappij (Vlaamse overheid)
		OTB	Entiteit Operationeel Terreinbeheer van ANB	PDW	Provinciale Dienst Waterlopen		
		OC ANB	Ondersteunend Centrum ANB	RLS	Regionaal Landschap Dijleland & Regionaal Landschap Patjot-tenland en Zenne		
		PDE	Provinciale Dienst Erfgoed	SP	Strategisch Project		

De huidige visie op de betrokkenheid van partners daarbij en een eerste budgetraming zijn opgenomen in onderstaande tabel.

PROJECT	PARTNERS		RELATIE PARKBUREAU		PROGRAMMAFINANCIERING		VIA (KERN)PARTNERWERKING		ONDERDEEL IN OP	PAGINA IN OP
	VOORTREKKER	BETROKKEN PARTNER(S)	PARKTEAM	WERKGROEP	VOORZIEN	OPENSTAAND	MANKRACHT	MIDDELEN		
Opzetten themagroep vrijwilligerswerking	<b>Parkteam</b>	ANB, VHM, Stichting Zoniënwoud, Natuurverenigingen, alle vrijwilligersverenigingen	Coördinator	TG Vrijwilligerswerking					2.2.2	40
Ondersteuning vrijwilligersverenigingen op vlak van boekhouding en fiscaliteit	<b>Parkteam</b>	ANB, VHM, Stichting Zoniënwoud, Natuurverenigingen, alle vrijwilligersverenigingen	Coördinator	TG Vrijwilligerswerking		50			2.2.2	40
Onderzoeken (en opzetten) centrale databank en dispatchmogelijkheid	<b>Parkteam</b>	ANB, VHM, Stichting Zoniënwoud, Natuurverenigingen, alle vrijwilligersverenigingen	Coördinator	TG Vrijwilligerswerking		20			2.2.2	40
Snelle bilaterale interface tussen professioneel kader BW, terreinbeheerders en vrijwilligers BW	<b>Parkteam</b>	ANB, VHM, Stichting Zoniënwoud, Natuurverenigingen, alle vrijwilligersverenigingen	Coördinator	TG Vrijwilligerswerking					2.2.2	40
Aanreiken professionele informatie van BW aan vrijwilligers	<b>Parkteam</b>	ANB, VHM, Stichting Zoniënwoud, Natuurverenigingen, alle vrijwilligersverenigingen	Coördinator	TG Vrijwilligerswerking					2.2.2	42
Onderzoek verruiming handhavingsbevoegdheden stewards	<b>Parkteam</b>	ANB, VHM, Stichting Zoniënwoud, Natuurverenigingen, alle vrijwilligersverenigingen	Coördinator	TG Vrijwilligerswerking		100			2.2.2	42
Ontsluiting alle cartografische materiaal, archieven en wetenschappelijke data m.b.t. Zoniënwoud	Stichting Zoniënwoud	Stichting Zoniënwoud, Beheerders archieven, erfgoedforum	Erfgoedexpert	TG Erfgoed		200			2.2.3	45
Oprichting wetenschappelijke raad en opmaak onderzoeks-roadmap	<b>Parkteam</b>	Wetenschappelijke instellingen, ANB, VHM, PDE, TVB, PDLa, PDLLe	Coördinator	Wetenschappelijke Raad					2.2.4	49
Opmaak van een kader voor samenwerking met bedrijven	<b>Parkteam</b>	Kernpartners, gemeenten, Vlaams parkenbureau	Coördinator	-					2.2.4	49





4.

FINANCIERING

## 4.1 PERSPECTIEVEN VOOR FINANCIERING EN STEUN VANUIT OVERHEDEN

### 4.1.1 Gevraagde Vlaamse financiering

De oproep Nationale Parken, evenals het uitvoeringsbesluit m.b.t. de erkenning van de parken voorzien, maximaal, in volgende financiering :

- ⊕ Basissubsidie : maximaal 268 k€/jaar voor personeel en werking,
- ⊕ Aanvullende subsidie voor personeel en werking mogelijk voor specifieke acties ter verbetering van het Masterplan : maximaal 180 k€/jaar,
- ⊕ Aanvullende subsidie voor projectwerking : maximaal 160 k€/jaar.

Vanuit het partnerschap (kernpartners en de gemeenten) wordt de maximale ondersteuning gesolliciteerd zoals ook opgenomen in de samenwerkingsovereenkomst.

De **aanvullende subsidie voor personeel en werking** wordt daarbij als volgt verantwoord :

- ⊕ De basissamenstelling van het parkteam bestaat uit 2 VTE coördinatie (wellicht uiteengelegd in meerdere profielen) en een expert erfgoed, bij opstart en later te vervangen door een expert toerisme en recreatie. Het betreft bijgevolg 3 VTE overeenstemmend met het basisbedrag en de oproep. Er wordt daarbij van uitgegaan dat de ecologische expertise en werking in zeer hoge mate kan worden verzekerd vanuit het kernpartnerschap zelf aangezien dit tot de reguliere werking en taken van de kernpartners (ANB, VHM en provincie via dienst Leefmilieu) behoort.

- ⊕ Aanvullend worden een bomenexpert ('bomenmeester'), waterexpert ('watermeester') en landbouwexpert toegevoegd aan het parkteam. In de tabellen van het projectenprogramma is gedetailleerd weergegeven welke projecten deze 3 experts zelf zullen trekken of uitvoeren (kolom 'voortrekker') en welke projecten deze experts zullen opvolgen (kolom 'parkteam').
- ⊕ Een versnelde transitie binnen het volledige werkingsgebied en in het bijzonder de landschappelijke zone ten voordele van meer bomen en boombedekking, een doortastender waterbeheer dat de waterbatterij herstelt en een klimaatrobuuste duurzame landbouw zijn voor de Brabantse Wouden in zijn geheel én voor Nationaal Park in stikte zin van uiterst groot belang. De landschappelijke zone vormt immers de voedende, bufferende, beschermende en verbindende matrix voor het park. Enkel door 3 bijkomende experts in te schakelen die de partners, in het bijzonder de deelnemende gemeenten en de private partijen (landbouwers, bewoners), helpen en ontzorgen kan een versnelling bereikt worden op dit vlak. Vanzelfsprekend wordt daarbij samengewerkt met de organisaties die op deze vlakken reeds een rol opnemen. Deze partners zijn vermeld in de kolom 'betrokken partners' van de tabellen.

De **aanvullende subsidie voor projectwerking** wordt daarbij als volgt verantwoord :

- ⊕ De aanvullende financiering zal worden ingezet voor cofinanciering van de projecten die getrokken worden door aanvullende experts in het team (waterexpert, bomenexpert, landbouwexpert) om zo te komen tot een versnelde opstart van een aantal van deze projecten. Deze projecten zijn opgenomen in hogerstaande tabellen waarbij de totale budgetten geraamd zijn.
- ⊕ De aanvullende financiering wordt beschouwd als cofinanciering aanvullend op financieringen via projectoproepen, cofinanciering door gemeenten of kernpartners of financiering aangetrokken bij bedrijven (zie verder).



▲ Spaans huis - Tervuren (© ANB)

## 4.1.2 Toegezegde financiering lokale besturen

De provincie voorziet een bedrag (bij opstart) van 76 000 €/jr voor de werking en cofinanciering.

De gemeenten voorzien elk gemiddeld 10 000 €/jr voor de werking en cofinanciering. Deze bijdrage is gemoduleerd naar een aantal schijven rekening houdend met het aantal inwoners per gemeente en de oppervlakte van de gemeente gelegen binnen het werkings-

gebied van de Brabantse Wouden. Samen betreft dit een financieel engagement van 122 500 €/jr.

Deze toegezegde financiering is opgenomen in de samenwerkingsovereenkomst en in raadsbesluiten van de gemeenten en de provincie.

## 4.1.3 Gevraagde niet-financiële steun aan de Vlaamse overheid

De kernpartners van de Brabantse Wouden en de gemeenten die de samenwerkingsovereenkomst ondertekenden, ontwikkelen dit Nationaal Park met een specifieke en grote ambitie. Hoogwaardige natuur en een gaaf landschap kunnen immers een grote hefboom vormen voor de streek.

We willen naast de beleidsmatige steun van Vlaanderen en de financiering ook niet-financiële steun van de Vlaamse overheid vragen. Deze kan geconcretiseerd worden op volgende domeinen :

- ⊕ Een **sterk merk met beleidsmatige handhaving**. Ervaring leert dat succesvolle beleidsconcepten snel overgenomen worden binnen andere beleidsdomeinen. Cruciaal wordt de beleidsmatige ruimte van het NPBW exclusief ook voor de organisatie NPBW voor te behouden. Dit vraagt om een actieve *top down* sturing van beleid en beleidsmakers en dus een vraag aan Vlaanderen om dit te organiseren. Dit zou bijkomend ook tastbaar kunnen worden door :
  - ⊙ Een onderschrijving van de beleidsfunctie/ruimte van het NPBW door de minister en leidend ambtenaren van de meest relevante departementen en agentschappen,

- ⊙ Het engagement van de Minister bevoegd voor Omgeving een jaarlijks werkbezoek te brengen aan het NPBW waarbij samen met het kabinet door de kernpartners een relevant programma wordt ontwikkeld.

- ⊕ Een **living lab voor omgeving**. De Brabantse Wouden staan voor een grote ruimtelijke opgave. Enkel door slimme combinatie van functies kunnen de doelstellingen rond natuur en landschap, met behoud van draagvlak bij alle geledingen van de maatschappij, hoogwaardig gerealiseerd worden. Voor het beleidsdomein Omgeving ligt hier een kans om innovatieve projecten te laten ontwikkelen, om een *living lab* te creëren voor de bouwshift, voor *bottom up* inrichtingsprocessen in de open ruimte... Als coalitie willen we die uitdaging aangaan en vragen daarvoor mandaat aan en medewerking van beleidsdomein Omgeving.
- ⊕ Een **living lab voor klimaatadaptatieve omgang met water**. Water is in en voor de Brabantse Wouden een cruciaal thema. Zowel om tijdens piekafvoeren de steden



Leuven en Brussel te vrijwaren van overstromingen als om tijdens zomerregenvuilen verlies van vruchtbare bodems op akkers tegen te gaan. Maar evenzeer om tijdens aanhoudende droogte en hitte natte hoogwaardige natuur en koude bossen te behouden, de bewoners van drinkwater te blijven voorzien én om water beschikbaar te hebben voor landbouw. De klimaatverandering verplicht ons om daarvoor innovatieve ruimtelijke projecten door te voeren (herstel waterbatterij) en nieuwe beleidsconcepten (bijvoorbeeld 'watercredits') te ontwikkelen. Wij verzoeken om een mandaat en steun om hierover testen uit te voeren en beleidsvoorbereidende experimenten op te zetten.

- ⊕ Het **internationaalste park ter wereld**. Nabij de hoofdstad van Europa en de NATO is het Nationaal Park Brabantse Wouden bijna per definitie internationaal. We hebben de ambitie dit ook als een 'asset', diplomatiek onderdeel, te kunnen laten fungeren van het Vlaamse beleid. We vragen het mandaat en een kader om hiermee met VLEVA, Kanselarij en FIT te bespreken en om dit waar te maken.

## 4.2 PERSPECTIEVEN VOOR PRIVATE FINANCIERING EN TERUGVERDIENMECHANISMEN



### BEDRIJVEN FINANCIEREN MEE

We zijn er van overtuigd, en de contacten van de laatste maanden hebben ook bewezen, dat er een zeer grote interesse is van bedrijven uit de streek en de ruime regio om te participeren en mee te werken met de Brabantse Wouden en om mee te investeren in projecten. De brede *scope* en ambities van de Brabantse Wouden en de erg centrale ligging nabij Brussel zijn daarbij een belangrijke troef.

In par. 2.2.4 werd reeds uitvoerig ingegaan op de wijze waarop we met die bedrijfsinspanningen en met financiering door bedrijven zullen omgaan.

Financiering door bedrijven en logistieke steun (in de ruime zin) vanuit bedrijven zullen ons toelaten **versneld** concrete projecten uit het projectenprogramma op te starten en uit te voeren. En ons helpen om niet voor de volle 100 % afhankelijk te zijn van subsidiestelsels, toekomstige projectoproepen en cofinancieringen door overheden. Zowel private cofinanciering van gemengde projecten als volledig privaat gesponsorde uitvoeringsprojecten zijn te verwachten naast zuiver overheidsgefinancierde projecten.

Precies om dit te kunnen organiseren is evenwel een volledige bestaffing van het parkteam vereist met overheidsmiddelen. Bedrijven cofinancieren veel gemakkelijker concrete projecten dan de werking van een team of loutere procesvoering zonder directe link met terreinuitvoering.

We gaan voor de financiering door bedrijven uit van een raming van ca 500 000 €/jaar als inbreng in cash voor projectfinanciering (met inbegrip aanleg van bos en natuur, zie onder). Daar bovenop is vanuit een aantal bedrijven wellicht indirecte financiering *in kind* te verwachten.

Een specifieke vorm van financiering door bedrijven, betreft financiële steun bij de aanleg van nieuw bos en nieuwe natuur, door de sterkste schouders (ANB, terreinbeherende verenigingen) of financiële steun te verlenen bij zelfrealisatie door grondeigenaars. Deze vorm van financiële steun laten we preferentieel verlopen via onze partner Forest Connection.



▲ Doode Bemde (© VHM)



## BEWONERS, BEDRIJVEN EN BEZOEKERS FINANCIEREN MEE NATUURBOUW VIA FOREST CONNECTION

Door een aantal enthousiaste bondgenoten werd in 2022 een fonds opgericht, specifiek ter ondersteuning van de natuurbouw in de ruime zin, binnen de Brabantse Wouden : “Forest Connection” opgericht in de schoot van de Koning Boudewijnstichting. Het fonds is inmiddels operationeel en ontving reeds de eerste giften vanuit de bedrijfswereld.

Het doel van het Fonds, volgens de website (<https://kbs-frb.be/nl/fund-forest-connection-fonds>) luidt :

*‘Het Fonds Forest Connection wil de connectie tussen het bos, met name de Brabantse Wouden (Meerdaalbos, Zoniënwoud en Hallerbos) en de mensen (bewoners en bezoekers) versterken.*

*Het Fonds wil dit bereiken door de oorspronkelijke connectie tussen de Brabantse Wouden te herstellen en zo een groene halve maan rond Brussel te creëren. Dit gebeurt door het aankopen en herbebossen van gronden tussen deze drie bestaande bossen, in overleg en samenwerking met de betrokken actoren en partners.*

*Naast de vele ecologische voordelen (luchtkwaliteit, biodiversiteit, temperatuur en geluidsvermindering, CO<sub>2</sub>-captatie, ...), wenst het Fonds deze Brabantse bossen met elkaar te verbinden om een blijvende verbetering van de leefomgeving te betekenen voor alle omwonenden en bezoekers uit binnen- en buitenland.’*

Het fonds zal in eerste instantie ingezet worden als cofinanciering of restfinanciering voor aankoop van gronden voor bos en natuur door professionele bos- en natuurbeheerders (terreinbeherende verenigingen, landgoedeigenaars, ANB, ...), voor aankoop van gronden langs weerszijden van de gewestgrens (wat momenteel problematisch lijkt voor elk gewest afzonderlijk), ...



▲ Hoeve Tersaert (© INTOE)



## WE STREVEN NAAR TERUGVERDIENEFFECTEN

In het Masterplanonderdeel “toerisme en beleving” werd onder par. 3.4.6 het concept verblijfstaks als onderzoeksproject naar voor geschoven. Toerisme Vlaams-Brabant treedt daarbij als trekker op.

Bij gunstige uitkomst en operationalisering van dergelijke taks is de wens deze inkomsten prioritair te gebruiken voor de versnelde uitbouw via een toeristisch investeringsfonds. En daarbij vooral in te zetten op investeringen die minder voor de hand liggend zijn, zoals bvb :

- ⊕ een openbaar-vervoerpas voor verblijfsrecreanten,
- ⊕ een elektrisch fietsdeelsysteem *back to many*.

Na verloop van tijd en zeker bij voltooiing van de toeristische uitbouw zullen deze middelen ook ingezet worden voor natuurdoeleinden.

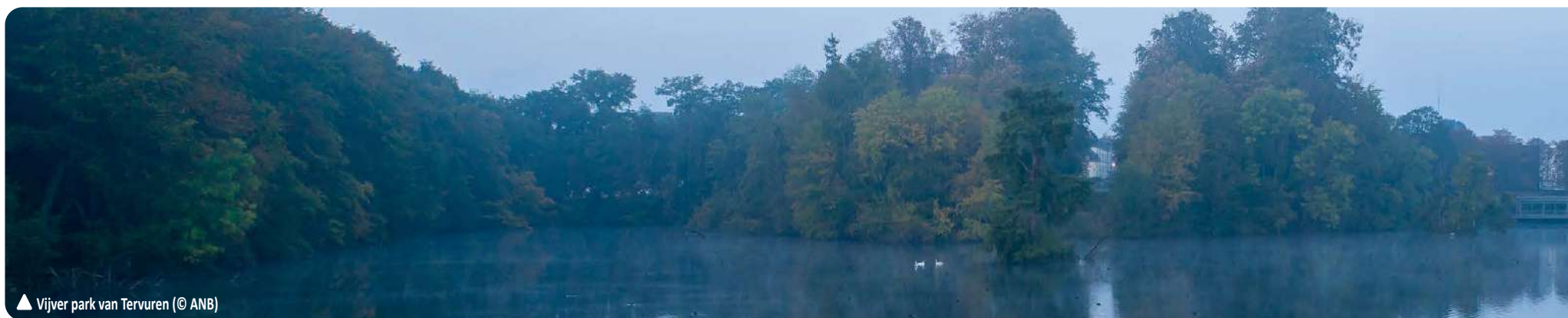
Indien Vlaanderen het voortouw neemt, over alle parken heen, met betrekking tot *visitor payback* systemen zal daar uiteraard op worden aangesloten.

Daarnaast zijn er voor de gemeenten natuurlijk de indirecte inkomsten via een verhoging van de toeristische uitgaven in de horeca en lokale handel. In het Masterplan in paragraaf 3.4.6 verwoorden we de ambitie deze toeristische uitgaven met 20 % (een geschatte stijging met 10 mio €) te doen stijgen over een periode van 6 jaar. Dit is een belangrijk terugverdienmechanisme voor de gemaakte investeringen en cofinancieringen aan de Brabantse Wouden vanuit de gemeenten.

## 4.3 BUDGET VOOR DE EERSTE 6 JAREN

Voor de opstart wordt gerekend op volgende jaarlijkse inkomsten voor financiering van het parkteam (vast team 3 VTE en aanvullend team 3 VTE), voor financiering van de werking van het parkteam en voor de (co)financiering van projecten.

JAARLIJKS BUDGET IN €	BASISSTEUN VLAANDEREN	BASISSTEUN PROVINCIE	BASISSTEUN GEMEENTEN	TOTAAL BASIS- STEUN OVERHEDEN	INBRENG BEDRIJVEN	TOTAAL BUDGET	PROJECTMATIGE STEUN DOOR OVERHEDEN
financiering basisteam	188 000	23 500	50 000	<b>261 500</b>		261 500	
financiering werkmiddelen	80 000	10 000	25 000	<b>115 000</b>		115 000	
financiering uitbreiding team	180 000	22 500	35 000	<b>237 500</b>		237 500	PM
(co)financiering projecten	160 000	20 000	12 500	<b>200 000</b>	<b>500 000</b>	<b>622 500</b>	<b>PM</b>
<b>Totalen</b>	<b>608 000</b>	<b>76 000</b>	<b>122 500</b>	<b>814 000</b>	<b>500 000</b>	<b>1 306 500</b>	



▲ Vijver park van Tervuren (© ANB)



Met deze financiering kan :

- ⊕ een basisteam opgebouwd worden bestaande uit meerdere ervaren profielen ten belope van 3 VTE,
- ⊕ een aanvullend team samengesteld worden met de 3 genoemde experts, elk met een nuttige werkervaring,
- ⊕ een degelijke werking verzekerd worden,
- ⊕ en is (co)financieringsvolume voorhanden wat als hefboom kan gebruikt worden voor aantrekken van bijkomende projectsteun via o.a. Europese programma's, Vlaamse oproepen (laatste kolom). Deze kan momenteel niet begroot worden, maar wordt geacht aanzienlijk te zijn.

Uit de projecttabellen van hoofdstuk 3 blijkt

- ⊕ welke projecten met de mankracht van het parkteam volledig kunnen worden uitgevoerd of kunnen worden georganiseerd/gecoördineerd,
- ⊕ welke projecten met reguliere middelen door partners kunnen worden gerealiseerd of in uitvoering zijn,



⊕ welke projecten een bijkomende financiering vereisen en eerste raming daarvoor. Samengevat gaat het om volgende openstaande bedragen :

- ⊙ **biodiversiteit en klimaat** : 24 500 k€ middelen via kernpartners ANB (aankoop, subsidies sl) en 10 175 k€ openstaande projectfinanciering (met de belangrijkste budgetten voor ecologische ontsnippering, uitdoving harde bestemmingen),
- ⊙ **ruimte en omgeving** : 1 805 k€ ingevulde programmafinanciering en 7 250 k€ openstaande projectfinanciering, (met de belangrijkste budgetten voor schrapping slecht gelegen aanbod, ...),
- ⊙ **erfgoed en landschap** : 3 170 k€ openstaande projectfinanciering (met de belangrijkste budgetten voor beheer van landschappelijk en klein historisch erfgoed en algemene landschapszorg),
- ⊙ **toerisme en beleving** : 34 525 k€ openstaande projectfinanciering (met de belangrijkste budgetten voor de eerste fase van de bezoekerscentra en de eerste fase van de toegangspoorten),
- ⊙ **landbouw** : 4 150 k€ openstaande projectfinanciering (met als belangrijkste budget biologische bodemvruchtbaarheid),
- ⊙ **werking/governance** : 370 k€ openstaande projectfinanciering.

Over de concrete aanwending van cofinancieringsmiddelen wordt beslist in de Algemene Vergadering van het parkbureau.



▲ Ree in Hallerbos (© Pierre Kestemont)



An aerial photograph of a lush green landscape. A river flows through the center, surrounded by dense green fields and a thick forest. In the distance, a small town or village is visible under a clear blue sky. The image is overlaid with a semi-transparent dark blue rectangle containing white text.

5.

INDICATOREN & MONITORINGPROGRAMMA



## WE FORMULEREN ONZE DOELEN SLIM EN VOLGEN ZE OP

We ontwikkelen een set van indicatoren die de realisatie van het masterplan en de bijdrage aan onze doelstellingen meten. Een eerste selectie – bedoeld als *long list* – van indicatoren is onderstaand weergegeven. We enten deze op de strategische doelstellingen zoals Vlaanderen die voor de parken naar voor heeft geschoven.

Na erkenning zullen deze indicatoren worden verfijnd.

Daarbij wordt :

- ⊕ de nulsituatie gemeten in geval van een absolute meting (of wordt de startwaarde op nul gesteld in geval van een relatieve meting),
- ⊕ de meetmethode en frequentie van opvolging vastgelegd,

- ⊕ bepaald welke partners meewerken aan deze monitoring; voor een aantal indicatoren wordt daarbij gerekend op de Vlaamse overheid (om inspanning vanuit de Brabantse Wouden te beheersen, maar ook om hier *bias* te vermijden - maximaal gebruik te maken van onafhankelijke datasets),

- ⊕ eventuele tussentijdse streefdoelen bepaald.

In eerste instantie selecteren we de indicatoren weergegeven in de volgende tabellen. Dit is te beschouwen als een *long list*. Het is waarschijnlijk dat bij de operationalisering en verfijning na erkenning nog enkele indicatoren geschrapt worden om de monitoring uitvoerbaar en beheersbaar te houden. Een aantal van de genoemde indicatoren behoren tot 2 pijlers.



▲ Vergezicht in de Brabantse Wouden (© Lander Loecx)

BIODIVERSITEIT EN KLIMAAT			
STRATEGISCHE DOELSTELLING	INDICATOR	TYPE INDICATOR	MONITORING DOOR
<b>We zorgen voor meer natuur (vergroten oppervlakte)</b>	Realisatie openstaande SBZ-doelen voor habitats (binnen SBZ)	Kwantitatief (ha)	VO
	Distance to target	Relatief (%)	VO
	Realisatie openstaande SBZ-doelen voor bos (buiten SBZ)	Kwantitatief (ha)	VO
	Distance to target	Relatief (%)	VO
<b>We verhogen de systeem-en natuurkwaliteit van het gebied (verbeteren)</b>	Realisatie leefgebied soorten waarvoor SBP beschikbaar is, zowel in aantal soorten als in oppervlakte leefgebieden	Kwantitatief (ha)	VO
	Aantal hectaren bosuitbreiding (link met project bosteller)	Kwantitatief (ha)	VO Park
	Aantal ha onder beheerplan type III of IV in natuurkern (NKZ) en in landschappelijke zone	Kwantitatief (ha)	VO
	Distance to target 7 500 ha onder type III of IV beheer in NP	Relatief (%)	Park
<b>We verhogen de regulerende ecosysteemdiensten (versterken)</b>	Aantal hectaren nieuwe natuur in natuurkern (hoofd functie verandert)	Kwantitatief (ha)	Park
	Mate waarin hydrologische maatregelen worden genomen om de natuurlijke kenmerken binnen het Nationaal Park te verhogen	Kwalitatief	Park
	Aantal monumentale bomen (>3 m omtrek) in domeinen van Sterkste Schouders	Kwantitatief (#)	Park
	Aandeel bosoppervlakte Sterkste Schouders dat onder scherm verjongt	Relatief (%)	Park
	Lopende acties met betrekking tot uitdoving of inbuffering van enclaves en/of ontharding in NKZ	Kwantitatief (#)	Park
<b>We zorgen dat de natuur beter verbonden is met elkaar (verbinden)</b>	Aantal hectaren nieuwe natuur in verbindende landschappen	Kwantitatief (ha)	Park
	Realisatiegraad per verbindend landschap	Relatief (%)	Park
	Realisatiegraad 11 verbindende landschappen samen (= ontsnipperingsraad)	Relatief (%)	Park
	Aantal km-hokken op landschappelijke verbindingen dat 30% natuur- en boombedekking haalt (= ecologisch functioneel bosverbindend landschap)	Kwantitatief (#)	Park
	Aantal ontsnipperingsmaatregelen infrastructuur (in voorbereiding / uitgevoerd)	Kwantitatief (#)	Park

RUIMTE EN OMGEVING			
STRATEGISCHE DOELSTELLING	INDICATOR	TYPE INDICATOR	MONITORING DOOR
De natuurkern wordt ruimtelijk sterker	Lopende acties met betrekking tot uitdoving of inbuffering van enclaves en/of ontharding in NKZ	Kwantitatief (#)	Park
	Aantal hectaren nieuwe natuur in natuurkern (hoofd functie verandert)	Kwantitatief (ha)	Park
De omgeving van het Nationaal Park evolueert ruimtelijk in gunstige zin t.a.v. haar natuurkernen	Aantal bronnen dat is geïnventariseerd en gekarakteriseerd	Kwantitatief (#)	Park
	Aantal bronnen dat is hersteld en gevaloriseerd (minimaal ecologisch, mogelijks ook recreatief, landschappelijk en/of landbouwkunding)	Kwantitatief (#)	
	Aantal bomen (bijkomend) geplant op openbaar domein en privaat domein (link project bomenteller)	Kwantitatief (#)	Park
	Aantal burgers betrokken bij projecten rond biodiverse tuinen	Kwantitatief (#)	Park
	Oppervlakte lopende en uitgevoerde projecten om slecht gelegen hard aanbod (recreatiefunctie, woonfunctie, industriefunctie) te schrappen	Kwantitatief (ha)	Park
Het beschikbare instrumentarium wordt geïmplementeerd ten voordele van het Nationaal Park en zijn omgeving	Aantal uitvoeringsprojecten in voorbereiding of uitvoering in coördinatie door Strategische Projecten	Kwantitatief (#)	Park
	Oppervlakte binnen lopende ruimtelijke trajecten (RUPs, verordeningen, masterplannen, ...)	Kwantitatief (ha)	Park
	Aantal (lopende, uitgevoerde) dossiers bouwshift	Kwantitatief (ha)	Park
	Aantal inrichtingsinstrumenten ingezet door VLM	Kwantitatief (#)	VO
We zorgen dat de natuur beter verbonden is met elkaar	Realisatiegraad per verbindend landschap	Relatief (%)	Park
	Realisatiegraad 11 verbindende landschappen samen (= ontsnipperingsgraad)	Relatief (%)	
	Aantal projecten lopend of uitgevoerd om hard aanbod en verharding in de verbindende landschappen te schrappen/verwijderen	Kwantitatief (#)	Park

LANDSCHAP EN ERFGOED			
STRATEGISCHE DOELSTELLING	INDICATOR	TYPE INDICATOR	MONITORING DOOR
We dragen bij aan het behoud, herstel en de ontwikkeling van erfgoed (waarden)	Het aantal lopende, vernieuwde en nieuwe beheersplannen voor erfgoed (in relatie tot aantal erfgoedobjecten)	Relatief (%)	VO
	Het aantal lopende, vernieuwde en nieuwe <u>geïntegreerde</u> beheersplannen voor erfgoed voor erfgoed en natuur (in relatie tot aantal erfgoedobjecten)	Relatief (%)	VO
	Het totaalbedrag aan erfgoedpremies verkregen vanuit Vlaanderen	Kwantitatief	VO
	Het totaalbedrag aan erfgoedpremies verkregen vanuit Provincie	Kwantitatief (€)	Park
We dragen bij aan de kennis over de erfgoedwaarden door inventarisatie en onderzoek	Het aantal objecten dat is opgenomen in de Inventaris Onroerend Erfgoed	Kwantitatief (#)	Park
	Het aantal lopende of uitgevoerde thematische inventarisatieprojecten m.b.t. erfgoed	Kwantitatief (#)	Park
	Het aantal lopende of uitgevoerde syntheseonderzoeken m.b.t. erfgoed	Kwantitatief (#)	Park
We dragen bij aan educatie rond erfgoed	Het aantal erfgoedevenementen waaraan werd deelgenomen (erfgoeddagen, tentoonstellingen, erfgoedwandelingen, erfgoedcafés, ...)	Kwantitatief (#)	Park
	Het aantal projecten en acties om de landschapsbiografie om te zetten in verhalen en erfgoededucatie voor bewoners en bezoekers (opleiding gidsen, informatie langs routes, ...)	Kwantitatief (#)	Park
	Het aantal landschapsbiografische routes in uitbouw of gerealiseerd	Kwantitatief (#)	Park
	Het aantal activiteiten met het erfgoedforum of met IOED (in oprichting)	Kwantitatief (#)	Park
	Het aantal bezoekerscentra waar landschaps- en erfgoed informatie wordt gebracht	Kwantitatief (#)	Park

TOERISME EN BELEVING			
STRATEGISCHE DOELSTELLING	INDICATOR	TYPE INDICATOR	MONITORING DOOR
We zorgen voor een kwaliteitsvolle toeristisch-recreatieve ontsluiting voor bezoekers van het park zonder dat de draagkracht van het gebied overschreden wordt	Aantal toegangspoorten in uitbouw of gerealiseerd	Kwantitatief (#)	Park
	Realisatiegraad onthaalinfrastructuur (informatieborden, aanloopstroken of aanpassing knooppunten, onthaalvoorzieningen, ...)	Relatief (%)	Park
	<i>Distance to target</i> recreatieluw maken kwetsbare natuur (15 % recreatieluw + 10 % recreatieluw)	Relatief (%)	Park
	Realisatiegraad / afwerkingsgraad 5 bezoekerscentra	Relatief (%)	Park
	Aantal bezoekers aan de bezoekerscentra	Kwantitatief (#)	Park
	Kwaliteit, samenhang en toegankelijkheid van de contactpunten voorafgaand aan het bezoek	Kwalitatief	Park
	Bezoekerstevredenheid, gemeten via feedbackzuil bij poorten	Kwantitatief (%)	Park
We verbeteren de duurzame mobiliteit naar en in het Nationaal Park	Aantal spoorweginstappunten in uitbouw of gerealiseerd	Kwantitatief (#)	Park
	Aantal initiatieven voor een duurzame mobiliteit in voorbereiding of gerealiseerd (fietsdeelsysteem, gratis openbaarvervoerpas, routes vanaf en tussen stations, ...)	Kwantitatief (#)	Park
	Gebruik spoorweginstappunten door bezoekers aan het park obv telgegevens	Kwantitatief (#)	Park
	Mate waarin de bezoekersstromen aan de BW en de verdeling bezoekers over de BW goed gemonitord wordt (bv via gsm data, tellussen, MOW)	Kwalitatief	Park
	Inschatting van de modale transportverdeling bezoekers BW	Relatief (%)	Park
We dragen vanuit toerisme en recreatie bij aan de economische return gerelateerd aan het park	Aantal overnachtingen binnen Brabantse Wouden	Kwantitatief (#)	FOD / VO Park
	Gemiddelde overnachtingsduur binnen BW en in Leuven en Halle centrum	Kwantitatief (#)	FOD / VO Park
	Horecazaken en recreatieve ondernemers in de BW (# zaken en # tewerkgestelden)	Kwantitatief (#)	FOD / VO Park
We dragen vanuit toerisme en recreatie bij aan de betrokkenheid van het draagvlak bij bewoners en ondernemers	Aantal gidsdagen (gidsbeurten x aantal deelnemers)	Kwantitatief (#)	Park
	Aantal (opgeleide en actieve) ambassadeurs in de BW	Kwantitatief (#)	Park
	Aantal (georganiseerde) vrijwilligers in de BW	Kwantitatief (#)	Park
	Aantal (ondersteunde / geregistreerde) gastheren in de BW	Kwantitatief (#)	Park

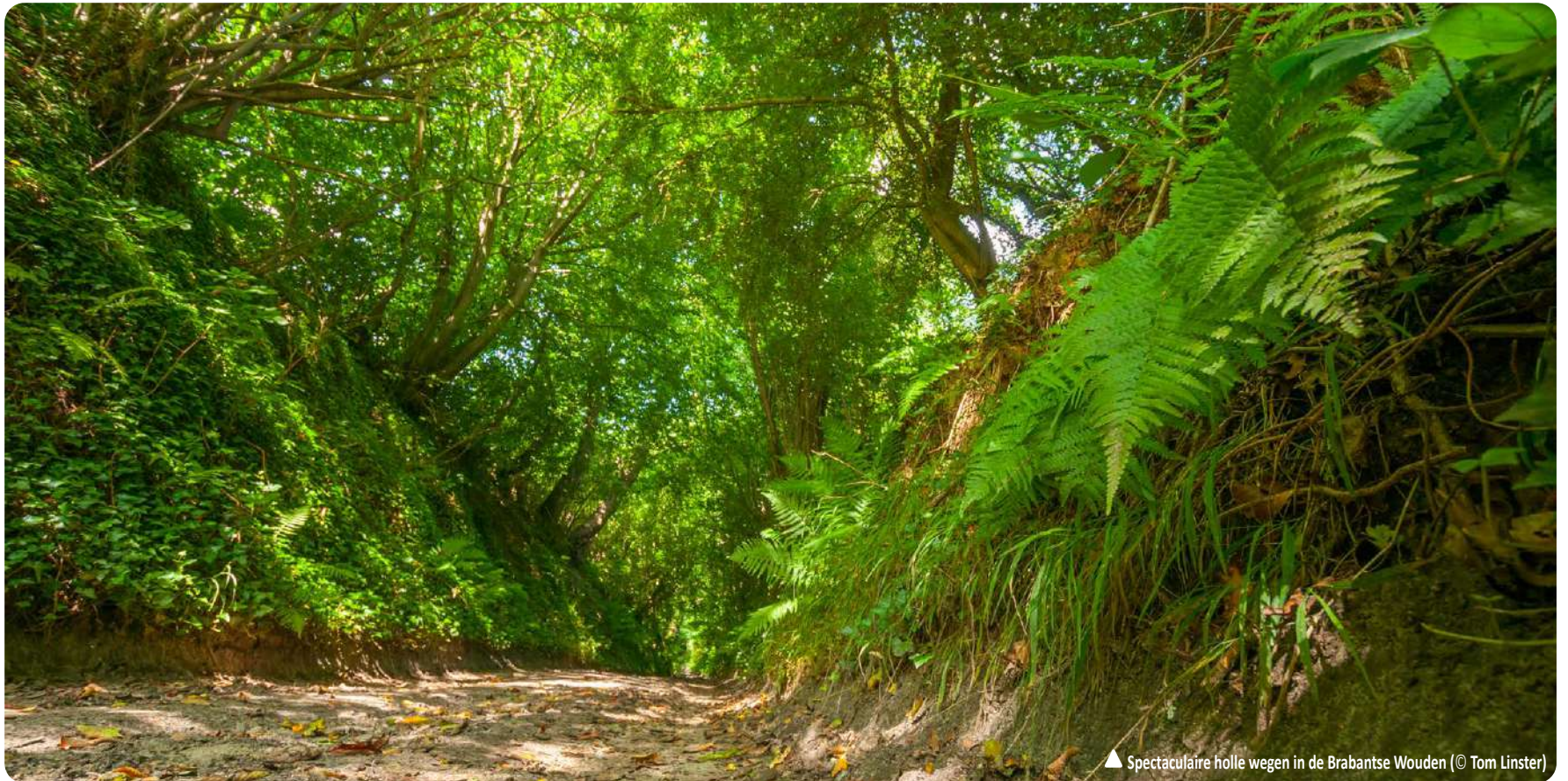


LANDBOUW			
STRATEGISCHE DOELSTELLINGEN	INDICATOR	TYPE INDICATOR	MONITORING DOOR
<b>Adaptief waterbeheer en een goede bodemstructuur zijn topprioriteit</b>	Gemiddeld koolstofpercentage in de landbouwbodems in BW	Kwantitatief (%)	Park
	Aantal uitgevoerde erosiemaatregelen	Kwantitatief (#)	Park
	Omvang uitgekeerde koolstofkredieten aan landbouwers	Kwantitatief (€)	Park
	Aantal landbouwers actief in kenniscirkels mbt water en bodem	Kwantitatief (#)	Park
<b>Familiale landbouwers voorzien ons van lokaal en gezond voedsel</b>	Aantal projecten en acties met betrekking tot verbreding op vlak van voedselvoorziening en lokale voedselstrategie	Kwantitatief (#)	Park
	Aandeel landbouwers betrokken bij lokale voedselstrategie / korte keten	Kwantitatief (#)	Park
	Aantal verkooppunten en/of omzet van hoeve-en streekproducten	Kwantitatief (#)	Park
	Aantal verwerkende bedrijven in de provincie die lokale productie uit BW verwerken tot eindproducten	Kwantitatief (#)	Park
<b>We geven grondgebonden landbouwers areaal zekerheid</b>	Aangegeven oppervlakte voor beroepslandbouw (met uitfiltering natuurbeheer, hobbylandbouw, ...)	Kwantitatief (ha)	Park
	Oppervlakte bio-gecertificeerde landbouw	Kwantitatief (ha)	Park
	Gemiddelde prijzen landbouwgrond	Kwantitatief (€)	Park
	Gemiddelde leeftijd bedrijfshoofd landbouwbedrijf	Kwantitatief (jr)	Park
	Aantal landbouwbedrijven (onderverdeeld in hoofdberoep, bijberoep, bio, ....)	Kwantitatief (#)	Park
<b>De landbouwer als landschapsbeheerder</b>	Oppervlakte beheerovereenkomsten VLM	Kwantitatief (ha)	Park
	Aantal landbouwers betrokken bij onderhoud landschaps-en natuurelementen (al dan niet via LOB)	Kwantitatief (#)	Park
	Aantal specifieke beheerovereenkomsten 2.0	Kwantitatief (#)	Park
<b>Wanneer de landbouwer ook gastheer wordt</b>	Aantal landbouwers die deelnemen aan toeristisch recreatieve verbredingsinitiatieven	Kwantitatief (#)	Park

GOVERNANCE			
STRATEGISCHE DOELSTELLING	INDICATOR	TYPE INDICATOR	MONITORING DOOR
Iedereen is mee	Aantal acties en evenementen in de BW gericht op een breed publiek	Kwantitatief (#)	Park
	Aantal persartikels mbt BW of projecten in BW gericht op een breed publiek, zo mogelijk inclusief een objectieve 'impactmeting'	Kwantitatief (#)	Park
	Inschatting inclusiviteit van ons doelgroepenbeleid en van de onthaalinfrastructuur en uitrusting van de BW	Kwalitatief	Park
	Aantal gidsdagen (gidsbeurten x aantal deelnemers)	Kwantitatief (#)	Park



▲ Ontluikende varens (© Lander Loeckx)



▲ Spectaculaire holle wegen in de Brabantse Wouden (© Tom Linster)

# BETEKENIS GEHANTEERDE BEGRIPPEN

AGNAS	Afbakening van de Gewenste Natuurlijke en Agrarische Structuur	IHD	Instandhoudingsdoelstellingen	RBB	Regionaal belangrijk biotoop
ANB	Agentschap voor Natuur en Bos (Vlaamse Overheid)	IOED	Intergemeentelijke onroerendergoeddienst	RBS	Regionaal belangrijke soort
AWV	Agentschap Wegen en Verkeer (Vlaamse Overheid)	KLE	Klein landschapselement	RUP	Ruimtelijk uitvoeringsplan
BHG	Brussels Hoofdstedelijk Gewest	KS	Koninklijke Schenking	SBZ	Speciale beschermingszone
BW	Brabantse Wouden	LIS	Landbouwimpactstudie	SP	Strategisch(e) Project(en)
BWK	Biologische waarderingskaart	LOB	Loket Onderhoud Buitengebied	SWO	Samenwerkingsovereenkomst
CIW	Commissie Integraal Waterbeheer	MP	Masterplan	VAPEO	Vlaams Actieprogramma Ecologische Ontsnippering
ESD	Ecosysteemdiensten	NKZ	natuurkernzone	VHM	Vrienden Heverleebos en Meerdaalwoud
FIT	<i>Flanders Investment and Trade</i>	NP	Nationaal Park	VL	Vlaanderen
GEN	Gewestelijk Expres Net	NPBW	Nationaal Park Brabantse Wouden	VLAIO	(Vlaams) Agentschap Innoveren & Ondernemen (Vlaamse Overheid)
GIS	Geografisch informatiesysteem	NTMB	Natuurtechnische Milieubouw	VLEVA	Vlaams-Europees Verbindingsagentschap (Vlaamse Overheid)
GLB	Gemeenschappelijk Landbouwbeleid	OP	Operationeel Plan	VLIF	Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (Vlaamse Overheid)
GOP	Afdeling Gebiedsontwikkeling, Omgevingsplanning en Projecten (Vlaamse Overheid)	OVID	Over Voer, IJse en Dijle	VLM	Vlaamse Landmaatschappij (Vlaamse Overheid)
GRUP	Gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan	PDPO	Programma voor Plattelandsontwikkeling	VMM	Vlaamse Milieumaatschappij (Vlaamse Overheid)
IGEAT	Institut de Gestion de l'Environnement et d'Aménagement du Territoire	PPS	Provinciale prioritaire soort	ZNO	Zone voor natuurontwikkeling
		PRUP	Provinciaal Ruimtelijk Uitvoeringsplan		





